

Životní spokojenost rodičů žijících v úplných a neúplných rodinách

Bc. Kateřina Gattermayerová

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina Gattermayerová**

Osobní číslo: **H14710**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Životní spokojenost rodičů žijících v úplných a neúplných rodinách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti životní spokojenosti, problematiky rodiny a období dospělosti.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu a jejich shrnutí.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DOROTÍKOVÁ, Soňa. Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení. Praha: PdF UK, 1998. ISBN 80-86039-79-X.

MOŽNÝ, Ivo. Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8624-1.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

SMUTKOVÁ, Lucie. Sociální práce s rodinou. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II: dospělost a stáří. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

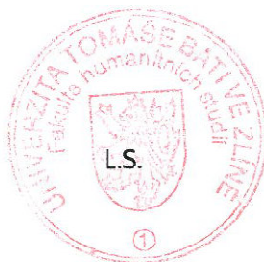
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **20. listopadu 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13.4.2016

..... Galenaymi

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užívat či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou životní spokojenosti rodičů žijících v úplných a neúplných (popř. doplněných) rodinách. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Cílem teoretické části diplomové práce je přiblížit pojem životní spokojenost a příbuzné termíny, objasnit jednotlivé determinanty životní spokojenosti a vymezit problematiku rodiny a rodičovství. Na základě teoretických východisek předkládá diplomová práce praktickou část založenou na kvantitativně orientovaném výzkumu realizovaném prostřednictvím dotazníkového šetření. Hlavním cílem praktické části práce je zjistit míru životní spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných či neúplných rodinách a odhalit případné rozdíly v této míře, a to v rámci jednotlivých typů rodin, ve kterých rodiče žijí. Diplomová práce také nastiňuje případná doporučení pro praxi či další výzkumy, která se k výsledkům výzkumného šetření vztahují.

Klíčová slova: životní spokojenost, determinanty životní spokojenosti, úplná rodina, doplněná rodina, neúplná rodina, rodičovství

ABSTRACT

The master thesis deals with the issue of life satisfaction of parents in two-parent and single-parent (or complemented) families. The thesis consists of theoretical part and practical part. The aim of theoretical part is to clarify concept of life satisfaction and similar terms, individual determinants of life satisfaction, the issue of family and parenthood. According to theoretic resources, the master thesis submits the practical part based on quantitative research which is realized by questionnaire. The main aim of practical part is to detect the degree of life satisfaction of parents living in two-parent, complemented and single-parent families and to clarify potential differences in this degree depending on the individual types of families which the parents are part of. The thesis also delineates an appropriate recommendation for practice and further researches which is related to the results of the research.

Keywords: life satisfaction, determinants of life satisfaction, two-parent family, complemented family, single-parent family, parenthood

„Je-li člověk nespokojený se svým stavem, může jej změnit dvěma způsoby. Buď změní podmínky svého života, nebo svůj duševní postoj. První není vždy možné, to druhé je možné vždy.“

Ralph Waldo Emerson

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, vstřícný přístup a odborné vedení při zpracování mé diplomové práce. Děkuji také své rodině a přátelům za trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali během celého mého studia na vysoké škole.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST	12
1.1 WELL-BEING	14
1.2 SUBJEKTIVNÍ POCIT ŠTĚSTÍ	17
1.3 MĚŘENÍ ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI.....	19
2 DETERMINANTY ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI	21
2.1 OSOBNOSTNÍ DETERMINANTY	22
2.2 BIOLOGICKÉ DETERMINANTY	26
2.3 SOCIODEMOGRAFICKÉ DETERMINANTY	29
2.4 SOCIÁLNÍ DETERMINANTY.....	34
3 RODINA	38
3.1 PROMĚNY SOUČASNÉ RODINY	40
3.2 TYPOLOGIE RODINY	44
3.3 RODIČOVSTVÍ.....	50
II PRAKTICKÁ ČÁST	53
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ CÍLE	54
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	55
5 POJETÍ VÝZKUMU	59
6 TECHNIKA VÝZKUMU	60
7 VÝZKUMNÝ SOUBOR	62
8 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	67
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU	69
10 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	104
ZÁVĚR	111
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	113
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	117
SEZNAM GRAFŮ	118
SEZNAM TABULEK	119
SEZNAM PŘÍLOH	120

ÚVOD

Rodina, jakožto první přirozené prostředí, do kterého se jedinec narodí, tvoří základní stavební kámen každé společnosti. Má své tradice, hodnoty a funkce. Avšak s nástupem postmoderní doby dochází ke změnám nejen ve společnosti, ale také právě v těchto jednotlivých oblastech tvořících rodinu, která se začíná v určitých aspektech lišit od rodiny tradiční. Tyto změny se týkají především růstu počtu bezdětných párů či dvoukariérových rodin, růstu rozvodovosti, odsouvání rodičovství na pozdější věk či klesání celkové rodinné stability. Všechny tyto aspekty mohou mít za následek vznik neúplné či doplněné rodiny, a tím ovlivnit celkovou životní spokojenost jejích členů.

Předložená diplomová práce se tedy zabývá právě životní spokojeností úplných, doplněných a neúplných rodin, zaměřuje se na životní spokojenost rodičů, kteří takovéto rodiny tvoří. Domníváme se, že rodina je jedním z nejdůležitějších podnětů, které jedinci v optimální životní spokojenosti napomáhají, a to zejména z toho důvodu, že se jedinec v této primární sociální skupině vyskytuje téměř neustále a již od narození. V rodině jedinec rovněž nachází pocit bezpečí a jistoty a je v každodenním kontaktu se svými nejbližšími, což má na míru životní spokojenosti také veliký vliv. Problematika doplněných a neúplných rodin, které mohou vzniknout z řady různých důvodů, je rovněž jedním z aktuálních témat dnešní společnosti, a proto je diplomová práce zaměřena právě na tuto cílovou skupinu.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části autorka vymezí jednotlivá teoretická východiska v oblasti životní spokojenosti a jejich determinant a v oblasti problematiky rodiny. Praktická část je věnována kvantitativně orientovanému výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření, a to pomocí respondentů, kteří disponují statusem rodiče. V rámci praktické části diplomové práce jsou stanoveny výzkumné cíle a otázky, které pomocí výzkumu autorka splní a otázky zodpoví.

Cílem diplomové práce je přiblížit problematiku životní spokojenosti a příbuzných termínů, objasnit determinanty životní spokojenosti a přiblížit problematiku rodiny a rodičovství. Cílem je rovněž odhalit, jaká je míra životní spokojenosti (jak celková, tak v jejich jednotlivých oblastech) rodičů, kteří tvoří úplné, doplněné či neúplné rodiny. Dalším cílem práce je odhalit rozdíly v míře spokojenosti rodičů v závislosti na jednotlivých typech rodiny, ve kterých žijí. Diplomová práce si také klade za cíl zjistit, jaké jsou souvislosti mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících

v úplných, doplněných či neúplných rodinách. Cílem práce je rovněž odhalit faktory, které dle názoru samotných respondentů ovlivňují míru jejich spokojenosti se životem. Dalším cílem předložené práce je odhalit, jaké rozdíly v míře životní spokojenosti rodičů způsobuje jejich spokojenost se současným rodinným stavem či jejich případná ne/zaměstnanost. V neposlední řadě je cílem diplomové práce zjistit rozdíly v míře životní spokojenosti rodičů žijících v rodinách neúplných, a to v závislosti na důvodu vzniku této neúplné rodiny.

Přínos výzkumu a celé diplomové práce autorka spatřuje zejména v poukázání na případné rozdíly v životní spokojenosti rodičů, které s sebou vznik doplněné či neúplné rodiny přináší, a v případném zkvalitnění sociálních služeb, které pracují s neúplnými či nefunkčními rodinami, a to zejména se zaměřením nejen na děti takových rodin, ale i na rodiče, které tyto zátěžové situace rovněž ovlivňují.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST

Termín životní spokojenost může být chápán mnohými, často odlišnými, cestami. Definice se s různými autory liší a snaha tento pojem definovat s sebou přináší řadu podobných výrazů, které si v této kapitole diplomové práce vymežíme.

Životní spokojenosti, osobní pohodě či štěstí je zejména v posledních desetiletích věnována zvýšená pozornost. Vysvětlení, proč tomu tak je, je hned několik. Významnou roli nepochybně hraje fakt, že se dnešní lidé nemusejí díky bezprecedentní životní úrovni a rozvoji sociálního státu soustřeďovat na zajištění základních materiálních potřeb a mohou svoji pozornost více věnovat otázkám kvality života, seberealizaci a sebevyjádření. Prudký nárůst zájmu o tyto termíny je však motivován také rostoucím poznáním, že naše vnímání a subjektivní prožívání naší životní situace má celou řadu dopadů v mnoha oblastech lidského života. Dosavadní výzkumy mimo jiné poukazují na skutečnost, že šťastnější a spokojenější lidé dosahují lepších výsledků ve vzdělávání, snadněji získávají práci, častěji se žení a vdávají, bývají zdravější a dožívají se vyššího věku. (Hamplová, 2015, s. 8)

Životní spokojenost a její vymezení je předmětem zájmu mnoha humanitně zaměřených vědeckých disciplín, zejména pak sociální psychologie a sociologie. Sociální psychologie se zaměřuje zejména na individuální aspekt prožívání a pocitu jakési pohody, která se často vyznačuje anglickým ekvivalentem *well-being*. (Peterková, 2011)

Nutno však podotknout, že samotná životní spokojenost se stala předmětem zájmu psychologů poměrně nedávno, jelikož dříve dávala psychologie přednost studiu nedostatků, nemocí a nepohody. V poslední době však stále více rostou tendence pokusit se vědecky pracovat i s termíny opačnými – pozitivními. (Peterková, 2011)

Peterková (2011) zmiňuje, že životní spokojenost může být z hlediska psychologie určována dvěma teoriemi, a to teorií *top-down* a *bottom-down*. Podle *top-down* teorie jsou nejpodstatnějšími rysy, které životní spokojenost určují, osobnostní dispozice každého jedince. Největší důležitost je tedy připisována temperamentovým charakteristikám. Rovněž tato teorie klade velký důraz na dědičnost, vrozené dispozice a vlastnosti každého jedince, které jeho životní spokojenost zásadně ovlivňují.

Teorie *bottom-down* naopak zdůrazňuje roli okolních událostí na celkovou životní spokojenost individua. Patří sem celá řada vlivů, jako jsou očekávané i neočekávané

události, změny, stresující zkušenosti apod. Podle této teorie je tedy spokojenost jedince závislá spíše na okolních vlivech než na stabilních predispozicích. (Peterková, 2011)

Obě teorie určování životní spokojenosti však nelze chápat jako teorie soupeřící, nýbrž navzájem se doplňující. Různými empirickými výzkumy totiž byla prokázána jakási tendence spokojenosti ke stabilitě (*top-down* teorie), ale zároveň je zřejmé, že hodnoty této spokojenosti se vlivem okolních událostí mohou měnit (*bottom-down* teorie). (Peterková, 2011)

Další vědeckou disciplínou, která se zkoumáním životní spokojenosti zabývá, je sociologie. Mnoho sociologických výzkumů se zabývá zejména zkoumáním kvality života. Avšak společně s tímto rozvojem se pozornost zaměřuje rovněž na termíny, jakými jsou právě životní spokojenost, štěstí či subjektivní blaho. Tato propojenost kvality života a životní spokojenosti s sebou však přináší i jistá úskalí – i když téměř každý intuitivně ví, co tyto pojmy znamenají, je velmi obtížné je přesněji definovat a případně zkoumat. (Hamplová, 2004, s. 11)

Sociologie operuje spíše s pojmem *welfare*, čili jakýmsi blahobytem jedince. Velice důležité je vyzdvihnout fakt, že „sociologii zajímá nikoliv individuální prožívání, nýbrž stav a variabilita úrovně kvality života celé společnosti.“ (Možný, 2002, s. 15)

Sociologie tedy hledá jakýsi vhodný indikátor měření životní spokojenosti, jenž by byl možný aplikovat na celou společnost. Ten je konstruován tak, aby se opíral o sadu ukazatelů, které lze přesně vymezit a které jsou opřeny o reálnou a evidentní skutečnost. Výsledky zkoumání v rámci sociologických výzkumů o životní spokojenosti či kvalitě života tedy dávají smysl pouze tehdy, pokud mohou být porovnány s výsledky různých typů společností. (Možný, 2002, s. 15)

Pokud srovnáme přístupy sociální psychologie a sociologie ve věci zkoumání životní spokojenosti, můžeme tvrdit, že sociální psychologie klade důraz na prožívání a jednání jedince ve společnosti a na to, jak toto prožívání ovlivňuje individuální životní spokojenost. Avšak v popředí zájmu sociologie je člověk jako člen společnosti – nejedná se tedy o zkoumání blaha jedinců, ale celé společnosti jako celku.

Na základě předešlých poznatků můžeme konstatovat, že životní spokojenost či pohoda není otázkou aktuálního psychického a fyzického stavu jedince. Jedná se o dlouhodobý proces a jakési dlouhodobé rozpoložení člověka, které je charakteristické svojí stabilitou a spokojeností v různých sférách života.

Společně s pojmem životní spokojenost jsou velice často diskutovány rovněž pojmy *well-being* či *štěstí*, a spousta autorů se shoduje v názoru, že není zcela jasné, jaký je mezi těmito termíny rozdíl. Jakousi širokou definici používají Waite a Gallanger (2000 cit. podle Hamplové, 2006, s. 36) – ti pojmy životní spokojenost, *well-being* a *štěstí* nerozlišují, ale hovoří o tzv. *psychologickém blahu*, který v sobě všechny tři pojmy zahrnuje – charakterizují jej jako určitý optimismus, pocity štěstí a vědomí vlastních hodnot, dostatek energie a aktivní účast na společenském životě.

I přes zřejmé rozdíly v chápání těchto příbuzných termínů má většina definic životní spokojenosti, štěstí a subjektivního blaha společný jeden znak, a sice to, že všechny tyto pojmy zdůrazňují subjektivitu hodnocení – lidé jsou spokojeni či šťastní, pokud se tak sami cítí nebo pokud o sobě říkají, že se tak cítí. (Hamplová, 2006, s. 37)

V následujících podkapitolách si představíme pojmy *well-being* a *štěstí*, neboť právě tyto dva termíny bývají s životní spokojeností nejčastěji spojovány. Také se zmíníme o možnostech měření životní spokojenosti a názorech autorů na to, zda životní spokojenost měřit vůbec lze.

1.1 Well-being

Psychologické přístupy ke zkoumání životní spokojenosti jedince spíše operují s termínem *well-being* (*well* – dobře, *being* – býti). Tento termín se mimo jiné vyskytuje také v definici zdraví vymezené Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Hovoří se v ní o tom, že zdravý je ten, kdo je „v pohodě“ (*well-being*). Proto tento termín nejčastěji překládáme jako *životní* či *osobní pohoda*. (Křivohlavý, 2010, s. 181)

V angličtině se pojem *well-being* používá jako zastřešující výraz pro štěstí, zdraví a spokojenost. Do češtiny se potom nejčastěji překládá jako *osobní pohoda*, což Hamplová shledává jako výraz ne příliš výstižný. (Hamplová 2015, s. 13)

Osobní pohodu můžeme definovat jako „dlouhodobý či přetrvávající emoční stav, ve kterém je reflektována celková spokojenost člověka s jeho životem“ (Diener, 2005 cit. podle Blatného 2005, s. 84). Na základě této definice můžeme spatřit určitou spojitost právě s termínem životní spokojenost.

Vědeckou disciplínou, která se životní pohodou zabývá, je zejména psychologie osobní pohody. Hlavními znaky, které této vědě dodávají status samostatné disciplíny a odlišují ji zejména od klinické psychologie, je zájem o negativní i pozitivní emoční stavy, důraz na

subjektivní vnímání a hodnocení stavu pohody a studium této pohody z hlediska její dlouhodobosti. (Diener, 1984 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 84)

Z psychologického hlediska má tento pojem velice blízko právě ke spokojenosti, či dle některých autorů k samotnému *štěstí*. Individuální stav pohody, spokojenosti nebo štěstí potom označujeme jako subjektivní blaho (známé také jako *subjective well-being*), a je složeno ze tří komponentů:

1. Nepřítomnost pocitu neštěstí a nespokojenosti, deprese či úzkosti.
2. Přítomnost pozitivní emoce, radosti či slasti.
3. Celková spokojenost se svým životem, v rodině, v práci apod. (Možný, 2002, s. 14)

První dva komponenty jsou velmi individuální a zavádějící. Nelze totiž jednoznačně říci, že štěstí je pouze protikladem neštěstí a dostavuje se v případě, že nejsme nešťastní. Také přítomnost emocí pro definici životní spokojenosti a pohody není zcela jednoznačná. V takovém případě by totiž k jakémusi pocitu životní pohody stačily pouhé malé radosti. Je třeba brát v potaz stabilnější stav, či pevné pozadí – komponent třetí. (Možný, 2002, s. 14)

S termínem *životní pohoda* se rovněž setkáváme v publikaci Blatný et al. (2005, s. 14), kde je tento pojem definován jako určitý prožitek, který trvá řádově spíše týdny než okamžiky. Tyto skutečnosti řadí osobní pohodu spíše ke stabilnějším emočním charakteristikám a náladám, obsahuje však i některé proměnlivější charakteristiky, které souvisejí s aktuálním psychickým stavem, proměnlivostí nálad či podněty z vnějšího a vnitřního prostředí.

Blatný et al. (2005, s. 15) rovněž rozlišuje čtyři komponenty, které určují subjektivní pocit životní pohody:

1. Psychická osobní pohoda v užším slova smyslu.
2. Sebeúcta (self-esteem).
3. Sebeuplatnění (self-efficacy).
4. Osobní zvládnání (personal kontrol).

Společně s definováním pojmu *well-being* přicházejí rovněž různé teorie zvládání této životní pohody:

1. Teorie životních cílů

Tato teorie je postavena na snaze člověka o účelné zaměření vlastního jednání, o hledání a stavění cílů a o přibližování se k nim. Podle Křivohlavého (2010, s. 185) jde v podstatě o to, že „člověku je dobře – je v pohodě -, když má pro co žít (má dobrý cíl svého snažení) a při realizaci tohoto cíle dochází k uspokojení (pohodě).“

Zjednodušeně řečeno – pokud člověk jde za tím, co si stanovil jako svůj cíl, jeho subjektivní životní pohoda roste.

2. Teorie uspokojování životních potřeb

Řada psychologů (Freud, Maslow) ve svých studiích upozornila na důležitost uspokojování potřeb pro pocit pohody. Základ této teorie tvoří představa, že neuspokojená potřeba se projevuje určitým napětím, které pocit pohody snižuje. Naopak uspokojená potřeba vede ke zvýšení osobní a životní pohody jedince. (Křivohlavý, 2010, s. 186)

3. Teorie biologických základů pocitu pohody

Někteří psychologové preferují vliv genetického vkladu na celkové utváření životní pohody jedince. Tato teorie je tedy postavena na jakési existenci vitálního základu pocitu pohody, který vede člověka k tomu, aby se obecně cítil v lepší či horší náladě. Genetická výbava však nesmí být považována za jediný faktor, který subjektivní pocit pohody ovlivňuje. Důležitou roli hraje rovněž celkový postoj jedince, čili to, jak se tento člověk staví ke svému životu – jaké je jeho pojetí světa a života. Ukazuje se totiž, že někteří lidé se v situaci, kdy mají něco říci o svém životě, zaměřují spíše na negativní události, a naopak. (Křivohlavý, 2010, s. 186)

Na pocit životní pohody má rovněž vliv tělesná zdatnost. Pohybová aktivita má krátkodobý i dlouhodobý příznivý účinek na psychickou pohodu jedince, příznivě ovlivňuje zejména sebeúctu, úzkost, depresi či pocit stresu. Toto zjištění bylo mnohokrát potvrzeno pomocí šetření, prováděných u zdravých i nemocných osob, u dospělé populace i adolescentů. (Blatný et al., 2005, s. 16)

Pojem *well-being* bývá rovněž velice často spojován s pojmem *wellness*. Někdy se při vyjadřování osobní pohody jedince tyto dva termíny používají jako synonyma, avšak

většinou se pojem *wellness* vymezuje jako samostatný koncept, který se vztahuje k přijetí určitého chování a životního stylu (zvládnání stresu, zdravá výživa, nekuřáctví apod.). Pojem *wellness* je tedy často koncipován jako pocit zdraví. (Carlson, Harrigan, Seeley, 1997 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 17)

Termín *well-being* se stal popředím zájmu zejména psychologických disciplín a na základě předešlých poznatků můžeme konstatovat, že s pojmem životní spokojenost úzce souvisí. Jak uvádí Blatný et al. (2005, s. 85), „hlavní kognitivní komponentou osobní pohody je životní spokojenost – vědomé, globální hodnocení vlastního života jako celku.“

Dle našeho názoru je termín životní pohoda jakýmsi nad-termínem celkové životní spokojenosti daného jedince, tzn. jedním z komponentů tvořící a především ovlivňující *well-being* je právě životní spokojenost. Že má životní spokojenost k pojmu osobní pohody významově nejbližší dokládá také fakt, že životní spokojenost je nejčastější výzkumnou operacionalizací osobní pohody (Blatný et al., 2005, s. 85).

1.2 Subjektivní pocit štěstí

V souvislosti s vymezením termínu životní spokojenosti se mnoho autorů shoduje v názoru, že na životní spokojenost má vliv *pocit štěstí*. Například Diener a Lucas (2000 cit. podle Hamplové, 2004, s. 12) chápou štěstí či životní spokojenost jako součást subjektivního blaha. Dle těchto autorů štěstí zaujímá místo v afektivní kategorii života jedince, životní spokojenost potom v kognitivní kategorii.

Kim a Hatfield (2004 cit. podle Hamplové, 2004, s. 12) zase štěstí a životní spokojenost rozlišují. Životní spokojenost se dle jejich názoru týká kognitivního hodnocení vlastního života. Štěstí zase značí přítomnost určitých pozitivních emocí, a zároveň nepřítomnost emocí negativních.

Svým názorem na problematiku štěstí se liší Heybron, který „nechápe štěstí jako afektivní dimenzi životní spokojenosti (či subjektivního blaha), ale naopak pro něj štěstí představuje nadřazený pojem, který zahrnuje jak afektivní, tak kognitivní stránku.“ (Heybron, 2003 cit. podle Hamplové, 2004, s. 12)

Heybron (2003 cit. podle Hamplové, 2004, s. 12) dále rozlišuje tři verze štěstí, které se vzájemně prolínají. Zaprvé chápe štěstí jako stav, ve kterém příjemné pocity převažují nad pocity nepříjemnými. Dále autor spojuje štěstí s pozitivními emocionálními stavy. Pro naše potřeby vymezení životní spokojenosti je stěžejní definice třetí - štěstí lze popisovat také

pomocí postoje jedince k vlastnímu životu. Pokud je tento postoj kladný, můžeme hovořit o spokojeném (šťastném) jedinci, a tudíž o optimální životní spokojenosti člověka.

Šťastný život a subjektivní pocit štěstí je jedním ze základních předpokladů pro optimální míru životní spokojenosti. Dle našeho názoru však tvoří štěstí základnu pro životní spokojenost pouze v případě, pokud tento pocit štěstí vnímáme v širším časovém horizontu. Životní spokojenost totiž vykazuje relativní stabilitu v čase (Blatný et al., 2005, s. 88). Je tedy zřejmé, že pokud jedinec prožívá krátkodobý pocit neštěstí či smutku, založeném například na hádce s přítelem či špatné známce ve škole, jeho míra životní spokojenosti není nijak výrazně ohrožena.

Vést šťastný život je nezbytným předpokladem pro celkovou tělesnou i duševní pohodu. Výsledky studií v oblasti štěstí a životní spokojenosti ukázaly, že existuje souvislost mezi štěstím jedince a jeho životními úspěchy. Tento vztah je obousměrný – radostné pocity a spokojenost napomáhají úspěchu a úspěch zvyšuje spokojenost a výskyt kladných emocí. Výsledky také poukazují na skutečnost, že míra štěstí, kterou jedinec prožívá, zasahuje jak do jeho vztahů s lidmi, tak ovlivňuje jeho zdravotní stav i profesní život. Dokumentují rovněž, že šťastnější a radostnější studenti jsou úspěšnější při vstupu na pracovní trh. (Hamplová, 2015, s. 18-19)

Způsobů, jak určit, kdo vede šťastný život, je několik. Obecně máme dvě možnosti. V prvním – objektivistickém – přístupu se míra štěstí hodnotí podle vnějších kritérií, které nijak nesouvisejí s postoji či prožitky jedince. Tento přístup klade důraz na věci a činnosti, o kterých se domnívá, že naplňují lidské potřeby. Druhou možností, jak určit, kdo je šťastný, je postavit definici štěstí na osobním vnímání a hodnocení vlastního života bez ohledu na to, zda se jedná o hodnocení rozumové či pocitové. Podle tohoto subjektivního přístupu tedy předpokládáme, že člověk je šťastný, pokud se tak cítí, nehledě na to, zda splňuje kritéria vnější. (Hamplová, 2015, s. 13-14)

Jak již bylo zmíněno, termíny štěstí a životní spokojenost se velice často zaměňují, avšak jedná se o dva rozdílné koncepty. Štěstí můžeme chápat jako okamžitou zkušenost, zatímco životní spokojenost v sobě odráží subjektivní hodnocení života jako celku, a to dle kritérií, které samotný jedinec považuje za hodnotné. (Positive Psychology Program, 2016)

Téměř všechny výzkumy poukazují na fakt, že životní spokojenost a štěstí sdílejí určité společné znaky. Pokud lidé hovoří o spokojenosti či štěstí, většinou vycházejí z dlouhodobého dobrého či špatného pocitu o svém životě, který v sobě štěstí i spokojenost

přirozeně zahrnuje. Z tohoto důvodu bývá spokojenost se štěstím často zaměnitelná. Nicméně měření spokojenosti a štěstí s sebou přináší odlišné indikátory a standardy, proto je třeba od sebe tyto dva pojmy odlišovat. (Michalos, 1991, s. 3)

Samotný rozdíl mezi pocitem štěstí a životní spokojeností může být vysvětlen následovně: často se rozlišuje štěstí jako stav, ve kterém převažují pozitivní emoce nad těmi negativními, a životní spokojenost, v níž se spíše odráží rozumové hodnocení vlastního života (Hamplová, 2006, s. 36). Můžeme tedy tvrdit, že pocit štěstí je založen spíše na citech a emocích daného jedince, kdežto míra životní spokojenosti na jeho rozumovém nadhledu a logickém zhodnocení celého jeho života.

1.3 Měření životní spokojenosti

Společně s problematikou obtížného definování životní spokojenosti či osobní pohody jde ruku v ruce také otázka, zda a jak je možné tyto komponenty měřit. Psychologové za tímto účelem vyvinuli několik poměrně složitých indexů, běžně však životní spokojenost měří pomocí několika málo, nebo dokonce jen jediné, otázky – lidé mají sami o sobě říct, jak jsou spokojeni či šťastni. Používání více otázek či škál je samozřejmě lepší než použití pouze jedné otázky týkající se spokojenosti člověka, oba tyto způsoby jsou však překvapivě spolehlivé. Tato metoda s sebou přirozeně přináší námitky jiných odborníků, nakolik může takto jednoduchá míra zachytit tolik složitou skutečnost. Pochybnosti v tomto ohledu vyvolaly zejména dvě skutečnosti, a těmi jsou nestálost pocitů a nálad a kulturní podmíněnost odpovědí. (Hamplová, 2004, s. 13)

Nálady se u člověka každodenně mění a kritici se domnívají, že odpověď na otázku, jak je jedinec spokojen, může odrážet spíše jeho momentální psychologické rozpoložení než jeho celkovou životní spokojenost. Empirické studie však naznačují, že tento problém není závažný, jak by se mohlo na první pohled zdát. I když se nálada může měnit, výkyvy nálad se pohybují kolem dlouhodobě stabilního průměru a hodnocení životní spokojenosti či životní pohody je tak relativně spolehlivé. (Hamplová, 2004, s. 13)

Druhou závažnou námitkou proti tomu, aby se životní spokojenost měřila pomocí jedné nebo několika otázek, se týká kulturních očekávání a norem. Jak uvádí Smith (1979 cit. podle Hamplové, 2004, s. 13), lidé mají tendenci odpovídat pozitivně, protože být spokojeným je důležitou součástí sociálních norem společnosti. Často se proto zkoumá spíše to, kdo je spokojenější, než to, kdo je spokojený či nespokojený.

Dle našeho názoru je míra životní spokojenosti určitě do jisté míry ovlivněna aktuálním psychickým i fyzickým stavem dané osoby, avšak, jak již bylo zmíněno, životní spokojenost vykazuje relativní stabilitu v čase, a proto se domníváme, že zkreslení míry životní pohody člověka způsobené tímto aktuálním rozpoložením není nikterak zásadní. Výsledky měření tedy můžeme pořád považovat za platné a plnohodnotné.

Většina metod se zaměřuje na měření míry osobní pohody jedince. Jednou z nich je metoda sebehodnotících škál (*Psychological Well-Being Scales*) psychologičky C. Ryffové, jejichž prostřednictvím respondent posuzuje úroveň šesti dimenzí osobní pohody (autonomie, schopnost zvládat vlivy prostředí, osobní rozvoj, pozitivní mezilidské vztahy, smysl života a sebepřijetí). (Blatný et al., 2005, s. 26)

Pro měření míry životní spokojenosti jsou velice často používány metody měření osobní pohody založené na hodnocení úrovně spokojenosti se životem (*Satisfaction with Life Scale*). Jednou z nejčastěji užívaných metod tohoto druhu je dotazník E. Dienera a jeho spolupracovníků, umožňující hodnotit spokojenost s životem jako celek. (Blatný et al., 2005, s. 27)

Dotazník E. Dienera se skládá z pěti výroků, kdy respondent pomocí škály určí, do jaké míry s těmito výroky sám souhlasí. Dotazník se však nezaměřuje na explicitní oblasti, jako je finanční situace či zdravotní stav, ale umožňuje hodnocení života jako celku. (Positive Psychology Program, 2016)

Pravděpodobně nejpoužívanější metodou, kterou se životní spokojenost měří, je *Dotazník životní spokojenosti* autorů J. Fahrenberga, M. Myrtka, J. Schumachera a E. Brählera. Tento dotazník je určen k objektivnímu posouzení míry životní spokojenosti v deseti významných oblastech, které tuto spokojenost utvářejí. Dotazník se používá pro individuální diagnostiku, ale i pro posuzování kvality života a životní spokojenosti vybraných skupin populace. (Hogrefe, 2000-2013)

Na závěr zdůrazníme, že tyto metody měření neslouží pouze k určení míry životní spokojenosti či osobní pohody jedince. Výsledky mohou mimo jiné sloužit jako studijní materiály pro lékaře a odborníky, na základě kterých mohou analyzovat, co činí jedince spokojeným a co naopak nespokojeným. Výsledky tak mohou být využity různými institucemi či sociálními službami pro zlepšení jejich činností a pro pomoc jedincům v nepříznivé životní situaci.

2 DETERMINANTY ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI

Životní spokojenost je velice důležitý stav jedince ovlivňující kvalitu jeho života. Spokojenost v životě každého člověka však může být ovlivněna mnoha faktory, které si nyní nastíníme.

Obvykle se předpokládá, že životní spokojenost souvisí se třemi typy faktorů – typem osobnosti, standardem, s nímž se člověk srovnává, a objektivními životními podmínkami. Na základě předchozích výzkumů a prací, které se životní spokojeností zabývají, lze formulovat stěžejní hypotézy, jež se zabývají vztahem různých faktorů a životní spokojenosti. Mezi tyto faktory autoři nejčastěji řadí sociodemografický status, zaměstnání, rodinu, pohlaví, věk apod. Při formulaci těchto hypotéz se vychází jak z výzkumů životní spokojenosti, tak z výzkumů psychického zdraví jedince. I když jsou totiž životní spokojenost a psychické zdraví dva různé termíny, úzce spolu souvisejí a je tedy pravděpodobné, že obojí souvisí se stejnými faktory. (Waite, Gallagher, 2000 cit. podle Hamplové, 2004, s. 15)

Řada autorů řadí mezi základní determinanty osobní pohody a životní spokojenosti proměnné, které se týkají lidského zdraví, subjektivně prožívané osobní spokojenosti a postavení člověka v sociální hierarchii. Levin a Chattersová (1998 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 23) v této souvislosti zdůrazňují, že primárními ukazateli spokojenosti člověka s životem je zdravotní stav, objektivní ukazatele činnosti a fyzických funkcí, subjektivní posouzení celkového zdraví, sociálně ekonomický status, věk či náboženské vyznání.

Mezi další determinanty životní spokojenosti a osobní pohody jsou často řazeny etnicita, rodičovství, sociální opora, životní události a sebeúcta. Řada studií také zdůrazňuje vliv osobnostně proměnných na celkovou spokojenost života jedince. (Blatný et al., 2005, s. 23)

Velice uznávané a pro výzkumné účely nejčastěji používané jsou determinanty životní spokojenosti autorů J. Fahrenberga, M. Myrtka, J. Schumachera a E. Brählera, kteří je stanovili prostřednictvím standardizovaného *Dotazníku životní spokojenosti*:

1. zdraví,
2. práce a zaměstnání,
3. finanční situace,

4. volný čas,
5. manželství a partnerství,
6. vztah k vlastním dětem,
7. vlastní osoba,
8. sexualita
9. přátelé, známí a příbuzní,
10. bydlení. (Hogrefe, 2000-2013)

Faktorů a determinant, které životní spokojenost ovlivňují, je tedy celá řada, a proto se jim budeme podrobněji věnovat v následujících podkapitolách. Pro větší přehlednost jsme je rozdělili na determinanty osobnostní, biologické, sociodemografické a sociální.

2.1 Osobnostní determinanty

Osobnostní determinanty patří dle některých autorů k vůbec nejvýznamnějším faktorům, které ovlivňují celkovou životní spokojenost jedince. Psychologie osobnosti představuje celou řadu osobnostních charakteristik, z nichž mají některé mimořádný vztah k řešení stresových a zátěžových situací (Křivohlavý, 2001, s. 70). Právě optimální zvládnutí stresových a negativních událostí je dle našeho názoru klíčovou schopností, díky které se udržuje pozitivní míra životní spokojenosti jedince.

Možnostmi determinace osobní pohody osobnostními charakteristikami se zabývá celá řada studií. Zmíníme si výzkum DeNeveové a Coopera (1998 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 72), kteří popsali dva typy teorií vztahu mezi těmito dvěma proměnnými:

a) *Tzv. top down models*

Tyto modely zdůrazňují přímý význam osobnosti na osobní pohodu a tedy i životní spokojenost. Jsou postaveny na předpokladu, že každý jedinec disponuje obecnou tendencí prožívat život pozitivním nebo negativním způsobem, což výrazně ovlivňuje také interpretaci prožívaných událostí. (DeNeveová a Cooper, 1998 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 72)

b) *Model dynamické rovnováhy osobní pohody*

Tento model rovněž zdůrazňuje zásadní význam osobnosti. Byl vytvořen k vysvětlení toho, proč lidé po časovém odstupu podávají stejná hodnocení pozitivních událostí, negativních událostí či osobní pohody. Tato rovnovážná hodnota je plánovatelná právě osobnostními charakteristikami – když se hodnota

osobní pohody či životní spokojenosti odkloní kvůli určitým špatným událostem, osobnost jedince napomůže navrátit se do své obvyklé rovnovážné hodnoty. (DeNeveová a Cooper, 1998 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 72)

Mezi osobnostní předpoklady jedince, které ovlivňují jeho životní spokojenost, patří například **self-efficacy**. Říčan (2010, s. 150) definuje pojem self-efficacy jako „přesvědčení jedince o vlastní zdatnosti, o šanci na úspěch, kterou má.“

Tento pojem můžeme také charakterizovat jako „subjektivní představu vlastní schopnosti kontrolovat – řídit – běh dění, v němž se daná osoba nachází.“ (Křivohlavý, 2001, s. 75)

V řadě studií zabývajících se osobní zdatností se ukázalo, že tato osobnostní charakteristika je velice dobrým obranným mechanismem proti stresu. Termín úzce souvisí s kvalitou života, úspěšným zvládnutím těžkostí či změnou zdravotně závadných způsobů chování. Obecně lze říci, že v situacích, ve kterých se lidé domnívají, že jsou schopni kontrolovat chod dění, lépe zvládají svůj emocionální stav a také se aktivně staví čelem k ohrožujícím nepříznivým životním vlivům. (Křivohlavý, 2001, s. 76)

V podstatě se jedná o jakýsi subjektivní pocit, že je člověk schopen řídit chod dění, a tudíž je také schopen zvládat životní překážky, které ovlivňují jeho pocit osobní pohody. Proto můžeme osobní zdatnost zařadit mimo jiné i do faktorů ovlivňující životní spokojenosti člověka.

Další osobnostní determinantou životní spokojenosti je **sebehodnocení a sebeocenění**. Velice významným zdrojem, který ovlivňuje celkovou životní pohodu jedince, jsou jeho vlastnosti a charakteristiky osobnosti. Z těchto charakteristiky vystupuje do popředí zejména sebehodnocení, jehož „vyšší, avšak realisticky založené hodnoty téměř vždy souvisejí s kvalitnějším prožitkem osobní pohody.“ (Blatný et al., 2005, s. 22)

Pokud bychom se zaměřili na souvislost mezi sebehodnocením a životní spokojeností, Blatný et al. (2005, s. 88) zdůrazňuje, že jakýkoliv akt hodnocení (ať už sebe sama či ostatních) se opírá o jakési srovnávání aktuálního stavu se stavem očekávaným, předpokládaným či žádaným. Ve vztahu k sebezpojetí takový soubor hodnotících kritérií označujeme jako *ideální Já*, v případě životní spokojenosti potom hovoříme o *ideální představě vlastního života*.

Sebehodnocení rovněž souvisí se sebeoceněním (*self-esteem*). Sebeocenění je definováno jako „hodnota, kterou jedinec přisuzuje sám sobě“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 651).

Zjednodušeně tedy můžeme sebeocenění definovat jako zvažování hodnoty sebe, vlastní osoby. Soudobá psychologie se rovněž na termín sebeocenění dívá jako na emoci s příznačným kulturním označením – zjistíme-li u sebe vysokou míru určité kulturně definované charakteristiky (např. dosažení vysokého vzdělání), označíme emoce, které prožíváme za pocit vysokého sebeocenění. Z psychologického hlediska se tedy jedná o tzv. slovní označení či známkování (*labeling*). Měří se nejčastěji *Rosenbergovou škálou sebehodnocení* či *Coopersmithovým sebehodnotícím dotazníkem*. (Křivohlavý, 2010, s. 171-172)

Sebehodnocení a sebeocenění celkově zvyšuje rovněž sebevědomí daného jedince. Pokud jedinec disponuje přiměřeným sebehodnocením, může jej rovněž využívat při zvládání situací, které ovlivňují jeho celkovou životní pohodu. Domníváme se ale, že příliš vysoké sebehodnocení či sebevědomí může paradoxně jedinci cestu k vysoké míře životní spokojenosti ztížit – pokud má člověk příliš vysoké a až nerealistické představy o svých schopnostech a možnostech, může dojít k tomu, že své síly přecení, což může vést k pocitu zklamání a nezdaru.

Další velice významnou osobnostní charakteristikou, která bezesporu ovlivňuje životní spokojenost člověka, je nezdolnost neboli **resilience**. Psychologický slovník definuje resilienci jako „nezdolnost, houževnatost a souhrn faktorů, které člověku pomáhají přežít v nepříznivých podmínkách.“ (Hartl a Hartlová, 2000 cit. podle Křivohlavého, 2010, s. 168)

Z této definice můžeme odvodit, že pokud je jedinec vybaven resiliencí, snadněji zvládá negativní životní události v jeho životě, což mu napomáhá udržovat vysokou míru životní spokojenosti i v případě, kdy je tato míra ohrožena. Jedná se o jev adaptace – schopnost vyrovnat se s životem tváří v tvář, i navzdory těžkostem.

Resilience bývá často přiřazována k osobnostním charakteristikám, které hrají roli při zvládání stresu. Tento termín je doslova překládán jako pružnost, elasticnost, houževnatost či nezlomnost. (Křivohlavý, 2001, s. 71)

Podle některých autorů je životní spokojenost ovlivněna také **temperamentem** jedince. Costa, McCrae a Diener dokonce uvádějí, že temperamentové vlastnosti jsou spolehlivějším indikátorem spokojenosti, než jsou objektivní životní události. (Blatný et al., 2005, s. 89)

McCrae a Costa ve svých studiích rozlišují temperamentový a instrumentální pohled na vztah mezi osobnostními rysy a osobní pohodou jedince. Temperamentové hledisko vychází z toho, že určité osobnostní charakteristiky představují přetrvávající dispozice, které přímo vedou k životní spokojenosti. Mezi ně patří například neuroticismus a extroverze. Naproti tomu ostatní osobnostní rysy (jako je např. přívětivost či svědomitost) mají nepřímý (instrumentální) vliv na osobní pohodu, a to tak, že vedou jedince ke střetávání se specifickými životními událostmi, které ovlivňují jeho osobní pohodu a tudíž i životní spokojenost. (McCrae a Costa, 1991 cit. podle Blatného et al., 2005, s. 72)

Další osobnostní determinantou životní spokojenosti jsou **hodnoty**, které daný jedinec (popř. rodina) uznává. Hodnotu můžeme definovat jako určitou vlastnost, kvalitu či významnost, kterou lidé přisuzují objektům, jevům, procesům či událostem společnosti. Hodnoty jsou sdíleny jednotlivci, skupinami, či dokonce národy a populacemi zemí. Jsou přenášeny mezi generacemi a lidé si je osvojují prostřednictvím socializace a enkulturace. (Průcha, Veteška, 2014, s. 127)

Z pohledu životní spokojenosti jsou pro jedince nejdůležitější ty hodnoty, které udávají smysl jeho života. Jedná se tedy o jakési hodnoty v jedincově osobním životě, neboť o tyto hodnoty se člověk opírá nejvíce, a ty taky každému pomáhají dosáhnout stanovených cílů. Je tedy zřejmé, že se tyto hodnoty mohou jedinec od jedince lišit, a to, co je hodnotou pro jednoho člověka, nemusí být hodnotou pro někoho jiného. (Křivohlavý, 1994, s. 35)

Předložená diplomová práce je zaměřena na životní spokojenost rodičů. Co se tedy hodnot rodiny týká, je třeba zdůraznit, že každá rodina může uznávat odlišné hodnoty a dle našeho názoru neexistuje žádný platný vzorec, jenž by určoval, které hodnoty jsou vhodné, a které ne. Z hlediska životní spokojenosti rodiny a jejich členů se nám jeví jako stěžejní předpoklad, že jsou tyto hodnoty uznávány všemi členy rodiny, to znamená, že se všichni v rodině s těmito hodnotami ztotožňují a souhlasí s nimi. Pokud se tak nestane, jedinec může být nucen uznávat něco, s čím podvědomě nesouhlasí a čemu ze zásady nevěří. Tento fakt může mít za následek mimo jiné také snížení či ohrožení optimální míry jeho životní spokojenosti.

2.2 Biologické determinanty

Mezi biologické determinanty životní spokojenosti řadíme především **zdraví**. Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) je zdraví „stav, kdy je člověku naprosto dobře, a to jak fyzicky, tak psychicky i sociálně. Není to jen nepřítomnost nemoci a neduživosti.“ (Křivohlavý, 2001, s. 37)

Zdraví je předmětem zájmu několika disciplín, ať už medicíny, sociologie či psychologie. Co se však životní spokojenosti týká, domníváme se, že skutečný zdravotní stav jedince není pro míru životní spokojenosti rozhodující. Dle našeho názoru, mnohem větší vliv na tuto míru má jedincovo psychické rozpoložení, a to, jaký ke zdraví či nemoci zaujímá postoj z hlediska jeho psychiky. Stručně řečeno – v některých případech nemocný jedinec může mít vyšší míru životní spokojenosti, než jedinec zdravý, neboť může svoji nemoc a léčbu vnímat optimisticky či jako výzvu a na jeho životní pohodu nemá tento stav rozhodující vliv. Na druhou stranu, pro dalšího jedince je pocit zdraví primární potřebou, a tudíž i nějaká banální nemoc může jeho životní spokojenost ovlivnit více než ostatní. Pro naše účely budeme tedy na zdraví nahlížet z psychologického hlediska.

Významnou vědeckou disciplínou zabývající se zdravím jakožto stavem myslí je psychologie zdraví. Ta věnuje pozornost především rolím psychologických faktorů při udržování dobrého zdravotního stavu, při prevenci nemocí a při zvládnutí negativních zdravotních stavů. Je to tedy ta dílčí oblast obecné psychologie, která se věnuje porozumění psychologickým vlivům na zdraví i nemoc a těm vlivům, které ovlivňují zdravotní politiku a zdravotní opatření. (Křivohlavý, 2001, s. 24)

V rámci psychologie zdraví je rovněž nutno si zdůraznit jednotlivé teorie vztahující se k pojmu zdraví:

a) Zdraví jako zdroj fyzické a psychické síly

V mnoha primitivních kulturách jsme se dříve mohli setkat s lidovým holistickým pojetím zdraví – zdraví bylo považováno pouze za určitý druh síly, která člověku pomáhá zvládat různé těžkosti a překážky. Tato síla se však může vytrácet. Člověk slábne – avšak může se znovu vzchopit a zdraví tak obnovit. K této teorii se rovněž vyjadřuje Williams (1983 cit. podle Křivohlavého, 2001, s. 33), který tvrdí, že „dobré zdraví je síla zvítězit nad nemocí, která člověka momentálně ohrožuje.“

b) Zdraví jako metafyzická síla

Řada humanisticky orientovaných teorií zdraví považuje tento fenomén za určitý druh vnitřní síly člověka – jedná se o jakýsi elán či vitalitu. Zdraví tedy na základě této teorie chápeme jako hodnotu umožňující realizaci ještě vyšších hodnot. Je to schopnost odolávat tlakům negativních životních podmínek a pozitivně reagovat na životní problémy. Má-li člověk tuto sílu, je schopen realizovat svůj potenciál. (Křivohlavý, 2001, s. 33)

Pokud se zaměříme na zdraví jakožto jednu z oblastí tvořící životní spokojenost člověka, můžeme tvrdit, že právě tato teorie zdraví se našim potřebám výrazně přibližuje. Zdraví je podle ní chápáno jako prostředek pro dosažení cíle, čili prostředek vedoucí k vyšší životní spokojenosti člověka.

c) Salutogeneze – individuální zdroj zdraví

Významným představitelem opírajícím se o tuto teorii je Aaron Antonovsky, který se mimo jiná zabýval studiem Židů, kteří přežili koncentrační tábory. Na základě těchto výzkumů zjistil, že pozitivní zvládnutí těžké životní události, kterou koncentrační tábor bezesporu je, není ani tak zásluhou zdraví fyzického, jak psychického, a rovněž celkovým postojem těchto lidí k životu. Usuzoval, že právě tento pozitivní postoj k životu pomáhá lidem nejen přežít útrapy koncentračních táborů, ale i zvládat úkoly, před které budou postaveni později. (Křivohlavý, 2001, s. 34)

I tato teorie je pro pochopení zdraví jako součásti životní spokojenosti velmi užitečná. Salutogenezi můžeme chápat jako jakýsi proces, který vede k podpoře a rozvíjení zdraví či k prevenci jeho narušení. Je tedy zřejmé, že podporou zdraví, ať už psychického nebo fyzického, rovněž podporujeme optimální míru životní pohody a spokojenosti.

d) Zdraví jako schopnost adaptace

Adaptací rozumíme schopnost přizpůsobit se prostředí nebo nepříznivým životním podmínkám. Jedná se tedy o jakousi schopnost upravit prostředí nebo změnit vlastní způsob života. Někteří autoři (Mansfield, Dubos, Illich aj.) tuto schopnost považují za základní charakteristiku člověka, a tudíž ji staví i do svého pojetí zdraví. Ukazují tím, že člověk má schopnost zkoumat to, co ho ohrožuje, stavět se výzvám a nebezpečí čelem a bojovat s nimi. (Křivohlavý, 2001, s. 35)

I tato teorie zdraví jako adaptace je pro naše účely přínosná. Pokud chápeme zdraví jako schopnost přizpůsobit se negativním podmínkám, které člověka v životě potkávají, je pochopitelné, že i podle této teorie podporuje zdraví vyšší míru životní spokojenost každého jedince. Pokud se totiž člověk dokáže těmto negativním vlivům přizpůsobit, jeho životní pohoda a spokojenost těmito vlivy ohrožena nebude.

e) Zdraví jako schopnost dobrého fungování

Tato teorie chápe zdraví jako schopnost dobrého fungování (fitness) člověka, vzhledem k efektivnímu plnění role a úkolů, ke kterým byl socializován. Slovem *fitness* se rozumí být v dobré kondici, být schopen tělesně nebo duševně něco dělat, být připraven na úkoly, které před jedincem stojí, udržovat se v dobrém stavu. (Křivohlavý, 2001, s. 35)

f) Zdraví jako zboží

Tato teorie zdraví chápe zdraví jako něco, co se dá dodat, koupit nebo ztratit, stejně jako zboží na trhu. Dá se koupit ve formě léků či lékařského zákroku. Pokud se nám podaří toto zboží obstarat, pak nám přinese zdraví. (Křivohlavý, 2001, s. 36)

Seedhouse (1995 cit. podle Křivohlavého, 2001, s. 36) v této teorii však spatřuje zápory a nedostatky:

- Teorie vede k pasivnímu postoji v péči o své zdraví, čeká se na zásah z druhé strany.
- Posiluje mystickou víru v zázračný lék či zázračného lékaře, chirurga se ‚zlatýma rukama‘.
- Vede k představě, že zdraví je něco, co není součástí daného člověka (např. lék) a týká se ho jen v určitých případech (za nepříznivých podmínek).
- Chápe zdraví jako něco, co můžeme ztratit, ale zároveň je možné jej znovu najít, pokud obstaráme vhodné prostředky.

g) Zdraví jako ideál

Tato teorie se opírá o již zmíněnou definici zdraví podle Světové zdravotnické organizace (WHO) – zdraví je stav, kdy je člověku dobře fyzicky i psychicky a sociálně. Seedhouse (1995 cit. podle Křivohlavého, 2001, s. 37-38) se

v souvislosti s touto definicí zaměřuje na klady a zápory, které s sebou přináší.

Kladné stránky jsou například tyto:

- Definice WHO chápe zdravá jako kladnou a obecně žádanou hodnotu.
- Definice naznačuje, že zdraví je něco víc než pouhá nepřítomnost nemoci.
- Definice ukazuje, že zdraví zahrnuje nejen fyzické zdraví, ale také zdraví duševní.
- Definice má motivační charakter – naznačuje cíl, k němuž by měla směřovat snaha všech.

Záporné stránky definice jsou dle Seedhouse (1995 cit. podle Křivohlavého, 2001, s. 38) následující:

- Definice nedefinuje termíny, které používá.
- Definice rovněž nedefinuje kritéria ideálu, který stanoví. Nelze s jistotou říci, při dosažení jakých hodnot může jedinec tvrdit, že je mu ‚zcela dobře‘.
- Ideál zdraví je postaven nerealisticky – je třeba si uvědomit, že takto definovaného cíle není možno dosáhnout.
- Definice staví ideál zdraví příliš vysoko, a tím každému člověku ukazuje, že jeho zdravotní stav je nedokonalý.

Jak uvádí Možný (2002, s. 51), na svůj zdravotní stav máme tendenci nahlížet jako na něco zvnějšku daného, buď genetickou výbavou nebo výbavou zděděnou po matce či otci. Avšak není tomu tak docela – způsob života, kvalita lékařské péče, a dokonce i všeobecné společenské klima působí na fyzické i duševní zdraví jedince nemalé změny, které ve svém součtu mohou být velice zásadními změnami v celkovém životě jedince.

Na základě domněnek zmíněných autorů můžeme tvrdit, že zdraví, jakožto prostředek pro dosažení určitého cíle, je velice významný také právě pro životní spokojenost. Seedhouse dále dodává, že „aby lidé mohli dělat to, co dělat chtějí (realizovat se), potřebují být zdraví. Zdraví je tedy podstatnou věcí pro naši spokojenost s naplněním našich životních tužeb... Zdraví je žádoucí.“ (Seedhouse, 1995 cit. podle Křivohlavého, 2001, s. 29)

2.3 Sociodemografické determinanty

Mezi základní sociodemografické faktory, které ovlivňují životní spokojenost jedince, řadíme **pohlaví**. Jak uvádí Hamplová (2004, s. 15), dosavadní výzkumy týkající se životní spokojenosti nedávají jednoznačnou odpověď na otázku, zda se muži a ženy liší v celkové

míře jejich životní spokojenosti. Jiné studie však potvrdily, že ženy častěji trpí depresemi, a je tedy možné, že jsou rovněž častěji nespokojené se svým životem.

Toto tvrzení se však vylučuje ve studii C. D. Ryffové a B. Singera (1998). Tito autoři zkoumali vliv pohlaví na úroveň životní pohody a z výsledků vyplývá, že ženy posuzují svoji životní spokojenost pozitivněji než muži. (Blatný et al., 2005, s. 23)

Dle našeho názoru, z hlediska životní spokojenosti rodičů, pohlaví rodiče není pro míru této spokojenosti rozhodující, a to zejména proto, že v dnešní postmoderní společnosti se role mužů a žen v rodinném prostředí liší daleko méně, než tomu bylo dříve. Čím dál tím více se stírá jakási obecná představa, že žena se stará o domácnost a výchovu dětí, zatímco muž rozvíjí svoji profesní kariéru. Stále více přibývá dvoukariérových rodin, zvyšuje se dokonce i počet mužů na mateřské dovolené. Tradiční vzorec rolí muže a ženy v rodině se tak mění – role už nejsou pevně dané a často si matka s otcem mohou tyto role vyměnit. Může se tedy stát – častěji než ve společnosti tradiční –, že žena zažívá stejné úspěchy či obtíže v oblasti zaměstnání, jako muž. Muž naopak může být ovlivněn domácností či výchovou dětí stejně jako žena.

Otázka, zda je životní spokojenost ovlivněna **věkem**, se rovněž velmi často diskutuje. Z teoretického hlediska lze očekávat jak pozitivní, tak negativní souvislosti. Někteří autoři argumentují myšlenkou, že starší lidé vedou řádnější život, méně riskují, vyhýbají se fyzickým střetům apod. Tento méně riskantní životní styl a životní zkušenosti přirozeně napovídají tomu, že starší lidé budou se svým životem spokojenější. (Hamplová, 2004, s. 16)

Hamplová (2004, s. 16) však dodává, že s vyšším věkem se zhoršuje fyzické zdraví, a subjektivní hodnocení zdravotního stavu – jak již bylo zmíněno – patří mezi nejdůležitější faktory, které životní spokojenost jedince ovlivňují. S rostoucím věkem se rovněž zvyšuje počet psychických obtíží, lidé například ztrácejí paměť či schopnost udržet pozornost, přestávají být soběstační, ztrácejí kontrolu nad svým životem a omezují se jejich sociální kontakty.

Stárnutí s sebou tedy z hlediska životní spokojenosti přináší pozitivní i negativní důsledky. Některé empirické studie (např. studie autora Mirowského) naznačují, že negativní důsledky převažují nad těmi pozitivními a že životní spokojenost s věkem klesá, i když tento vztah nemusí být lineární. Na druhou stranu autoři Near (1978) a Clement (1976) ve svých výzkumech prokazují naopak silný pozitivní vztah mezi věkem a životní

spokojeností, kdy starší lidé jsou dle výsledků se svým životem spokojenější než lidé mladší. Autoři Diener a Lucas (2000) zase tvrdí, že dosavadní výzkumy jasnou souvislost mezi spokojeností a věkem neprokázaly. (Hamplová, 2004, s. 16)

K problematice věku jako jedné z determinant životní spokojenosti se vyjadřuje také Blatný et al. (2005, s. 23), který tvrdí, že „s narůstajícím věkem přibývá u obou pohlaví pozitivního hodnocení zvládnání prostředí, zatímco hodnocení smyslu života a osobního rozvoje s věkem poněkud klesá.“

Ztotožňujeme se s tvrzením, že důsledky stárnutí mají na míru životní spokojenosti pozitivní i negativní vliv. Pozitivně vnímáme zejména zkušenosti člověka, které s věkem přibývají. Čím je jedinec starší, tím více dobrých i špatných událostí prožil, ze kterých měl možnost se poučit a které tak obohatily jeho dosavadní zkušenosti. S rostoucím věkem roste také schopnost resilience, sebehodnocení či osobní zdatnosti, což míru životní spokojenosti ovlivňuje. Na druhou stranu s sebou však stárnutí přináší negativní aspekty, které mohou životní spokojenost jedince naopak ohrozit. Čím je rodič starší, tím jsou pochopitelně starší i jeho děti, které přestávají být na svých rodičích závislí, začínají si budovat svůj vlastní život, zakládat vlastní rodinu. Všechny tyto okolnosti mohou vést k tzv. *syndromu prázdného hnízda* nebo mohou podpořit vznik krize středního věku. Také již zmíněné zhoršení zdravotního stavu, ať fyzického, nebo psychického, s sebou přináší hrozby, a tím vzniká i hrozba v podobě poklesu míry životní spokojenosti.

Podle některých zahraničních studií je důležitým faktorem, který ovlivňuje životní spokojenost jedince, jeho **vzdělání**. Tato determinanta ovlivňuje životní spokojenost přímo i nepřímo. Podle výzkumů mají vzdělanější lidé v průměru vyšší příjmy, což zvyšuje jejich životní standard. Lidé s vyšším vzděláním mívají zaměstnání s vyšší prestiží, což může míru životní spokojenosti rovněž zvyšovat. Vzdělanější lidé mají také nižší pravděpodobnost, že ztratí zaměstnání (samozřejmě pokud svoji práci vykonávají řádně), a vyšší pravděpodobnost, že si v případě ztráty najdou práci novou. Přímý vliv vzdělání se potom může projevat například tím, že vzdělání zvyšuje efektivitu člověka a jeho kontrolu nad vlastním životem, ale také vědomí, že člověk tuto kontrolu má. (Hamplová, 2004, s. 16)

Blatný et al. (2005, s. 20) k této problematice dodává, že „vliv vzdělání působí pouze zprostředkovaně, tj. v koincidenci se zaměstnáním a platovým hodnocením odpovídajícím stupni vzdělání.“

Potřeba vzdělání, jakožto potřeba vedoucí k růstu sociálního statusu a prestiže jedince, s příchodem nového tisíciletí výrazně vzrostla. V roce 1992 považovalo dobré vzdělání za velmi důležité a pro život podstatné pouze 31 % z české populace – v žebříčku faktorů ovlivňujících úspěch stálo vzdělání až na pátém místě. V roce 1997 se však dostalo na místo první – za podstatné pro život, a tudíž i pro životní spokojenost, jej považuje 61 % Čechů. (Možný, 2002, s. 81-82)

Stále více lidí považuje vzdělání za důležité a pro životní úspěch nezbytné. Tuto domněnku nám potvrzuje neustále rostoucí počet zájemců o studium na vysoké škole. Životní spokojenost mnoha lidí je tedy vzděláním ovlivněna. Avšak v rámci problematiky životní spokojenosti rodiny považujeme tuto determinantu za podstatnou pouze v tom případě, pokud samotná rodina uznává vzdělání jako jednu ze svých hodnot. Pokud je dítě vychováno v rodině, která klade důraz na školní úspěchy, jsou pro něj tyto úspěchy důležité, a pro rodiče tohoto dítěte taktéž. V opačném případě vysoký nebo nízký stupeň vzdělání nemá na životní spokojenost, dle našeho názoru, rozhodující vliv.

Důležitým faktorem ovlivňující spokojenost v životě je **zaměstnání**. Někteří autoři se domnívají, že nejvíce zásadním faktem, který v rámci zaměstnání spokojenost jedince ovlivňuje, je fakt, že se jedná o práci placenou. Jak uvádí Možný (2002, s. 94), „placená práce jako strukturální východisko společenské organizace a základ identity individua patří k základním přínosům moderní doby.“ Placená práce člověka emancipuje a obdarovává ho suverénní subjektivitou. Stává se také prostředkem morálního sebezdokonalení – placená práce je čím dál tím víc zařazována mezi základní ctnosti člověka. (Možný, 2002, s. 94)

Všechny tyto aspekty, které zvyšují nároky na placenou práci, rovněž ovlivňují životní spokojenost jedinců v oblasti jejich zaměstnání. Neschopnost přizpůsobit se měnícím se podmínkám na pracovišti může vést k neefektivnímu vykonávání dané profese, k nedostačujícím platovým podmínkám či k negativním vztahům na pracovišti. Všechny tyto problémy mohou v krajním případě podporovat rovněž růst nezaměstnanosti. Nezaměstnanost se pak stává nepříjemnou záležitostí stále více domácností, což se samozřejmě podepíše také na životní spokojenosti jejich členů, zejména pak právě rodičů, jakožto živitelů rodiny.

Skutečnost, že kvalitní a pro jedince vyhovující zaměstnání ovlivňuje jeho životní spokojenost, potvrzuje také Hamplová (2015, s. 45), která uvádí, že „v jedné oblasti se

výzkumy zabývající se souvislostí mezi prací a životní spokojeností shodnou: nezaměstnanost lidem nesvědčí a šťastné je nečiní.“

Negativní důsledky v oblasti zaměstnání dopadají i na ty oblasti života, které na první pohled s ekonomickou aktivitou jedince nesouvisejí. I v tomto případě je k dispozici mnoho studií, které se touto otázkou zabývají. Nejjednodušší vysvětlení nízké míry životní spokojenosti nezaměstnaných (či ve svém zaměstnání nespokojených) odkazuje k finančním problémům a poklesu životní úrovně. Zaměstnání je také v moderních společnostech vnímáno jako významný zdroj smyslu a identity, ale i činitelem, podle něhož se odvíjí náš čas a jeho struktura. Zaměstnání rovněž do jisté míry utváří strukturu sociálních vztahů jedince, jeho životní úroveň a chrání jej do jisté míry před sociální izolací. Všechny tyto aspekty bezesporu míru spokojenosti jedince v zaměstnání, a tím i míru jeho životní spokojenosti, ovlivňují. (Hamplová, 2015, s. 49-50)

Další důležitou determinantou životní spokojenosti je **finanční situace**. Manželské páry obvykle disponují lepším ekonomickým statusem, než svobodní lidé. Lepší finanční situaci manželů lze vysvětlit zejména společným hospodařením, tudíž je jejich životní úroveň vyšší, než kdyby žili sami. Na rozdíl od nesezdaných soužití manželství rovněž nabízí lepší záruku společných investic. (Hamplová, 2004, s. 17)

Pozitivní vztah mezi příjmem a životní spokojeností jedince lze vysvětlit řadou mechanismů. Je zřejmé, že nemajetní lidé mají problémy naplnit své základní potřeby a chybí jim prostředky k tomu, aby se vyrovnali s nečekanými životními situacemi. To se pak může projevat ve větší náchylnosti ke stresu či ve vyšší nespokojenosti se životem. I mimo skupinu těch nejchudších však finanční prostředky mohou přinášet řadu materiálních prožitků, které míru životní spokojenosti rovněž do jisté míry určují. (Hamplová, 2015, s. 78-79)

Jednou ze základních funkcí každé rodiny je funkce sociálně-ekonomická. Každá rodina má tedy mimo jiné za úkol materiálně zabezpečit všechny své členy, a tato úloha náleží především rodičům, jakožto zakladatelům rodiny a živitelům svých dětí. Je tedy zřejmé, že pokud rodina disponuje nízkými příjmy a vysokými výdaji, a její finanční situace tudíž není v rovnováze, může tato skutečnost životní spokojenost členů rodiny velice výrazně ovlivnit.

Pokud jde o samotný příjem rodiny, Možný (2006, s. 220) zdůrazňuje, že stabilita příjmu rodiny je pro celkovou rodinnou stabilitu a životní spokojenost podstatnější, než výše

tohoto příjmu. Autor také dodává, že určité výzkumy zjistily přímou souvislost mezi socioekonomickým statusem rodiny a rozvodovostí (a tudíž vznikem neúplné rodiny) – mezi ženami s povoláním vyššího příjmového statusu je výrazně vyšší podíl rozvedených, než mezi muži v povoláních obdobného statusu.

Další sociodemografickou determinantou životní spokojenosti je **bydlení**, které je podstatným znakem každé rodiny. Rodina tvoří domov, v některých společnostech pohyblivý (jurta, stan apod.), v některých zase nepohyblivý (byt či dům). Právě stabilita domova a určitá skrytost domova před zraky veřejnosti jsou velmi podstatnými podmínkami pro vychovávání dětí a budování intimních pout mezi příbuznými. (Matoušek, 1997, s. 10)

Někteří autoři se domnívají, že poměry bydlení výrazně ovlivňují celý socioekonomický status jedince, resp. rodiny – vyšší socioekonomický status je svázán s vyšší kvalitou bydlení. Ta se projevuje nejen lepším vybavením a větší velikostí bytu či domu, ale také větší dostupností bytu či domu. (Lux et al., 2002, s. 137)

Bydlení, jeho kvalita a dostupnost, je jednou z velice důležitých oblastí lidské společnosti. Bydlení představuje základní lidskou potřebu a ne vždy má jedinec možnost, ať už finanční či jiné, tuto potřebu naplnit. Můžeme tedy tvrdit, že právě poměry bydlení mohou také do jisté míry ovlivňovat životní spokojenosti jedince. U rodin je tento vliv ještě znásobený, jelikož se nejedná pouze o rodiče, který disponuje nízkou či vysokou mírou spokojenosti v oblasti bydlení, ale také každý rodič má povinnost poskytnout svým dětem kvalitní zázemí. Pokud toho není schopen, životní spokojenost všech členů rodiny může být ohrožena.

2.4 Sociální determinanty

Jak vyplývá z výsledků řady studií, pocit osobní pohody výrazně ovlivňují sociální kontakty, a to jak z hlediska kvantity, tak i kvality jejich rozvoje. Sociální kontakty rovněž úzce souvisí s koncepcí sociální opory. (Blatný et al., 2005, s. 21)

Sociální oporu můžeme charakterizovat jako „pomoc či podporu, kterou jedinec čerpá v situacích, kdy to považuje za příhodné. Takovými situacemi nemusí být pouze zátěžové, ale i běžné každodenní momenty, ve kterých se většina z nás, bez ohledu na druh povolání, současný zdravotní stav nebo věk, ocitá.“ (Krpoun, 2012, s. 43)

Zdroje sociální opory jsou velice široké. V krajních případech může být jedinci tato opora zprostředkována odbornou pomocí, avšak obecným zdrojem sociální opory je zejména kladné působení právě dobrých mezilidských vztahů v sociální síti daného člověka. Sociální opora je tedy chápána jako jeden z nejdůležitějších pozitivních faktorů, jenž modifikuje nepříznivý vliv různých negativních událostí, který ohrožuje osobní pohodu, životní spokojenost a kvalitu života daného jedince. (Křivohlavý, 2001, s. 104)

Sociální opora poskytována jedinci prostřednictvím jeho mezilidských vztahů a sociálních kontaktů je bezesporu velice důležitou a významnou determinantou životní spokojenosti. Co se problematiky životní pohody rodičů týká, můžeme tvrdit, že mezi nejvýznamnější sociální determinanty této spokojenosti řadíme zejména jejich mezilidské vztahy s přáteli a příbuznými, jejich rodinný stav (manželství či partnerství) a vztahy s dětmi.

Mezi nejzákladnější sociální determinanty životní spokojenosti patří **mezilidské vztahy s přáteli a příbuznými**. Přátelství či jakýkoliv blízký vztah dvou lidí patří k samotnému jádru sociální existence. Mnoho studií se proto mezilidským vztahům spojeným s přátelstvím soustavně zabývá. Studie se zejména zaměřují na vzájemnou závislost v přátelském svazku, na chování, které dva lidi sblížuje, či naopak oddaluje, na míru uspokojení, které navzájem sdílejí apod. Všechny tyto aspekty můžeme jednotně pojmenovat jako tzv. *vzájemný příklon*, neboli proces oboustranného a neustálého poznávání lidí, kteří jsou ve vzájemném vztahu. (Křivohlavý, 2004, s. 162)

Lidé, kteří mají blízké přátele, přátelské sousedy a všeobecně přátelské mezilidské vztahy, jsou šťastnější a spokojenější, zažívají méně pocity osamělosti a beznaděje apod. Tito lidé však podle studií bývají také zdravější, než osoby osamělé. (Hamplová, 2015, s. 143)

Na základě těchto domněnek můžeme tvrdit, že právě tyto aspekty životní spokojenost člověka bezesporu ovlivňují. Pokud totiž daný jedinec mezilidské vztahy, které udržuje, nevnímá jako kvalitní, může tato skutečnost ovlivnit celý jeho společenský život. Jedinec také může pociťovat, že mu není poskytována dostatečná sociální opora, kterou každý člověk pro optimální životní pohodu potřebuje.

Z pohledu životní spokojenosti rodičů Hamplová (2004, s. 17) uvádí, že jedním z klíčových faktorů, které tuto spokojenost ovlivňují, je právě **rodinný stav (manželství či partnerství)**. Celá řada studií ukazuje, že ženatí muži a vdané ženy jsou spokojenější se svým životem než lidé svobodní či rozvedení. Také Stack a Eshleman (1998 cit. podle

Hamplové, 2004, s. 17) došli při svých výzkumech k závěru, že ženatí a vdané trpí méně často depresemi, úzkostmi a dalšími psychickými problémy.

Méně depresí a více radostí v manželství a partnerství Hamplová (2004, s. 17) vysvětluje tím, že manželství poskytuje emocionální i praktické zázemí, partneři jsou lépe zapojeni do sociálních sítí a mohou častěji využívat již zmíněnou sociální oporu. Manželství, popř. partnerství, rovněž představuje nejdůležitější instituci, která pomáhá udržovat a budovat lidskou identitu.

Životní spokojenost však ovlivňuje nejen fakt, zda člověk v manželství žije, ale i kvalita vzájemného vztahu mezi manžely. Lze tedy očekávat, že pozitivní vliv rodinného stavu bude méně výrazný v případě, pokud daný jedinec není se svým rodinným stavem spokojený. (Hamplová, 2004, s. 17)

Samotný vznik manželství tedy pro míru životní spokojenosti není tak podstatný, jako spokojenost manželů v tomto svazku. Je tedy důležité si uvědomit, že sňatek pro jedince automaticky neznamená vysokou míru životní spokojenosti, a tudíž v některých případech svobodní lidé mohou být se svým životem více spokojeni, než lidé žijící v nespokojeném manželství.

Manželství sice tvoří základ jakékoliv rodiny, není však pro vznik rodiny nezbytným předpokladem. V současné době existuje celá řada úplných či doplněných rodin tvořených nesezdanými partnery. Domníváme se, že pro míru životní pohody rodičů, žijících v úplných či doplněných rodinách, sňatek nemá výrazný vliv. Podstatným faktorem se nám jeví samotná přítomnost životního partnera, se kterým jedinec sdílí domácnost a který mu poskytuje sociální oporu, čímž se tito rodiče liší od rodičů žijících v rodinách neúplných.

Poslední sociální determinantou životní spokojenosti rodičů jsou jejich **vztahy s dětmi**. Většina výzkumů zaměřujících se na rodiny víceméně uvádí, že děti drží manželství, a tudíž i trvání rodiny, pohromadě. Tato domněnka platí spolehlivě alespoň v tom smyslu, že bezdětná manželství se snadněji rozvádějí. Také manželství se třemi a více dětmi mají výrazně nižší rozvodovost. Nutno však podotknout, že tato skutečnost je ovlivněna také mnoha dalšími faktory, jako je například delší doba od sňatku, prorodinné zaměření větších rodin apod. (Možný, 2006, s. 223)

Děti tedy mohou ovlivňovat trvání manželství a celé rodiny vůbec. Domníváme se, že pozitivní vztahy mezi jednotlivými členy rodiny tvoří základ dobrého fungování rodinného soužití, a to nejen vztahy mezi manžely či partnery, ale také vztahy těchto manželů

(partnerů) právě se svými dětmi. Pokud totiž rodina není založena na pozitivních a harmonických vztazích, může tento fakt bezesporu ovlivnit celkovou rodinnou životní spokojenost, a to jak dětí, tak rodičů.

Nejvýznamnější rozdíly mezi bezdětnými páry a rodiči můžeme spatřit zejména v oblasti duševního zdraví, avšak většinou v případě matek. Matky podle studií trpí méně často depresemi a těší se lepšímu psychickému zdraví než ženy bezdětné. Otcové a bezdětní muži se z hlediska psychické pohody nijak zvlášť neliší. I zde tedy můžeme vidět určitou souvislost mezi mírou životní spokojeností jedince a jeho dětmi, popř. vztahy s těmito dětmi. (Hamplová et al., 2014, s. 101)

Děti a pozitivní vztahy s nimi pro mnoho rodičů znamenají rovněž jakési potvrzení jejich úspěšnosti ve všech směrech – například úspěch v profesním životě je potvrzen i úspěchem vytvoření rodiny. I z tohoto úhlu pohledu jsou děti významnou determinantou životní spokojenosti rodičů – mohou být pro některé rodiče určitým potvrzením jejich samotné dokonalosti, zároveň však může být rodič ohrožen (díky přirozenému rodičovskému instinktu) strachem z neúspěchu ve výchově, který se může promítnout do všech sfér jeho života. (Boková, 2011, s. 29)

Děti jsou sice vnímány jako stabilní prvek rodiny, avšak nenesou odpovědnost za spokojenost rodičů. Tato spokojenost může být dětmi pouze ovlivňována, a to pozitivně i negativně. Pro životní spokojenost rodičů je tedy velmi důležité, aby vztahy mezi dětmi a rodiči byly kvalitní a pozitivní, ostatně jako všechny mezilidské vztahy, kterých se rodiče stávají v průběhu života součástí.

3 RODINA

Rodina je prvním přirozeným prostředím, do kterého se jedinec rodí, a které mu poskytuje základní pocit bezpečí, jistoty a opory. Rodinu můžeme vnímat jako určitou základnu, která poskytuje stabilitu všem svým členům – dětem, rodičům i ostatním příbuzným. Matoušek (1997, s. 9) zmiňuje, že „model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči vykazuje neobyčejnou stabilitu ve všech epochách vývoje lidstva a ve všech známých současných společnostech. Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek.“

Rodinu můžeme definovat jako „strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí“ (Plaňava, 1994 cit. podle Krause, 2008, s. 80). Je to přirozené prostředí, do kterého se jedinec rodí bez možnosti vybrat si jiné, a přejímá to, co mu zprostředkovávají jeho rodiče (Přadka, 1983 cit. podle Krause, 2008, s. 80)

Rodina především existuje proto, aby mohli lidé náležitě pečovat o své děti. Kromě toho, že je z reprodukčního hlediska významná pro udržení a pokračování lidstva, je také základní jednotkou každé společnosti. Reprodukce člověka nejen jako živočicha, ale rovněž mu zprostředkovává vrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina také propojuje jednotlivé generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity. (Matoušek, 1997, s. 8)

Rodinu můžeme chápat také jako prostředí, ve kterém si jedinec buduje své vlastní já a pocit vlastní identity. Minuchin (2013, s. 52) tvrdí, že „ve všech kulturách vtiskuje jedinci pocit vlastního já rodina. Lidská zkušenost identity má dvě složky: sounáležitost a vymezení se. Laboratoří, v níž se tyto složky mísí a vytvářejí, je rodina – živá půda identity.“

Rodina je prvním a závazným modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj a jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na dané hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům a poskytuje mu specifický typ opory. Tímto dítěti předává to nejpodstatnější – sociální dovednosti, bez kterých se v dospělosti neobejde. Proto můžeme tvrdit, že rodina má především socializační funkci. (Matoušek, 1997, s. 8)

Rodina je však také nepostradatelnou institucí i pro dospělého člověka – mít stálého partnera a děti jsou základní hodnoty lidského života, o které dospělý člověk opírá své

vlastní hodnoty, pocit smysluplnosti svého bytí, a na kterých závisí jeho psychická pohoda i zdraví. Děti i partner dospělému člověku zrcadlí jeho vlastní chování, umožňují mu vidět se realisticky. Dospělý také se svými dětmi zvonu prožívá dětství, má možnost vyvarovat se chybám jeho vlastních rodičů. Rodina dospělému rozšiřuje jeho vlastní sociální pole – prostřednictvím svých příbuzných přichází do kontaktu s mnoha lidmi, s nimiž by se jinak nesetkal. (Matoušek, 1997, s. 9)

Rodina je důležitým prostředím nejen pro dítě, ale také pro dospělého člověka, a tudíž výrazně ovlivňuje míru jeho životní spokojenosti. Pokud tedy dojde ke krizi v rodině, ovlivňuje tato skutečnost všechny její členy, a tím může být ohrožena také jejich životní pohoda. Pokud tedy rodinu chápeme jako nejdůležitější a nejvýznamnější prostředí každého individua, můžeme tvrdit, že samotná rodina je také nejvýznamnější determinantou celkové míry životní spokojenosti všech jejích členů.

Sociologie vnímá rodinu jako *morfostatickou instituci*. Představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor oddělený proti světu veřejnému, a tím chrání své členy. Rodina nemění svůj tvar či vnitřní uspořádání a vyrovnává změny ve svém okolí. Vývoj či pokrok rodiny tím však samotná rodina nebrzdí, právě naopak – svou stabilitou dynamiku umožňuje, ba dokonce podporuje, protože chrání společenský systém před chaosem. (Možný, 1999, s. 13)

Problematikou rodiny a jejího fungování se zabývá také psychologie, konkrétně obor psychologie rodiny. Tento obor čerpá z více zdrojů – především z vývojové psychologie, sociální psychologie, klinické psychologie či sociologie rodiny. Samotná psychologie se velice dlouho zajímala pouze o lidského jedince bez většího zájmu o prostředí, ve kterém tento jedinec vyrůstá a žije. Důraz na rodinu jako kontext vývoje se začal vynořovat až v sedmdesátých letech. K těmto změnám přispěly zejména nové trendy v oblasti studia rodiny, která byla do té doby spíše doménou sociologů. Do popředí zájmu psychologů se tak dostává rodinné terapie, manželské a rodinné vztahy, sourozenecké konstelace apod. Rovněž se od sedmdesátých let z hlediska psychologie rodiny začal klást větší důraz na individuální vývoj jednotlivých členů rodiny. (Sobotková, 2001, s. 9-10)

Sociologie se tedy zabývá rodinou jakožto stavebním článkem společnosti. Chápe rodinu jako součást společenského celku, který určuje stabilitu a tvář každé společnosti. Oproti tomu psychologie se zaměřuje na rodinu jako takovou, v popředí zájmu jsou jednotliví členové rodiny a jejich individuální psychický vývoj.

Problematika rodiny a rodinného soužití je také zastoupena v právních vědách, zejména pak v rodinném právu. Z hlediska rodinných právních norem můžeme rodinu definovat jako základní a nejvýznamnější společenskou jednotku, jejíž společenský význam je nezastupitelný, a je proto z tohoto důvodu pod ochranou státu a chráněna zákonem. (Veselá et al., 2003, s. 13)

Úkolem každé rodiny je mimo jiné plnění jejich základních funkcí. Kraus (2008, s. 81-83) rozlišuje následující funkce rodiny:

- biologicko-reprodukční funkce,
- sociálně-ekonomická funkce,
- ochranná funkce,
- socializačně-výchovná funkce,
- rekreační funkce,
- emocionální funkce.

Kromě těchto funkcí umožňuje rodina dle Matouška (1997, s. 72) každému jejímu členu také to, „aby v ní nalézal oporu, ztotožňoval se s ní, zároveň mu dává svobodu k tomu, aby si budoval a zachovával svou osobní odlišnost. Život v rodině se pohybuje mezi pólem sdílení a pólem osobního soukromí.“

Funkcemi rodiny se zabývá také Grecmanová et al. (1998, s. 11-12), která však rozlišuje pouze čtyři základní funkce rodiny – funkci biologicko-erotickou, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a výchovnou.

Rodina je bezesporu velice důležitou institucí jak pro společnost, tak pro její jednotlivé členy. V následující podkapitole se budeme věnovat proměnám, kterými současná rodina prochází.

3.1 Proměny současné rodiny

Instituce rodiny prošla velice složitým vývojem a její dynamika, struktura a vlastnosti se mění neustále. Humanitní vědy se problematikou rodiny zabývají odedávna, soustavně však až od 19. století. Historie, filozofie a sociologie si od té doby kladly otázku o původu rodiny, zabývaly se rovněž jejím historickým vývojem a závislostmi její podoby na podobě společnosti. Později docházelo také k srovnávacím studiím, jež ukázaly rozmanitost jednotlivých forem rodiny i jakési jistoty a konstanty, které se vyskytují ve všech těchto formách. (Matoušek, 1997, s. 65)

Rodina prochází změnami téměř neustále, ale teprve v minulém století je těmto změnám věnována vyšší pozornost. V této kapitole se zaměříme na proměny, kterými si rodina prošla v souvislosti s přeměnou společnosti z tradiční formy na formu moderní a postmoderní.

Rodina se v posledních desetiletích podstatně proměňuje ve všech rozvinutých zemích naší civilizace. V poslední třetině minulého století se v reprodukčním a rodinném chování vynořily nové trendy, které tuto instituci podstatně ovlivňují. Tyto změny se týkají rovněž české rodiny, i když s menším zpožděním oproti západní civilizace. V devadesátých letech měla za sebou česká rodina snad nejvýznamnější změnu, kterou se výrazně odlišila od tehdy již zaniklé tradiční společnosti – už více než sto let je každé generaci rodina zakládána znovu. (Možný, 2006, s. 252)

V tradičních společnostech byla místo dnešní, samozřejmě vnímané, nukleární rodiny obvyklá vícegenerační domácnost, ve které se v důsledku vysoké úmrtnosti ve středním věku dost často obměňovalo složení rodičovského páru. Více než polovina dětí se stala ještě před příchodem patnáctého roku života alespoň polovičními sirotky. Vdovci i vdovy sami zůstat nemohli, proto si nacházeli nové partnery, a tito noví partneři bývali často výrazně mladší, anebo naopak výrazně starší. Generace se překrývaly. (Možný, 2006, s. 252)

V posledním století také přestává být obvyklé, aby se nevěsta stěhovala do domu svého ženicha. Univerzální neolokalita mladých párů a stále se snižující úmrtnost ve středním věku vedly v moderní společnosti k tomu, že co manželský pár, to samostatná rodina a domácnost, a to až do odchodu dospívajících dětí. Vícegenerační domácnost tak vystřídala samostatná manželská rodina obvykle se dvěma dětmi. (Možný, 2006, s. 252)

V souvislosti s proměnami současné rodiny je třeba zmínit také jeden stále více rozvíjející se trend – reprodukční strategie mladých žen, které vstupují do věku potencionálního mateřství na počátku devadesátých let, se podstatně liší od reprodukčních strategií jejich matek. Jak uvádí Možný (2006, s. 255), „otevření společnosti a ekonomiky prudce zvýšilo hodnotu ztracených příležitostí, jež v sobě nese rané rodičovství. Nově se nabídla možnost cestovat, vynořila se možnost podnikat a zvýšila se dostupnost univerzitního vzdělání.“

Domníváme se, že zejména z tohoto důvodu – otevření nových možností pro mladé lidi – dochází k poklesu sňatečnosti a k růstu věku, ve kterém se jedinci stávají rodiči. Tento

trend považujeme za jeden z nejpodstatnějších, ke kterému v souvislosti s proměnou současné rodiny dochází.

Nástup moderní a postmoderní doby s sebou mimo jiné přinesl také jeden negativní důsledek – uvolnila se některá pouta, jimiž společnost držela pohromadě rodinu jako mezigenerační společenství. Poklesla především intenzita ekonomického tlaku na udržení rodiny. Rodina už není především společenstvím majetku a hospodářstvím, jehož základ tvořila rodina a dům, který sloužil mimo jiné také jako ekonomická a výrobní jednotka. Důraz se začal přesouvat z ekonomického kapitálu na kapitál kulturní, který rodině zajišťuje sociální vzestup. Rodina tak stále více začíná ztrácet jakousi odpovědnost k rodovému majetku. (Možný, 2006, s. 266-267)

Obecně tedy klesá stabilita rodiny. Zvyšuje se rozvodovost, snižuje se počet mladých lidí, kteří se stávají rodiči, uvolňují se pouta mezi členy rodiny. Postmoderní doba s sebou přináší nové možnosti, nové jistoty, což dle našeho názoru vede k větší nezávislosti členů společnosti, kteří v mnoha případech necítí potřebu či nutnost být ekonomicky, sociálně, ale i emocionálně závislími na někom druhém. Fenomén manželství, který dříve tvořil základ a opěrnou zeď každé rodiny, tak ustupuje do pozadí, a velice často právě tato opora, která by stabilitu rodiny podporovala, chybí.

I přes tyto aspekty je třeba zmínit, že manželství má u Čechů stále ještě vysoký status. Výzkumy opakovaně ukazují, že většina mladé generace považuje život v manželství za nejsprávnější formu rodiny – dá se tedy předpokládat, že podstatný podíl těchto mužů i žen alespoň jednou sňatek uzavře. Podpora manželství jako základní životní formy však klesá, takže předpovědi odborníků na míru života v manželství se odlišují. (Možný, 2006, s. 256-257)

Boková et al. (2011, s. 27) tvrdí, že společně s proměnami rodiny dochází také k proměnám rodičovských rolí. Vzniká totiž určitý fenomén života dospělých lidí v původních rodinách, kdy mladí lidé nespěchají do trvalých svazků, zůstávají závislími na svých rodičích, a spolu s tím se objevují prvky osobnostní nezralosti mladých lidí.

Oproti minulým modelům a formám rodinného soužití může být životní spokojenost rodiny ovlivněna jak pozitivně, tak negativně. Jako negativní pro míru životní spokojenosti současné rodiny vnímáme fakt, že celkově klesá již zmíněná stabilita rodiny. Jednotliví členové dnešní rodiny jsou tak vystaveni negativním vlivům společnosti mnohdy bez dostatečné opory, kterou by si měli navzájem poskytovat, a která je pro míru jejich životní

pohody nesmírně důležitá. Na druhou stranu si však myslíme, že oproti tradiční rodině se zlepšují vztahy mezi dětmi a rodiči, kdy je tento vztah založen na vzájemné komunikaci a respektu. To přispívá k všeobecně lepšímu sociálnímu klimatu v rodině a k uvolněnější atmosféře, která často v tradičních formách rodinného soužití chyběla a která je pro životní spokojenost jedinců také významná.

Současná rodina disponuje určitými znaky, které můžeme v dnešní době považovat za stabilní a, alespoň zatím, neměnné:

1. Dochází k demokratizaci rodiny – muž tak ztrácí dřívější výsadní postavení v rodině. Žena získává některá práva a povinnosti, které dříve náležely pouze muži. Na organizaci rodinného života se také stále více podílejí děti, jelikož vztahy mezi dětmi a rodiči jsou více partnerské. (Kraus, 2008, s. 83-84)
2. Rodina se často dostává do určité izolovanosti, žije v jistém uzavření před vnější společností. Je to důsledek sílící potřeby odděleného života jednotlivých generací a poklesu intenzity sousedských vztahů. (Kraus, 2008, s. 84)
3. Rodina se zmenšuje – zvyšuje se počet osob žijících v jednočlenných domácnostech a počet osamělých žen s dětmi. Spolu z větší izolovanosti rodiny tento fakt vede k poklesu stability rodin, které se stávají citlivějšími vůči negativním zásahům společnosti. (Kraus, 1998 cit. podle Kraus, 2008, s. 84)
4. Charakteristickým rysem současné rodiny je také dezintegrace – téměř ve všech rodinách ubývá chvil, kdy je celá rodina pohromadě za účelem sdělit si navzájem své zážitky, radosti a starosti. Naopak přibývá rodin, kdy se členové prakticky jen setkávají, popřípadě přestávají úplně komunikovat. (Kraus, 2008, s. 84)
5. Roste zatížení rodičů pracovními povinnostmi, což s sebou přináší také časové zaneprázdnění rodiny. Důsledkem je vyčerpání, málo času na relaxaci a nedostatečné plnění rekreační funkce rodiny. Tento defekt bývá často kompenzován materiálními prostředky, což se může negativně promítnout do rodinného hodnotového systému. (Kraus, 2008, s. 85)
6. Model současné rodiny bývá stále častěji dvoukariérový, což je důsledek emancipace, který však občas vede až k úplnému rozpadu rodiny. (Kraus, 2008, s. 85)

7. V České republice roste počet rozvodů, rozpadá se prakticky každé druhé manželství. Stále více dětí tak ztrácí trvalý a bezprostřední kontakt s jedním z rodičů. Důsledky této krize si dítě velice často nese do svého dalšího života, což s sebou může přinášet mimo jiné problémy s hledáním partnera, nestálost, promiskuitu apod. (Kraus, 2008, s. 85)
8. Dochází k silné rozdílnosti rodin dle socioekonomického statusu. Mnoho domácností disponuje pouze nízkým příjmem, což může vést k zadluženosti rodiny a v krajním případě k jejímu sociálnímu vyloučení. Tato skutečnost se negativně promítne také do procesu socializace dětí, kdy se dítě často stává obětí šikany nebo se u něj začne rozvíjet deviantní chování. (Kraus, 2008, s. 86)

Rodina prošla v posledních desetiletích výrazným vývojem, který s sebou přinesl jak pozitivní, tak negativní důsledky. V současné době se rodina vyznačuje určitými charakteristikami a ne všechny z nich jsou příznivé, spíše naopak – obecně dochází k snižování stability rodiny, což může vést ke vzniku problémové či dysfunkční rodiny, nebo k jejímu úplnému rozpadu. Tyto dopady s sebou mohou pochopitelně přinášet také negativní změny v životní spokojenosti rodiny a jejích členů. Je proto velice důležité problematice rodinného soužití věnovat velikou pozornost a vznikající problémy rodiny zavčas řešit – ať už s blízkými či odbornou pomocí.

3.2 Typologie rodiny

Rodina jakožto základní stavební jednotka společnosti a primární sociální skupina s sebou přináší různá dělení založená na různých úhlech pohledu. Existuje celá řada kritérií, dle kterých mnoho odborníků a autorů vytváří jednotlivé typologie rodin. V následující podkapitole se budeme podrobněji věnovat těm typům rodinného soužití, které mohou svým vznikem ovlivňovat životní spokojenost jejich členů.

Typologie dle funkčnosti rodiny

Základním úkolem každé rodiny je plnit její stěžejní funkce. Pokud tomu tak není, dochází k poruchám rodiny, které se projevují zejména tím, že rodina není nadále schopna udržet své jednotlivé úkoly a poslání v souladu a realizovat je ve své každodennosti. Z tohoto hlediska v osmdesátých letech Jiří Dunovský rozlišil čtyři základní typy rodiny, a to na základě její funkčnosti ve vztahu k výchově dítěte. Dunovský (1986, s. 13) uvádí, že příčin

poruch rodiny je veliké množství a jsou nejrůznějšího charakteru. Poruchy mohou být rovněž vázány na jednu, několik nebo na všechny základní funkce rodiny.

Při dělení rodiny dle její funkčnosti se braly v potaz například následující kritéria – složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně-ekonomická situace rodiny, osobnost rodičů, osobnost dítěte apod. Na základě výsledků výzkumů byly autorem definovány čtyři typy rodin – rodina funkční, problémová, dysfunkční a afunkční. (Procházka, 2012, s. 112-113)

Ve **funkční rodině** je dobrý a optimální vývoj dítěte zajištěn. V takových rodinách výchova a socializace probíhá optimálním způsobem, jelikož je rodina schopna samostatně a efektivně plnit své základní funkce. (Procházka, 2012, s. 113)

V souvislosti s funkční rodinou je třeba zmínit také Heluse (2007 cit. podle Procházky, 2012, s. 113), který se zmiňuje o *rodině funkční s přechodnými problémy*. Tuto rodinu můžeme charakterizovat jako rodinu, ve které se mohou v průběhu jejího trvání vyskytnout určité krizové situace. Podstatným však zůstává fakt, že rodina dokáže tyto problémy dobře řešit sama.

V **problémové rodině** se již vyskytují závažnější poruchy některých, nebo dokonce všech funkcí. Rodina není vždy schopna řešit vzniklé problémy vlastními silami, a musí proto při řešení těchto poruch vyhledat jednorázovou či krátkodobou pomoc zvenčí. Rodinný systém a vývoj dítěte však ještě není vážněji ohrožen. (Procházka, 2012, s. 113)

Dysfunkční rodina je chápána jako rodina, kde se již vyskytují vážné a dlouhodobé poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které bezprostředně ohrožují rodinu jako celek, a zvláště pak vývoj dítěte. Tyto poruchy již rodina není schopna zvládat sama, a proto musí zasáhnout odborná pomoc, nejčastěji v podobě poradenské péče. Velice často potom vzniká dilema v rozhodnutí, do jaké míry takovou rodinu podporovat v péči o dítě, a kdy už je nutno svěřit dítě do náhradní rodinné péče. (Procházka, 2012, s. 113)

Posledním a nejzávažnějším stupněm ohrožené rodiny je **rodina afunkční**. V této rodině vznikají tak krizové problémy a poruchy, že rodina přestává plnit své základní úkoly a dítěti závažným způsobem škodí, nebo jej dokonce ohrožuje v samotné existenci. V afunkční rodině velice často dochází k týrání či zanedbávání dítěte a jediné možné řešení, které dítěti může pomoci, je jej z této rodiny odebrat a umístit do ochranné péče. (Procházka, 2012, s. 113)

Typologie rodiny dle Dunovského s mírou životní spokojenosti souvisí nejvíce, a to především s mírou spokojenosti dětí. Pokud je totiž vývoj dítěte ohrožen, je ohrožena také jeho životní spokojenost a pohoda. Avšak rovněž spokojenost rodičů v problémových, dysfunkčních či afunkčních rodinách může být v důsledku rodinných problémů narušena, jelikož tyto problémy bezesporu ovlivňují všechny členy rodiny – jak děti, tak rodiče.

Typologie dle úplnosti rodiny

Asi nejzákladnější a pro naše účely nejpodstatnější typologií rodiny je typologie z hlediska úplnosti rodiny – rodina úplná, doplněná a neúplná. **Úplná rodina** je tvořena dvěma rodiči a jejich dítětem nebo dětmi. Mezi členy úplné rodiny se předpokládá existence hlubokého porozumění, důvěry, náklonnosti a pochopení, což jednoznačně přispívá k zdravému rozvoji osobnosti všech jejích členů. Avšak také úplná rodina nemusí dobře fungovat, jelikož fyzická přítomnost obou rodičů s sebou nepřináší jakési předurčení kvality jejího působení – stěžejní pro zdravý rozvoj jedince je bezesporu to, jak rodiče plní své rodičovské funkce. (Grecmanová, 1998, s. 25)

Dle Bokové et al. (2011, s. 30) má právě úplná rodina nejvyšší předpoklady pro naplnění potřeb dětí, a to zejména potřebu bezpečného citového vztahu. Role muže a ženy je dítěti přístupná a v běžném životě má dítě možnost učit se i řešení drobných nesouladů, aniž by docházelo k rozpojování základních vztahů. Autorka však také zdůrazňuje, že ani v úplných rodinách není vyloučena patologie rodinných vztahů.

V **rodině neúplné** žije jenom jeden z rodičů, a to alespoň s jedním dítětem. Druhý rodič chybí z různých příčin (úmrtí, rozvod, odcizení apod.). Jakýmsi hlavním negativním rysem, který může vzniknout společně se vznikem neúplné rodiny, je to, že dítě v této rodině postrádá vzor životní mužské nebo ženské role. V pouze dvoustranném vztahu ‚rodič – dítě‘ se obecně hůře vytváří vědomí identity vlastního já, než ve vztahu trojstranném (otec – matka – dítě). (Grecmanová, 1998, s. 25)

Neúplná rodina může vzniknout různými způsoby. V první řadě úplná rodina vůbec nevznikne – jedná se o případ, kdy svobodná matka sama vychovává své dítě. Také může dojít k situaci, kdy úplná rodina přestane plnit svoji funkci, a rodič zůstane s dítětem dočasně sám (druhý rodič je např. ve výkonu trestu). Třetí způsob vzniku neúplné rodiny je ten, že úplná rodina zanikne, a to buď přirozenou cestou (úmrtím jednoho z rodičů) nebo cestou nepřirozenou (rozvodem manželství). (Márová et al., 1975 cit. podle Šťastné, 2009, s. 12)

Z historického hlediska ke vzniku tohoto typu rodiny docházelo zejména úmrtím jednoho z rodičů – buď matky během porodu, nebo otce po odchodu do války. V minulosti byl tedy vznik této rodiny vnímán jako nedobrovolný. S dvacátým stoletím přichází moderní forma společnosti a s ní také nové, společností doposud neakceptované důvody vzniku neúplné rodiny, jako je například rozvod, odloučení, či fenomén svobodných matek-samoživitelek. (Yarber, Sharp, 2010, s. 2)

Jelikož je rodina velice zásadním prostředím, ve kterém dochází k všestrannému vývoji, výchově a socializaci dítěte, můžeme tvrdit, že vznik neúplné rodiny nejvýrazněji ovlivňuje právě děti, které v těchto rodinách žijí. Některé výzkumy na tyto neblahé důsledky poukazují. Prokázala se mimo jiné spojitost mezi neúplnou rodinou, ze které dítě pochází, a zločinností mladistvých. Děti z neúplných rodin se také častěji jeví jako děti neoblíbené, samotářské a neukázněné. (Grecmanová, 1998, s. 26)

Za velice negativní rys neúplné rodiny můžeme považovat zejména fakt, že dítě má menší míru možnosti zažít zdravý partnerský vztah jako vzor. Dalším rizikem, které s sebou vznik neúplné rodiny přináší, je tendence rodiče přesouvat na dítě kompetence partnera, který z rodiny odešel. Vzniká tak nepřirozená vazba mezi rodičem a dítětem, který může mít na vývoj dítěte neblahý vliv. (Boková et al., 2011, s. 31)

Vznik neúplné rodiny ovlivňuje také život rodičů. Péče o děti je v neúplné rodině ve většině případů záležitostí matky. Osamělá matka a její dítě není v dnešní době žádnou zvláštností. Názory autorů na výchovu dětí svobodnými matkami se liší. Někteří se domnívají, že výchova v tomto případě dopadne vždy špatně, jiní naopak poukazují na to, že osamělé matky dovedou dítě připravit do života mnohem lépe, než kdyby se o jeho výchovu dělili s otcem dětí. V jednom se však autoři shodují – matku samoživitelku stojí mnohem více úsilí se o výchovu svých dětí adekvátně postarat. Musí také počítat s různými překážkami, které ji mohou potkat, jako například větší pracovní vytížení, a tím méně času na dítě, méně příležitostí podělit se s někým o své starosti při péči o dítě či přenášení osobních problémů matky do vztahu k dětem. (Grecmanová, 1998, s. 26-27)

Neúplná rodina ovlivňuje život všech jejích členů. Pokud se zaměříme přímo na životní spokojenost rodičů, je zřejmé, že neúplnost rodiny může míru této spokojenosti bezesporu ovlivnit, ať už pozitivně, tak negativně. Pozitivní ovlivnění míry životní spokojenosti spatřujeme zejména v situacích, kdy je rozvod či odloučení rodičů jediným východiskem pro řešení krize rodiny, a dojde tak k zlepšení či dokonce úplnému vyřešení vzniklé

poruchy rodiny. Co se negativního ovlivnění týká, domníváme se, že vznik neúplné rodiny s sebou rovněž přináší nové starosti či komplikace, spojené například s finanční situací, se spokojeností s rodinným stavem apod.

Nejnovější studie poukazují na skutečnost, že také rodiny s jedním rodičem mohou dosáhnout kvalitního přizpůsobení a životní spokojenosti. Rozlišujeme tři dimenze, které tuto úspěšnou adaptaci a optimální míru životní pohody ovlivňují:

1. Vnitřní zdroje rodiny – schopnost udržet si vnitřní integritu i přes velké změny, které se dějí ve struktuře a fungování rodiny.
2. Environmentální stres – jak rodina vnímá stres z vnějšího prostředí a jak efektivně tyto stresové situace zvládá.
3. Zdroje v širší sociální síti – jaká je míra a kvalita podpory přátel a příbuzných. (Goldenberg, 1998 cit. podle Sobotkové, 2001, s. 130)

Specifickým typem rodiny z hlediska její úplnosti je také **rodina doplněná**, neboli nevlastní. Doplněné rodiny se oproti předchozím generacím stávají stále obvyklejší formou rodinného soužití. Můžeme ji definovat jako rodinu, která vznikla po druhém či dalším sňatku (nebo společném soužití) jednoho z rodičů. V podstatě se jedná o rodinné společenství, ve kterém je pouze jeden z manželského či partnerského páru biologickým rodičem dětí. (Sobotková, 2001, s. 137)

Doplněné rodiny vznikají jako důsledek jednoho ze základních znaků současné rodiny – narůstá počet rozvedených manželství, a tím i počet osamělých rodičů a druhých či dalších manželství. Některé studie dokonce uvádějí, že po roce 2000 počet doplněných rodin převyšuje počet jiných typů rodin. Z tohoto důvodu je nutno také doplněným rodinám věnovat zvýšenou pozornost. (Sobotková, 2001, s. 137)

Také doplněná rodina s sebou přináší celou řadu strastí a komplikací. Do rodiny přichází nový člen se svými představami a životními zkušenostmi, což se někdy může ukázat jako přirozený zdroj nedorozumění a napětí mezi jednotlivými členy rodiny. Chyba, která se často v doplněných rodinách objevuje, je dle Bokové et al. (2011, s. 32) nucení dítěte k tomu, aby náhradního rodiče oslovovalo ‚mámo‘ či ‚táto‘. Mělo by totiž platit, že i rodič s rodinou již nežijící je stále rodičem dítěte, a odmítat jeho existenci může pro dítě znamenat vytvoření vnitřního zmatku.

Podle Matějčka (1994, s. 67) se v doplněných rodinách můžeme setkat s celou řadou psychologických problémů. Zmíníme si tři hlavní:

1. Zejména příchod nového a do té doby cizího vychovatele znamená vždy určitý zásah do rodinného systému, do zaběhlých návyků a pravidel. Od toho se může odvíjet celá řada nepříjemných komplikací, ale také příznivých či nápravných vlivů, a to zejména v případě, kdy byl předchozí rodinný život poznamenán napětím či konflikty.
2. Druhým zdrojem konfliktů v doplněné rodině může být skutečnost, že má dítě zpravidla ještě jednoho rodiče, se kterým již nežije, a tudíž svým způsobem patří do rodin dvou. Může tedy dojít k tzv. *konfliktu vlastní loajality*, tj. dvojí sympatie – na jedné straně k vlastnímu rodiči, na straně druhé k nevlastnímu rodiči.
3. Třetí okruh problému spočívá v tom, že s příchodem nového rodiče do rodiny se také mění rodinné společenské zázemí dítěte. Objevují se noví příbuzní, přičemž ti dřívější se mnohdy vytrácejí, což může vést k rozpadu vazeb v původní rodině, pocitu odcizení apod.

Rodičovství patří k nejvíce stresujícím aspektům života v doplněných rodinách. Vznikem doplněné rodiny vzniká u nevlastního rodiče také těžký úkol, a sice úspěšně se zapojit do rodinného systému. Sobotková (2001, s. 142) uvádí, že je výhodné, aby alespoň v prvních letech primární odpovědnost za výchovu dětí vedl jejich biologický rodič, a rodič nevlastní vystupoval spíše jako rádce a přítel, což usnadní jeho přijetí dětmi. Aktivní rodičovství ze strany nevlastního rodiče může nastoupit později, až je vztah s dětmi upevněn a stabilizován.

Také v doplněných rodinách může být životní spokojenost všech členů ovlivněna pozitivně i negativně. Vznikem doplněné rodiny může dojít k navýšení míry životní spokojenosti zejména v oblasti partnerství. Domníváme se, že na míru spokojenosti rodičů má zásadní vliv právě přítomnost životního partnera. Negativní ovlivnění spatřujeme zejména v těch rodinách, ve kterých se nedaří nevlastního rodiče začlenit do rodinného systému. Rovněž v případě, kdy nevlastní rodič neupevní pozitivní vztahy s dětmi svého partnera, může být životní spokojenost narušena, a to u všech členů rodiny.

Problematika úplných, neúplných či doplněných rodin je bezesporu jedním z aktuálních témat dnešní společnosti. Jak již bylo zmíněno, rodina je základní stavební jednotka každého společenství, a jakékoliv poruchy rodiny, ať už spojené s její funkčností, či neúplností, může negativně ovlivnit také celou společnost. Proto je třeba těmto rodinám

věnovat zvýšenou pozornost, a to nejen dětem, kteří v těchto rodinách žijí, ale také jejím zakladatelům – rodičům.

3.3 Rodičovství

V řádném slova smyslu rodičovství znamená vztah mezi rodiči a dětmi, který v sobě zahrnuje jejich vzájemná postavení vůči sobě navzájem, role, práva a povinnosti. Prvotní význam rodičovství v sobě rovněž zahrnuje pokrevní svazek mezi dětmi a rodiči. (Eekelaar, Šarčević, 1993, s. 3)

Pokud se podíváme na fenomén rodiny z hlediska jejího vývoje, můžeme si tento vývoj rozdělit na tzv. fáze rodinného vývojového cyklu. Ten v sobě zahrnuje přechody mezi jednotlivými fázemi, kdy nejvýznamnějším přechodem je přechod k rodičovství. Zároveň tento přechod můžeme charakterizovat jako patrně nejvýznamnější přechod v životaběhu každého jedince. (Možný, 2006, s. 148)

Přechod k rodičovství můžeme charakterizovat jako přechod *nerevokovatelný*, čili nezrušitelný. Na rozdíl od volby školy, profese či manželského partnera, oprava jednou učiněného rozhodnutí stát se rodičem není možná – dítě se nedá vzít zpět anebo vyměnit za jiné. Studie dokázaly, že vyjednávání partnerů o rozhodnutí k rodičovství se téměř výlučně orientuje na konflikt mezi mateřstvím a kariérou ženy. Zejména pro ženu, jakožto potencionální matku, je nezrušitelnost rodičovství velice klíčová, neboť se jí může jevit jako překážka v kariérním růstu. Proto se stále více žen rozhoduje mít jedno, tzv. *statusové dítě* – jakýsi kompromis, který umožňuje ženě zachovat profesní roli, aniž by jí byl obětován status matky. (Možný, 1999, s. 131)

Rodičovství je přechod, ke kterému dochází pod *silným kulturním tlakem*, orientovaným zejména na ženu. Sociální status ženy je totiž historicky těsně svázán se statutem mateřským. Dokonce i poté, co naše společnost prakticky legalizovala umělé přerušování těhotenství, těhotná žena, která se pro interrupci rozhoduje, je pod silným tlakem, neboť tím dává společnosti, ale i sobě najevo, že mateřství odmítá. Celoživotně bezdětná žena se pak stále potýká s nevyslovenou, ale v jejím okolí trvale přítomnou otázkou: nechce, anebo nemůže mít děti? Všechny tyto okolnosti staví ženu pod ještě silnější nátlak, který koncept rodičovství může ovlivnit – ať už pozitivně, či negativně. (Možný, 1999, s. 126)

Rodičovství je také přechodem *zlomovým*. Ostatní fáze rodinného cyklu a života vůbec mají jakousi předem připravenou periodu (např. sňatek je připravován namlouváním,

přechod do důchodu je znám a může být aktivně připraven apod.), avšak narození dítěte není pozvolný přechod – dítě, které dosud nebylo, tu najednou je. Těhotenství připravuje ženu na mateřství pouze fyziologicky, nikoliv sociálně. Sociálně nepřipravený je samozřejmě i otec dítěte. Zejména rodiče prvního dítěte po jeho narození zažívají šok. Nacházejí se v situaci, kterou nemohou přirovnat k žádné dosud prožité, a je na ně naložena veliká zodpovědnost, která s sebou může přinést také jisté obavy. (Možný, 1999, s. 132)

Přechod k roli rodičovství s sebou bezesporu přináší mnoho úskalí a změn, na které ne každý rodič může být připraven, ať už psychicky, či sociálně. Na rodiče také působí nátlak ze strany společnosti, který tyto obavy může ještě více umocnit. Pro nastávající rodiče je proto velice důležitá vzájemná podpora, ale i podpora jejich okolí. Nezbytnou podmínkou pro úspěšné plnění role rodiče je také přijetí odpovědnosti, ke které se každý rodič početím dítěte nenávratně zavazuje.

Když se jedinec stane rodičem, jsou na něj kladeny veliké nároky a také úkoly, které musí vůči svým dětem plnit. Tato povinnost s sebou přináší jistou rodičovskou autonomii, čili určitou svobodu a samostatnost každého rodiče při výchově svých dětí. Obecně rozlišujeme dvě základní koncepce rodičovské autonomie – koncepci tradiční a liberální. **Tradiční koncepce** rodičovství dává rodičům právo a povinnost přenášet na své děti jejich hodnotový systém a představu o dobrém životě. Mohou pro to volit prostředky, které sami považují za nejlepší, a rovněž mohou omezovat možnosti dítěte seznamovat se s hodnotami společnosti, se kterými nesouhlasí, či které neschvalují. **Liberální koncepce** naopak předpokládá, že rodiče nebudou své dítě ve volbě hodnot a při vytváření představy dobrého života nijak ovlivňovat – nechávají pouze na něm, ať si samo vybere, co bude pro jeho život dle jeho názoru nejlepší. Rodiče pak dítě pouze chrání před vlivy, které by mu volný výběr omezovaly. (Macleod, 1997 cit. podle Možného, 2006, s. 152-153)

Obě tyto koncepce mají dle našeho názoru své plusy i mínusy. Tradiční koncepce vesměs podporuje jakousi rodinnou stabilitu a pocit vazby mezi jednotlivými členy. Kladnou stránku tohoto přístupu spatřujeme zejména v tom, že rodina uznává stejné hodnoty, což může vést k lepším vztahům mezi jejími členy. Z hlediska životní spokojenosti takové rodiny můžeme tvrdit, že jednotliví členové svou životní pohodu vzájemně podporují, jelikož věří, a v životě upřednostňují ty samé principy a hodnoty. Jako negativní se nám v rámci tradiční koncepce rodičovství jeví zejména fakt, že dítě nezíská potřebnou schopnost samostatně se rozhodovat – samostatné rozhodování s sebou bezesporu přináší

také chyby, kterých se dítě během života dopustí, ale které jej také formulují a podporují jeho sociální učení.

Co se liberální koncepce týká, pozitivní stránku zde spatřujeme právě v tom, v čem tradiční koncepce pokulhá – dítě má větší možnost se autonomně rozhodovat a poznávat svět prostřednictvím vlastních úspěchů a omylů. Avšak nevýhodou tohoto přístupu je dle našeho názoru riziko, že se dítě při své autonomní cestě vydá stezkou, která je nevhodná, riziková, nebo která jeho optimální vývoj ohrožuje. Zde právě spatřujeme jeden ze základních úkolů rodičů – postarat se, aby k takové situaci nedošlo, což liberální koncepce rodičovství do jisté míry vylučuje.

Proměny rodiny jako instituce s sebou přináší proměnu konceptu rodičovství. Nejvíce jej ovlivnil vynález antikoncepce, který umožňuje zejména ženě samostatně se rozhodnout, zda, kdy a kolik bude mít dětí. Tím přestává být rodičovství jakýmsi přirozeným údělem každého člověka. Tyto změny ve vztahu k rodičovství a možnost je účelně plánovat, či dokonce vyloučit, se promítají také do vnitřní sféry rodiny. Všechny tyto změny s sebou přináší také změny v celé společnosti. Společnost s nízkou porodností je jiná tím, že se následně mění také její věková struktura. Politická váha se rovněž přesouvá k podpoření zájmu svobodných či bezdětných, protože těch přibývá, a ti s sebou přináší také ekonomickou moc. Uspokojování zájmů rodin s dětmi se tak dostává do pozadí, což ještě více působí jako posilující zpětná vazba, a snižování porodnosti se tak nevědomky podporuje. (Možný, 2006, s. 146-147)

Rodičovství je jednou z nejdůležitějších sociálních rolí, kterou si jedinec v průběhu svého života osvojuje. Přináší s sebou mnoho práv a povinností, velikou zodpovědnost za optimální a důslednou výchovu dětí a budoucí generaci lidstva. Je to role nevratná a zlomová, a úkolem každého jedince je se na ni náležitě připravit – a to po všech stránkách.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ CÍLE

Úplné, doplněné a neúplné rodiny jsou aktuálním tématem dnešní společnosti. V praktické části diplomové práce se pokusíme zjistit, zda má právě úplnost, neúplnost či doplněnost rodiny vliv na celkovou životní spokojenost rodičů, kteří tyto rodiny tvoří.

Výzkumný problém jsme si pro naše účely stanovili následovně: **Životní spokojenost rodičů žijících na Vsetínsku a vliv ne/úplnosti či doplněnosti rodiny, kterou rodiče tvoří, na míru této spokojenosti.**

Výzkumný problém jsme si stanovili na základě teoretických východisek obsažených v teoretické části předložené práce. Jak lze vyčíst z formulace výzkumného problému, hlavním cílem výzkumu je odhalit, jaká je míra životní spokojenosti (celková i v jednotlivých oblastech) rodičů žijících na Vsetínsku, a zjistit případné rozdíly v míře životní spokojenosti těchto rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Konkrétněji se pokusíme zjistit, jaká je celková míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku, a také jaká je míra spokojenosti těchto rodičů v jejich jednotlivých oblastech, které jsme si vymezili v teoretické části diplomové práce, a které se dotýkají problematiky rodiny. Dalším cílem diplomové práce je odhalit rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů, ale také v jejich jednotlivých oblastech, a to v závislosti na typu rodiny, ve které tito rodiče žijí. Dále se pokusíme zjistit, jaké jsou souvislosti mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných a neúplných rodinách. Rovněž odhalíme, jaké jsou faktory, které dle názoru samotných rodičů ovlivňují míru jejich životní spokojenosti. Také se zaměříme na odhalení rozdílů v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem, a také na to, zda případná zaměstnanost či nezaměstnanost rodičů způsobuje rozdíly v míře této spokojenosti. V neposlední řadě se pokusíme zjistit, jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny.

4.1 Výzkumné otázky a hypotézy

Nyní si stanovíme výzkumné otázky, které zodpovíme, a k nim případné hypotézy, které budeme ověřovat:

1. Jaká je celková míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku?
 - 1.1. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti zdraví?
 - 1.2. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti práce a zaměstnání?
 - 1.3. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti finanční situace?
 - 1.4. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti manželství či partnerství?
 - 1.5. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti vztahů s dětmi?
 - 1.6. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří?
 - 1.7. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti bydlení?

2. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₁: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

 - 2.1. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₂: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.
 - 2.2. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₃: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

2.3. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₄: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

2.4. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₅: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

2.5. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₆: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

2.6. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₇: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

2.7. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₈: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

3. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách?

H₉: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách.

H₁₀: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v úplných rodinách.

4. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v doplněných rodinách?

H₁₁: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v doplněných rodinách.

H₁₂: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v doplněných rodinách.

5. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách?

H₁₃: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v neúplných rodinách.

H₁₄: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v neúplných rodinách.

6. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících na Vsetínsku, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

6.1. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v úplných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

6.2. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v doplněných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

6.3. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v neúplných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

7. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem?

H₁₅: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem.

8. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti?

H_{16} : Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti.

9. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny?

H_{17} : Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny.

5 POJETÍ VÝZKUMU

Jak již bylo řečeno, hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaká je míra životní spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných či neúplných rodinách, a zda je tato míra rozdílná právě v závislosti na jednotlivých typech rodiny, které rodiče tvoří. Na základě tohoto výzkumného cíle je také možno zjistit, jaká je míra životní spokojenosti rodičů v jejich jednotlivých oblastech. Pomocí výzkumu rovněž zjistíme rozdíly v jednotlivých oblastech životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí. Dále zjistíme souvislosti mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných a neúplných rodinách, ale také faktory, které dle názoru samotných rodičů ovlivňují míru jejich životní spokojenosti. Pomocí výzkumu dokážeme rovněž odhalit, jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem, a také jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny. Rovněž výzkum umožňuje zjistit, zda zaměstnanost či nezaměstnanost rodičů žijících na Vsetínsku ovlivňuje míru jejich celkové životní spokojenosti.

Na základě stanovených výzkumných cílů, hlavních a specifických výzkumných otázek a hypotéz, které buď potvrdíme, nebo vyvrátíme, můžeme konstatovat, že použijeme kvantitativní pojetí výzkumu.

Důvod našeho výběru pojetí výzkumu potvrzuje rovněž Chráska (2007, s. 12), který zmiňuje, že kvantitativně orientovaný výzkum v sobě zahrnuje několik kroků, jako je stanovené výzkumného problému a výzkumných otázek a formulace, testování a ověřování hypotéz.

6 TECHNIKA VÝZKUMU

Jako techniku sběru dat jsme si zvolili šetření pomocí dotazníku. Při stanovování položek dotazníku jsme se inspirovali standardizovaným *Dotazníkem životní spokojenosti* autorů J. Fahrenberga, M. Myrtka, J. Schumachera a E. Brählera, který je rozdělen na deset oblastí:

1. zdraví,
2. práce a zaměstnání,
3. finanční situace,
4. volný čas,
5. manželství a partnerství,
6. vztah k vlastním dětem,
7. vlastní osoba,
8. sexualita
9. přátelé, známí a příbuzní,
10. bydlení. (Hogrefe, 2000-2013)

Námi vytvořený a použitý dotazník obsahuje celkem 33 položek. První čtyři otázky jsou demografické, zjišťují ne/úplnost či doplněnost rodiny respondentů, důvod vzniku případné neúplné rodiny, současný rodinný stav respondentů z neúplných rodin a zaměstnanost či nezaměstnanost respondentů. Dalších 28 otázek (otázka 5 až 32) je škálových, respondenti mají možnost vybrat odpověď na stupnici *Rozhodně ano – Spíše ano – Nevím – Spíše ne – Rozhodně ne*. Těchto 28 otázek zkoumá životní spokojenost v jednotlivých oblastech respondentů (viz. tabulka č. 1). Poslední otázka se zaměřuje na faktory, které dle názoru samotných respondentů ovlivňují jejich životní spokojenost.

Jelikož je výzkum zaměřen na ne/úplnost či doplněnost rodiny, pro naše účely jsme v dotazníkovém šetření použili pouze ty oblasti životní spokojenosti, které s touto problematikou souvisejí. Jedná se o následujících sedm oblastí a každá z těchto oblastí je pokryta několika položkami v dotazníku – Zdraví (otázky 5 až 8), Práce a zaměstnání (otázky 9 až 13), Finanční situace (otázky 14 až 17), Manželství a partnerství (otázky 18 až 21), Děti (otázky 22 až 24), Mezilidské vztahy (otázky 25 až 28) a Bydlení (otázky 29 až 32). Jednotlivé oblasti jsou popsány v teoretické části diplomové práce.

Pro větší přehlednost jednotlivých oblastí přikládáme tabulku:

Tabulka 1 Otázky v dotazníku týkající se životní spokojenosti

Oblasti životní spokojenosti	Otázky v dotazníku
Zdraví	5 – 8
Práce a zaměstnání	9 – 13
Finanční situace	14 – 17
Manželství a partnerství	18 – 21
Děti	22 – 24
Mezilidské vztahy	25 – 28
Bydlení	29 - 32

Výsledky budou zaneseny do excelové tabulky a následně zpracovány. V případě škálových položek dotazníku budou výsledky v jednotlivých oblastech životní spokojenosti zprůměrovány. Čím vyšší průměrná hodnota vyjde, tím je míra životní spokojenosti respondenta v této oblasti vyšší. Celkovou míru životní spokojenosti respondenta zjistíme sečtením všech těchto průměrných hodnot a vydělením výsledku sedmi (jelikož se celková životní spokojenost v našem dotazníku skládá ze sedmi oblastí).

Dotazník bude respondentům poskytnut buď v písemné podobě, nebo v rámci webového portálu (www.survio.com).

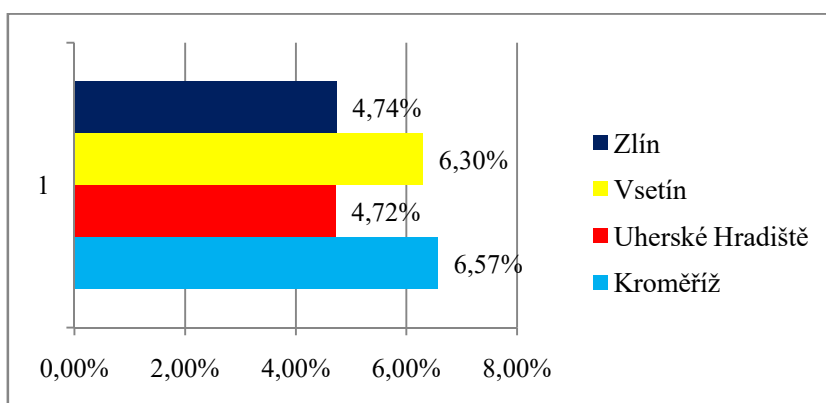
7 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Základní soubor předložené diplomové práce tvoří osoby v období dospělosti, které jsou zároveň rodiči. Konkrétně se jedná o rodiče ze Zlínského kraje, ze Vsetínska. Věkové rozhraní není stanoveno. Respondenti musejí splňovat podmínku statusu rodiče a bydliště ve městě Vsetín a okolí.

Úplnost, neúplnost či doplněnost rodiny může ovlivňovat životní spokojenost všech jejích členů. Zvolili jsme si jako respondenty rodiče, a to z toho důvodu, abychom zjistili, jak tato skutečnost ovlivňuje životní spokojenost právě zakladatelů těchto rodin, neboť se domníváme, že případná nespokojenost rodičů bezesporu ovlivňuje životní spokojenost jejich dětí, a tudíž celé rodiny jako celku. Rovněž se domníváme, že mnoho sociálních služeb a zařízení směřuje svoji pozornost pouze na děti ne/úplných rodin, a potřeby rodičů se tak dostávají do pozadí.

Pro realizaci našeho výzkumu jsme se zaměřili na Zlínský kraj, konkrétně oblast Vsetínska. Je důležité vybrat lokalitu, která je pro problematiku životní spokojenosti něčím specifická a domníváme se, že životní spokojenost občanů města Vsetína může být ovlivněna hned několika faktory. Prvním faktorem je vysoká nezaměstnanost Zlínského kraje. Jak již bylo zmíněno v teoretické části předložené diplomové práce, zaměstnání je jednou z oblastí, které životní spokojenost tvoří a ovlivňují. Proto právě vysoká nezaměstnanost může spokojenost člověka výrazně ovlivnit. Co se města Vsetína týká, počet nezaměstnaných je zde téměř nejvyšší ze všech okresů. Míra nezaměstnanosti je znázorněna v následujícím grafu, převzatého ze statistik uváděných a zveřejněných Úřadem práce České republiky (Macůrková, 2015, s. 6):

Graf 1 Podíl nezaměstnaných osob v okresech Zlínského kraje k 31. 10. 2015

Dále se domníváme, že životní spokojenost občanů města Vsetína může být rovněž ovlivněna velkým počtem minoritních skupin a ne příliš dobrými vztahy majority s touto skupinou obyvatel. Tuto domněnku nám potvrzuje fakt, že drtivá většina z řad majoritního i minoritního romského obyvatelstva města Vsetína se setkala v průběhu svého života s projevy rasismu ze strany opačné skupiny obyvatel tohoto města. Rovněž většina majoritního obyvatelstva města Vsetína má s menšinami v tomto městě negativní zkušenosti. (Šmigura, 2015)

V neposlední řadě výběru lokality respondentů je fakt, že sama autorka měla v rámci studia možnost navštívit mnohá zařízení, která se věnují právě lidem, jejichž životní spokojenost je ohrožena. Autorka navštívila například Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s., Úřad práce České republiky (Kontaktní pracoviště Vsetín) či Občanské sdružení AGARTA, které nabízí služby osobám závislým na návykových látkách. Proto může na základě vlastních zkušeností získaných odbornou praxí konstatovat, že životní spokojenost obyvatelů města Vsetína a okolí je v mnoha případech nízká.

Jelikož přístup k samotným respondentům (rodičům) je obtížný, zvolili jsme si cestu výběru těchto respondentů prostřednictvím jejich dětí, které navštěvují základní a střední školy ve Vsetíně. Tuto cílovou skupinu jsme si stanovili z toho důvodu, neboť právě u těchto respondentů máme jistotu, že jsou rodiči, a tudíž splňují jedno z nutných kritérií pro náš výzkum. Zároveň takto předejdeme určitému riziku nechtěného výběru jiné cílové skupiny či skupiny s dalším kritériem (např. pouze nezaměstnaní rodiče, rodiče pouze z úplných rodin apod.), neboť rodiče žáků základních a středních škol mohou být osoby zaměstnané i nezaměstnané, rozvedené i nerozvedené, se svým životem spokojené i nespokojené.

Výběrový soubor budou tvořit rodiče žáků a studentů škol ve městě Vsetín, které kontaktujeme po předchozí domluvě s třídními učiteli jednotlivých tříd. Tento soubor je náhodný a bude vybrán losováním.

Následující tabulka představuje seznam základních a středních škol ve Vsetíně společně s aktuálním počtem žáků, kteří tuto školu navštěvují. Z důvodu dodržení anonymity však neuvedeme jejich názvy:

Tabulka 2 Seznam základních a středních škol ve Vsetíně

Základní školy	Počet studujících žáků
Základní škola A	164
Základní škola B	397
Základní škola C	457
Základní škola D	396
Základní škola E	371
Základní škola F	205
Základní škola G	145
Střední školy	Počet studujících studentů
Střední škola A	298
Střední škola B	886
Střední škola C	541
Střední škola D	606

(Seznamskol.cz, 2002-2016)

Losováním byly vybrány čtyři školy. Na těchto školách po domluvě s třídními kontaktujeme rodiče žáků, kteří se tak stanou našimi respondenty.

Celkem bylo rozdáno 496 dotazníků. Z tohoto počtu se jich však vrátilo pouze 230. Návratnost dotazníků je tedy méně než 50%. Toto nízké procento si vysvětlujeme zejména složitým přístupem k samotným respondentům, jelikož zmíněné školy fungovaly jako sekundární prostředek k jejich získávání. Z celkového počtu 230 respondentů žije v úplné rodině 82 dotazovaných (36%), v doplněné rodině 52 dotazovaných (23%) a v rodině neúplné 95 dotazovaných (41%). Pouze jeden respondent uvedl, že v současné době v žádné rodinné domácnosti nežije. Jelikož tento respondent nespadá do žádné námi stanovené kategorie, je pro náš výzkum nevhodný, a proto byl jeho dotazník vyřazen. Budeme tedy pracovat s 229 respondenty.

Následující tabulka znázorňuje rozdělení respondentů z hlediska typu rodiny, ve které žijí:

Tabulka 3 Počet respondentů dle úplnosti rodiny, ve které žijí

Rodina, ve které respondenti žijí	Počet respondentů
Rodina úplná	82
Rodina doplněná	52
Rodina neúplná	95
Σ	229

Nyní si pomocí tabulky znázorníme pouze respondenty žijící v neúplných rodinách z hlediska důvodu, který vedl ke vzniku neúplné rodiny:

Tabulka 4 Důvod vzniku neúplné rodiny

Důvod vzniku neúplné rodiny	Počet respondentů
Rozvod či rozchod ze strany respondenta	26
Rozvod či rozchod ze strany manžela/partnera	33
Rozvod či rozchod po společné domluvě	31
Úmrtí partnera manžela/partnera	3
Jiné	2
Σ	95

Následující tabulka znázorňuje současný rodinný stav respondentů žijících v neúplných rodinách:

Tabulka 5 Současný rodinný stav rodičů žijících v neúplných rodinách

Rodinný stav rodičů z neúplných rodin	Počet respondentů
Partnera mají (ale nežijí s ním)	22
Partnera nemají	73
Σ	95

V neposlední řadě přikládáme tabulku znázorňující dělení respondentů z hlediska jejich zaměstnanosti či nezaměstnanosti:

Tabulka 6 Počet respondentů dle jejich ne/zaměstnanosti

Zaměstnanost respondentů	Počet respondentů
Zaměstnaní	161
Nezaměstnaní	68
Σ	229

8 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT

V rámci zpracování dat pracujeme v programu STATISTICA 12 (dostupné na www.statsoft.cz).

První výzkumná otázka je zaměřena na celkovou míru životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku, ale také na míry spokojenosti těchto rodičů v jednotlivých oblastech, které životní spokojenost tvoří (zdraví, zaměstnání, finanční situace, manželství či partnerství, děti, mezilidské vztahy a bydlení). Tuto výzkumnou otázku a její podotázky budeme analyzovat pomocí popisné statistiky – stanovíme průměr, směrodatnou odchylku, minimální a maximální hodnoty.

U dalších výzkumných otázek byly stanoveny hypotézy, které budeme dále zpracovávat pomocí příslušných testů. U testů byly ověřeny předpoklady pro jejich použití. První hypotézou (H_1) zjišťujeme, zda existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí. Tuto hypotézu budeme ověřovat pomocí analýzy rozptylu. Druhá, třetí, čtvrtá, pátá, šestá, sedmá a osmá hypotéza (H_2 , H_3 , H_4 , H_5 , H_6 , H_7 , H_8) se zaměřuje na jednotlivé oblasti životní spokojenosti – pomocí nich ověříme, zda existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v těchto oblastech, a to rovněž v závislosti na typu rodiny, ve které žijí. Tyto hypotézy budeme proto také zpracovávat pomocí analýzy rozptylu.

Devátou hypotézou (H_9) zjišťujeme, zda existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách. Desátá hypotéza (H_{10}) se zaměřuje se na hledání souvislosti mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v úplných rodinách. Tyto hypotézy budeme analyzovat pomocí testu korelace. Stejný test použijeme také u hypotézy jedenácté, dvanácté, třinácté a čtrnácté, které se zaměřují na hledání souvislostí mezi stejnými oblastmi životní spokojenosti, akorát u rodičů, kteří žijí v rodinách doplněných (H_{11} , H_{12}) a neúplných (H_{13} , H_{14}).

Šestá výzkumná otázka se zaměřuje na faktory, které dle názoru respondentů ovlivňují jejich celkovou životní spokojenost. Tuto výzkumnou otázku (a její podotázky) budeme zpracovávat pomocí popisné analýzy. Jednotlivé faktory seřadíme, a to sestupně od nejčastěji zmíněného faktoru.

Sedmou výzkumnou otázkou zodpovíme pomocí stanovené patnácté hypotézy (H_{15}) – tou ověřujeme, zda existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem. Tuto hypotézu budeme ověřovat pomocí analýzy rozptylu.

Osmá výzkumná otázka – a s ní související šestnáctá hypotéza (H_{16}) – se zaměřuje na hledání rozdílů v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich zaměstnanosti či nezaměstnanosti. Tuto hypotézu ověříme pomocí t-testu.

Sedmnáctou hypotézou (H_{17}) ověřujeme, zda existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny. Tuto hypotézu budeme rovněž ověřovat pomocí analýzy rozptylu.

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této části diplomové práce se zaměříme na vyhodnocení dat, která jsme získali pomocí dotazníkového šetření a která znázorníme prostřednictvím tabulek či grafů. Odpovíme si také stanovené výzkumné otázky a ověříme či vyvrátíme nulové hypotézy.

1. Jaká je celková míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku?

Z výsledků vyplývá (tabulka č. 7), že průměrná míra celkové životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku odpovídá hodnotě 3,658 bodů na škále od 1 do 5, odpovědi se tedy v průměru pohybovaly v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen*. Z tabulky lze dále vyčíst, že minimální hodnota je 2,4 bodů a maximální hodnota činí 4,929 bodů.

Tabulka 7 Průměrná hodnota celkové životní spokojenosti

Proměnná	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Celková ŽS	229	3,658	2,400	4,929	0,528

1.1. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti zdraví?

1.2. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti práce a zaměstnání?

1.3. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti finanční situace?

1.4. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti manželství či partnerství?

1.5. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti vztahů s dětmi?

1.6. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří?

1.7. Jaká je míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti bydlení?

Průměrná míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v oblasti zdraví je 3,848 bodů na škále od 1 do 5, což je možnost přibližující se odpovědi *spíše spokojen*.

Co se oblasti práce a zaměstnání týká, průměrná hodnota činí 3,246 bodů na škále od 1 do 5. V průměru tedy respondenti na otázky ohledně spokojenosti s jejich prací

a zaměstnáním odpovídali možností *nevím*. Nutno však podotknout, že jsou zde zařazeni také respondenti, kteří jsou v současné době nezaměstnaní (viz. tabulka č. 6) – ti odpovídali pouze na otázku, zda jsou se svým stavem zaměstnanosti či nezaměstnanosti spokojeni. Hodnoty jsou od průměru odchýleny o 1,079 bodů. Tato hodnota naznačuje, že můžeme očekávat různorodost zvolených odpovědí.

Další zkoumanou oblastí životní spokojenosti je spokojenost respondentů s jejich finanční situací. Průměrná hodnota v této oblasti je ze všech oblastí nejnižší – činí 3,154 bodů na škále od 1 do 5. Respondenti tedy v průměru volili odpověď *nevím*.

V oblasti spokojenosti s manželstvím či partnerstvím respondenti na škále od 1 do 5 v průměru volili možnosti *nevím* a *spíše spokojen*, průměrná hodnota je 3,509 bodů. Avšak i v tomto případě musíme zdůraznit, že do výsledků jsou započítáni také respondenti z neúplných rodin, kteří v současné době žádného manžela či manželku (partnera či partnerku) nemají (viz. tabulka č. 5). Tito respondenti odpovídali pouze na otázku týkající se spokojenosti s jejich současným rodinným stavem. Hodnoty jsou od průměru odchýleny o 1,169 bodů, což značí vysokou rozmanitost zvolených odpovědí.

Nejvyšší míru životní spokojenosti vykazují respondenti v oblasti vztahů s dětmi. Na škále od 1 do 5 se průměrná hodnota pohybuje okolo 4,230 bodů, což je hodnota odpovídající položce *spíše spokojen*.

Další zkoumanou oblastí životní spokojenosti je oblast mezilidských vztahů. Respondenti v průměru volili odpověď *spíše spokojen*, průměrná hodnota je 3,810 bodů na škále od 1 do 5.

Poslední zkoumanou oblastí životní spokojenosti respondentů je spokojenost s jejich bydlením. Průměrná hodnota činí 3,419 bodů na škále od 1 do 5, což odpovídá položkám *nevím* a *spíše spokojen*.

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

Tabulka 8 Průměrné hodnoty v jednotlivých oblastech životní spokojenosti

Proměnná	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Zdraví	229	3,848	1,000	5,000	0,758
Zaměstnání	229	3,246	1,000	5,000	1,079
Finance	229	3,154	1,000	5,000	0,897
Manželství	229	3,509	1,000	5,000	1,169
Děti	229	4,230	1,667	5,000	0,708
Vztahy	229	3,810	1,000	5,000	0,670
Bydlení	229	3,419	1,000	5,000	0,816

2. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₁: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₁₀: Neexistují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{1A}: Existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Podle výsledků (tabulka č. 9) můžeme odvodit, že nejvyšší míru životní spokojenosti vykazují rodiče žijící v rodině úplné. Průměrná hodnota těchto rodičů se pohybuje okolo 3,937 bodů na škále od 1 do 5, což přibližně odpovídá možnosti *spíše spokojen*. Výsledky analýzy rodičů žijících v doplněných rodinách jsou podobné – průměrná hodnota činí 3,768 bodů na škále od 1 do 5, rodiče tvořící doplněné rodiny tedy odpovídali v průměru možnostem *spíše spokojen*. Nejnižší míru celkové životní spokojenosti vykazují rodiče žijící v rodinách neúplných – průměrná hodnota je 3,358 bodů na škále od 1 do 5, což znázorňuje v průměru nejistou odpověď *nevím*.

Na základě výsledků analýzy můžeme konstatovat, že v celkové míře životní spokojenosti rodičů existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které žijí ($p < 0,01$) – zamítáme tedy

hypotézu nulovou. Z výsledku post-hoc testu vyplývá, že jsou tyto rozdíly významné mezi respondenty žijícími v úplných a neúplných rodinách, a také mezi respondenty žijícími v doplněných a neúplných rodinách. Mezi rodiči, kteří tvoří rodiny úplné a doplněné, významné rozdíly nejsou ($p = 0,122$).

Výsledné rozdíly znázorňuje následující tabulka:

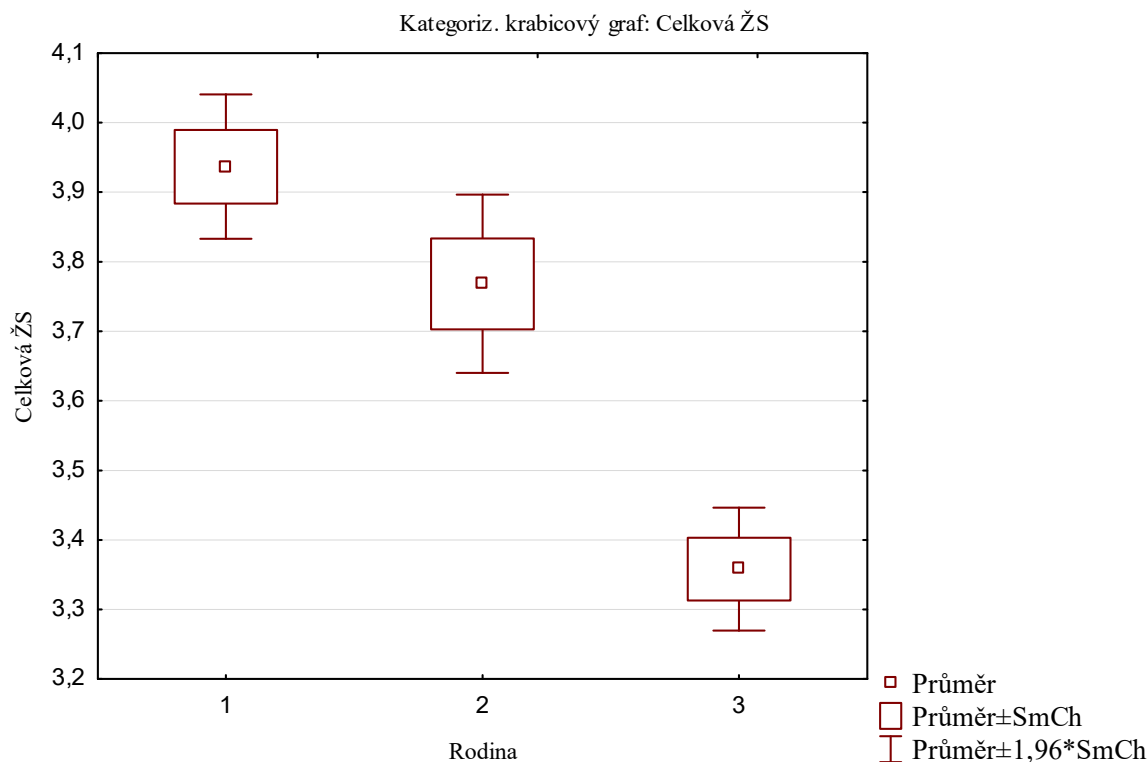
Tabulka 9 Hypotéza 1 – Průměrné hodnoty

Celková životní spokojenost			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,937	82	0,479
Doplněná	3,768	52	0,472
Neúplná	3,358*	95	0,439
Všechny skupiny	3,658	229	0,528

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Pro lepší přehlednost výsledků přikládáme krabicový graf:

Graf 2 Hypotéza 1 – Krabicový graf

2.1. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₂: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₂₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{2A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Na základě výsledků (tabulka č. 10) můžeme konstatovat, že průměrné hodnoty míry spokojenosti rodičů v oblasti zdraví jsou téměř stejné, ať už se jedná o rodiče žijící v úplných (3,954 bodů na škále od 1 do 5), doplněných (3,846 bodů na škále od 1 do 5) nebo neúplných (3,758 bodů na škále od 1 do 5) rodinách. V oblasti spokojenosti se zdravím tedy všichni respondenti v průměru volili odpověď *spíše spokojen*.

Z výsledků analýzy vyplývá, že přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní. V míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví neexistují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které tito rodiče žijí ($p = 0,229$).

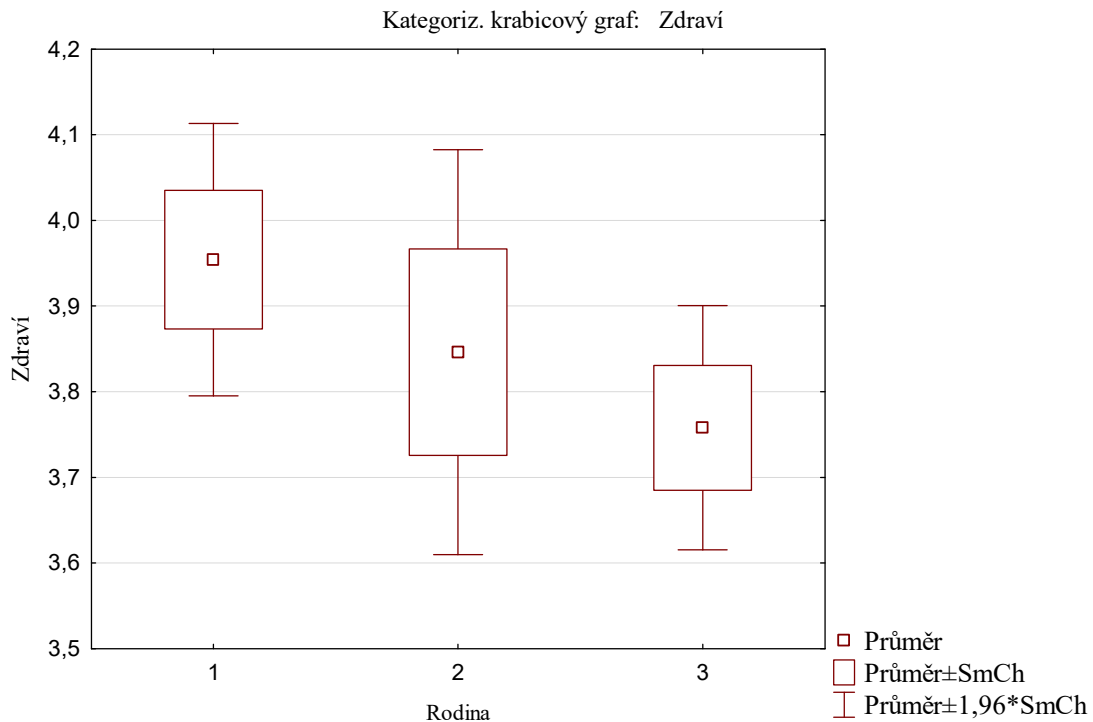
Pro lepší orientaci přikládáme tabulku s průměrnými hodnotami jednotlivých skupin:

Tabulka 10 Hypotéza 2 – Průměrné hodnoty

Oblast zdraví			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,954	82	0,734
Doplněná	3,846	52	0,869
Neúplná	3,758	95	0,709
Všechny skupiny	3,848	229	0,758

Přikládáme rovněž krabicový graf:

Graf 3 Hypotéza 2 – Krabicový graf

2.2. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₃: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₃₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{3A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Podle výsledků (tabulka č. 11) vidíme, že hodnoty znázorňující míru spokojenosti rodičů se svou prací a zaměstnáním jsou téměř totožné v rámci všech tří typů rodin. Rodiče žijící v úplných rodinách vykazují míru spokojenosti v podobě hodnoty 3,422 bodů na škále od 1 do 5, což v průměru odpovídá rozmezí možností *nevím* a *spíše spokojen*. Hodnoty se

však od průměru odchylují o 1,134 bodů, tudíž můžeme očekávat vyšší rozmanitost zvolených odpovědí. Rodiče tvořící rodiny doplněné vykazují na škále od 1 do 5 průměrnou hodnotu 3,246 bodů, v průměru se tito rodiče přiklánějí k odpovědi *nevím*. Směrodatná odchylka činí 1,099 bodů, což rovněž poukazuje na vyšší různorodost odpovědí. Co se rodičů žijících v neúplných rodinách týká, i ti v průměru volili možnost *nevím*, průměrná hodnota je 3,095 bodů na škále od 1 do 5 a směrodatná odchylka vykazuje hodnotu 1,005 bodů – taktéž můžeme očekávat různorodé odpovědi.

V míře spokojenosti rodičů v oblasti práce a zaměstnání tedy neexistují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které žijí ($p = 0,132$) – potvrzujeme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní.

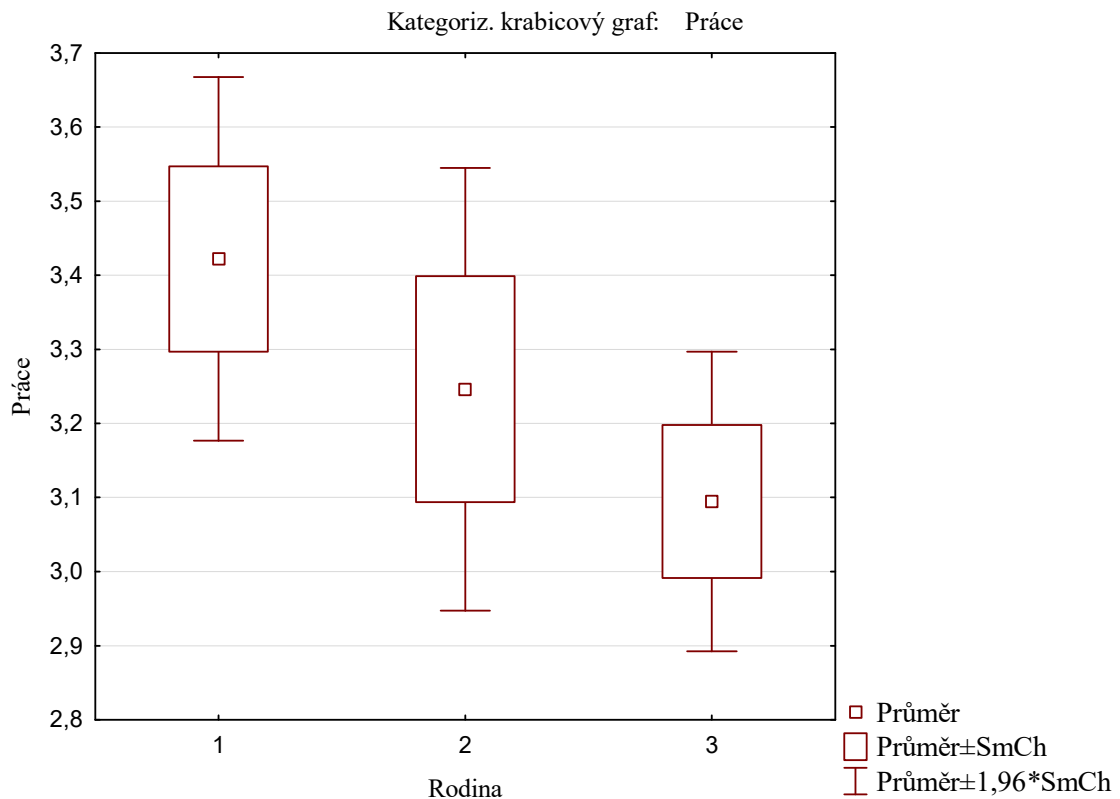
Přikládáme tabulku s výsledky:

Tabulka 11 Hypotéza 3 – Průměrné hodnoty

Oblast práce a zaměstnání			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,422	82	1,134
Doplněná	3,246	52	1,099
Neúplná	3,095	95	1,005
Všechny skupiny	3,246	229	1,079

Výsledky rovněž znázorníme pomocí krabicového grafu:

Graf 4 Hypotéza 3 – Krabicový graf

2.3. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₄: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₄₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{4A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Dle výsledků nejvyšší spokojenost v oblasti finanční situace vykazují rodiče žijící v rodině úplné – průměrná hodnota na škále od 1 do 5 činí 3,470 bodů, což v průměru odpovídá rozmezí možností *nevím* a *spíše spokojen*. Velice podobných výsledků dosáhli také rodiče

tvořící rodiny doplněné, průměrná hodnota těchto rodičů je 3,370 bodů na škále od 1 do 5, což rovněž v průměru odpovídá možnostem *nevím* a *spíše spokojen*. Nejméně příznivé výsledky vykazují rodiče žijící v neúplných rodinách, zde se průměrná hodnota na škále od 1 do 5 pohybuje okolo 2,763 bodů a významně se tak přibližuje možnostem *nevím* až *spíše nespokojen*.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že přijímáme hypotézu alternativní – v míře spokojenosti rodičů v oblasti finanční situace existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, kterou tvoří ($p < 0,01$). Dle post-hoc testu jsou tyto rozdíly významné mezi respondenty, kteří žijí v rodinách úplných a neúplných, a také mezi respondenty, kteří žijí v rodinách doplněných a neúplných. Mezi výsledky rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách rozdíly významné nejsou ($p = 0,8$).

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

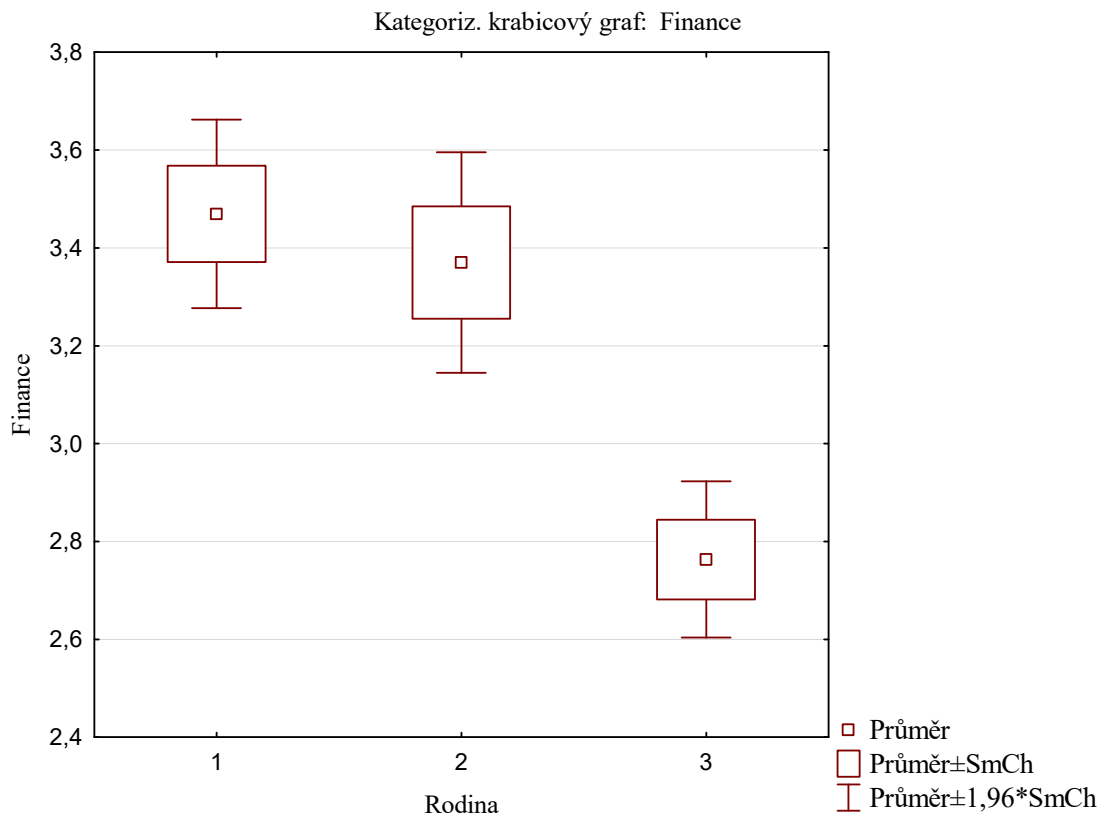
Tabulka 12 Hypotéza 4 – Průměrné hodnoty

Oblast finanční situace			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,470	82	0,890
Doplněná	3,370	52	0,829
Neúplná	2,763*	95	0,794
Všechny skupiny	3,154	229	0,897

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Opět přikládáme krabicový graf pro lepší orientaci ve výsledcích:

Graf 5 Hypotéza 4 – Krabicový graf

2.4. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₅: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₅₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{5A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Co se rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách týká, průměrné hodnoty obou těchto skupin jsou velmi podobné. Výsledky rodičů žijících v úplné rodině vykazují na škále od 1 do 5 průměr 4,210 bodů (v průměru tito rodiče volili možnost *spíše spokojen*) a výsledky

rodičů žijících v doplněných rodinách ukazují průměrnou hodnotu 4,019 bodů na škále od 1 do 5 (v průměru tito rodiče volili také možnost *spíše spokojen*). Negativních výsledků však dosáhli rodiče žijící v rodinách neúplných – průměrná hodnota na škále od 1 do 5 je 2,624 bodů, což odpovídá stavu v rozmezí *nevím* a *spíše nespokojen*. Hodnoty jsou od průměru výrazně odchýleny, a to o 1,060 bodů, můžeme tedy očekávat větší různorodost odpovědí.

Nutno podotknout, že rodiče žijící v neúplných rodinách ve většině případů uvedli, že v současné době nemají žádného partnera (viz. otázka v dotazníku č. 3). Tito respondenti proto v sekci otázek týkajících se životní spokojenosti v oblasti manželství a partnerství zodpovídali pouze otázku č. 18, a sice do jaké míry jsou spokojeni se svým současným rodinným stavem. Dělení rodičů, kteří tvoří neúplné rodiny, z hlediska jejich současného rodinného stavu znázorňuje tabulka č. 5.

Na základě výsledků odmítáme nulovou hypotézu – v míře spokojenosti rodičů v oblasti manželství či partnerství existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které žijí ($p < 0,01$). Z výsledku post-hoc testu vyplývá, že jsou tyto rozdíly významné mezi respondenty z úplných a neúplných rodin, a mezi respondenty z doplněných a neúplných rodin. Mezi rodiči žijícími v úplných a doplněných rodinách v míře jejich spokojenosti v oblasti manželství či partnerství rozdíly významné nejsou ($p = 0,49$).

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

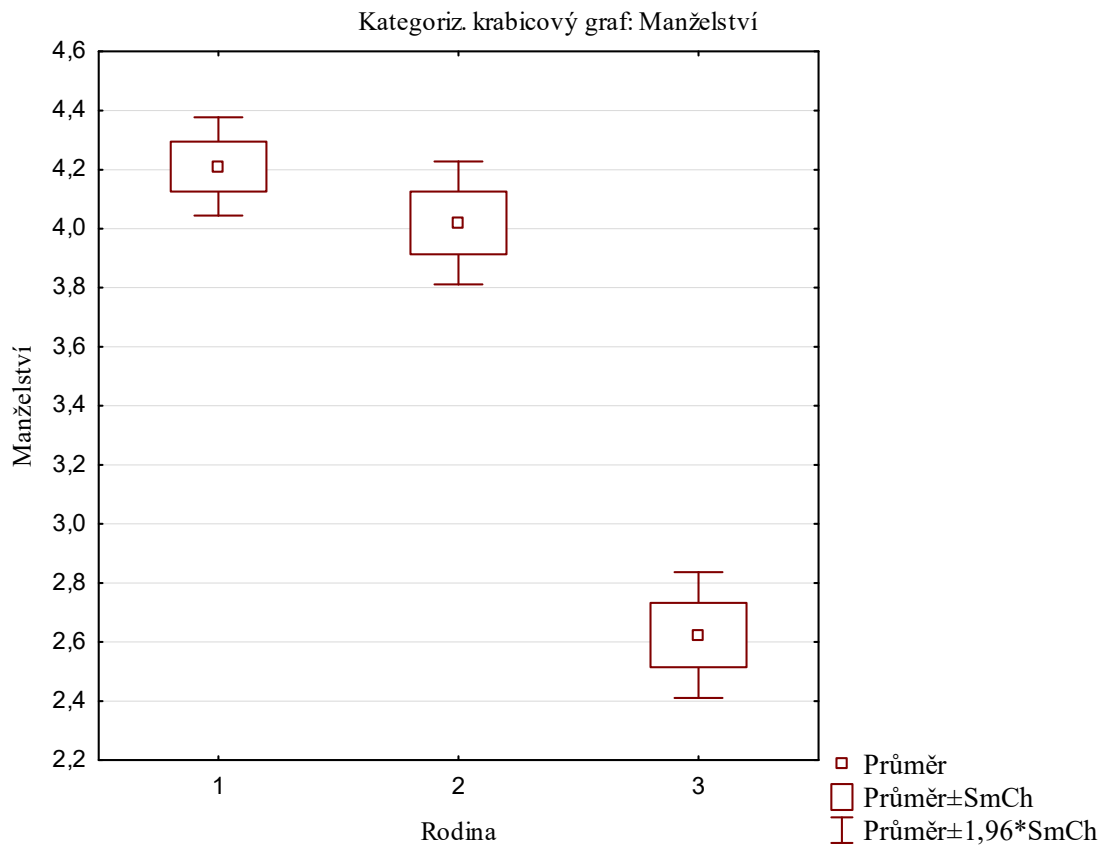
Tabulka 13 Hypotéza 5 – Průměrné hodnoty

Oblast manželství a partnerství			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	4,210	82	0,768
Doplněná	4,019	52	0,765
Neúplná	2,624*	95	1,060
Všechny skupiny	3,509	229	1,169

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Přikládáme graf pro lepší orientaci:

Graf 6 Hypotéza 5 – Krabicový graf

2.5. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₆: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₆₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{6A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Dle výsledků (tabulka č. 14), vidíme, že nejvyšší míru spokojenosti rodičů se svými dětmi vykazují rodiče žijící v rodinách úplných. Průměrná hodnota se pohybuje okolo 4,480 bodů

na škále od 1 do 5, což odpovídá rozmezí odpovědí *spíše spokojen* a *rozhodně spokojen*. Co se rodičů z doplněných rodin týká, na škále od 1 do 5 průměrnou hodnotu tvoří hodnota 4,186 bodů – v průměru tedy rodiče tvořící doplněné rodiny volili možnost *spíše spokojen*. Nejhorších výsledků dosáhli rodiče žijících v rodinách neúplných, avšak i přesto tyto výsledky nemůžeme označit za negativní. Průměrná hodnota je 4,039 bodů na škále od 1 do 5 – v průměru rodiče taktéž volili možnost odpovědi ve formě *spíše spokojen*.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že v míře spokojenosti rodičů v oblasti vztahů s dětmi existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které tito rodiče žijí ($p < 0,01$). Z výsledku post-hoc testu vyplývá, že rozdíly jsou významné mezi rodiči, kteří žijí v úplných a neúplných rodinách. Rozdíly nejsou významné mezi rodiči žijícími v úplných a doplněných rodinách ($p = 0,055$), a také v doplněných a neúplných rodinách ($p = 0,46$).

Pro lepší orientaci v průměrných hodnotách přikládáme tabulku:

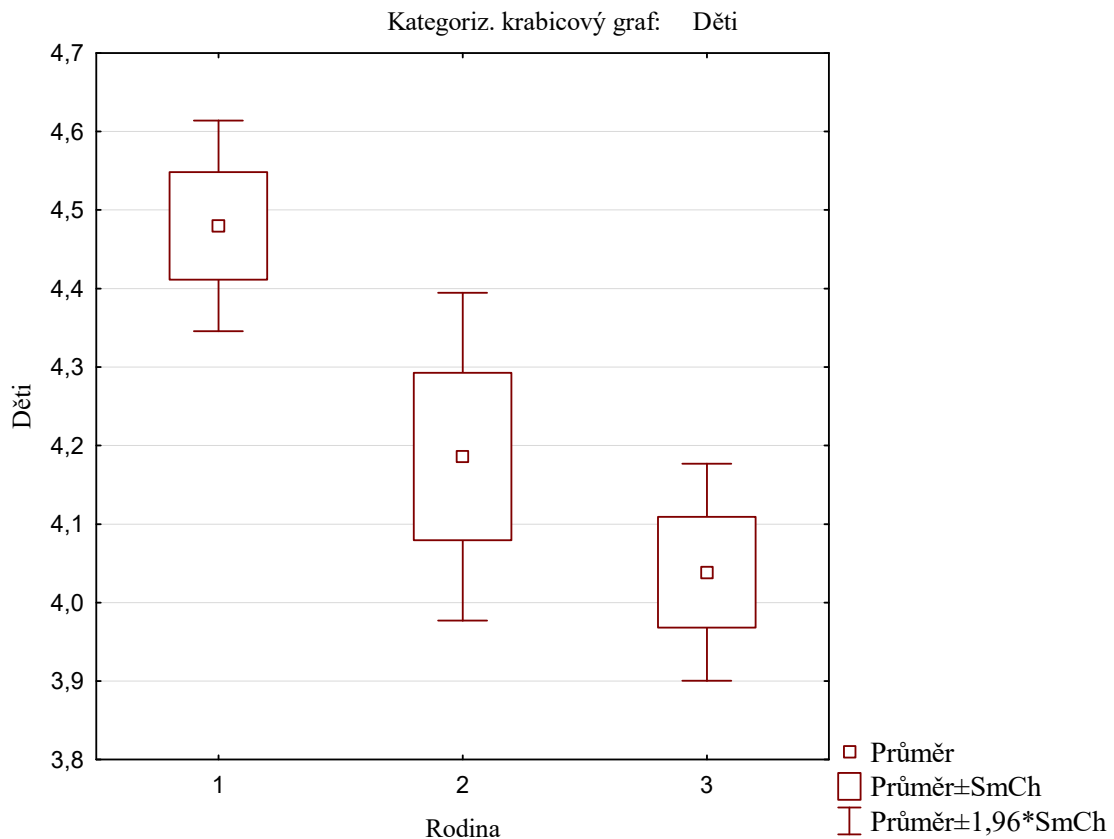
Tabulka 14 Hypotéza 6 – Průměrné hodnoty

Oblast dětí a vztahů s nimi			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	4,480	82	0,620
Doplněná	4,186	52	0,768
Neúplná	4,039*	95	0,687
Všechny skupiny	4,230	229	0,708

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Pro lepší orientaci přikládáme krabicový graf:

Graf 7 Hypotéza 6 – Krabicový graf

2.6. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₇: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₇₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{7A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Podle výsledků (tabulka č. 15), nejvyšší průměrné hodnoty ve spokojenosti s mezilidskými vztahy dosáhli opět rodiče žijící v rodině úplné. Průměrná hodnota tvoří 3,988 bodů na

škále od 1 do 5, což připisujeme odpovědi *spíše spokojen*. Téměř totožných výsledků dosáhli rodiče žijící v rodině doplněné, průměrná hodnota je 3,875 bodů, což se také nejvíce přibližuje odpovědi *spíše spokojen*. Co se rodičů žijících v neúplných rodinách týká, na škále od 1 do 5 je průměrná hodnota odpovědí 3,621 bodů, tato hodnota odpovídá možnostem v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen*.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že v míře spokojenosti rodičů v oblasti mezilidských vztahů, které tvoří, existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které žijí ($p < 0,01$) – nulovou hypotézu tedy zamítáme a přijímáme hypotézu alternativní. Rozdíly jsou významné mezi rodiči žijícími v úplných a neúplných rodinách. Mezi rodiči, kteří žijí v úplných a doplněných rodinách, rozdíly významné nejsou ($p = 0,622$). Významné rozdíly také nenajdeme mezi rodiči z doplněných a neúplných rodin ($p = 0,081$).

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

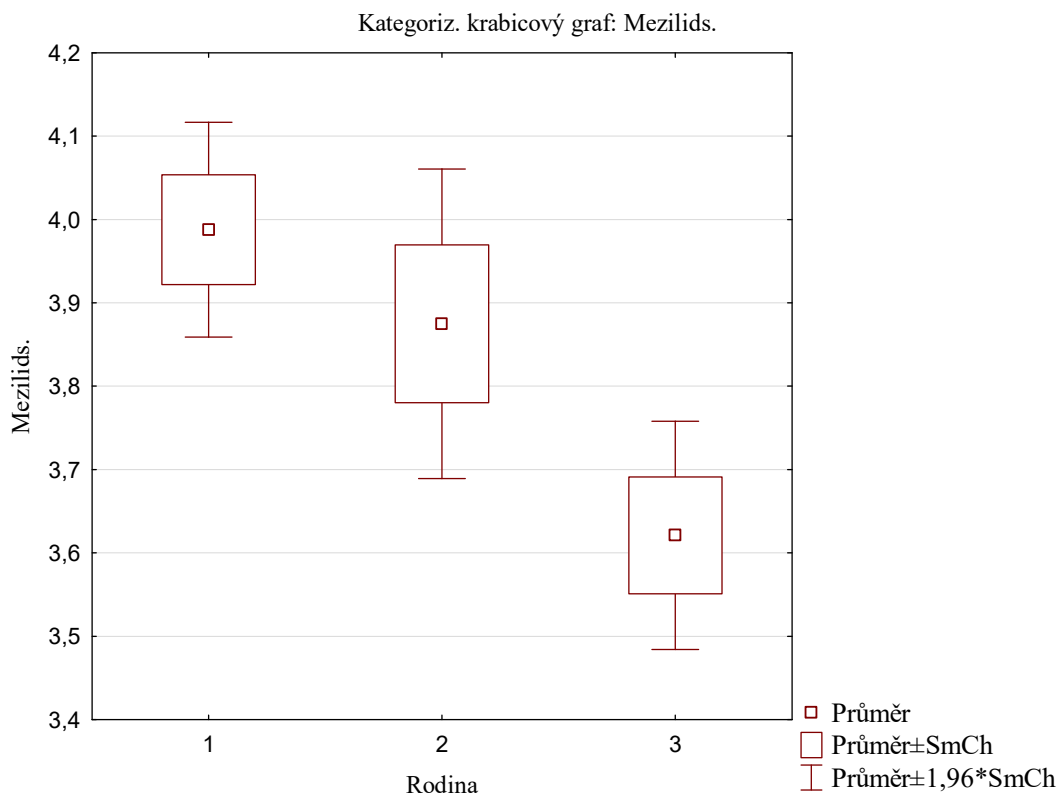
Tabulka 15 Hypotéza 7 – Průměrné hodnoty

Oblast mezilidských vztahů			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,988	82	0,596
Doplněná	3,875	52	0,683
Neúplná	3,621*	95	0,681
Všechny skupiny	3,810	229	0,670

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Pro lepší orientaci přikládáme krabicový graf:

Graf 8 Hypotéza 7 – Krabicový graf

2.7. Jaké jsou rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí?

H₈: Předpokládáme, že existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H₈₀: Neexistují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

H_{8A}: Existují rozdíly v míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení v závislosti na typu rodiny, ve které žijí.

Nejvyšší míru spokojenosti s bydlením vykazují rodiče tvořící rodiny úplné – průměrná hodnota činí 3,854 bodů na škále od 1 do 5, což v průměru odpovídá možnosti *spíše spokojen*. Rodiče žijící v doplněných rodinách na škále od 1 do 5 vykazují průměrnou

hodnotu 3,582 bodů. V průměru tito rodiče volili možnosti v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen*. Výsledky rodičů žijících v rodinách neúplných jsou výrazně negativnější. Průměrná hodnota výsledků těchto rodičů je 2,955 bodů na škále od 1 do 5, což odpovídá nerozhodné možnosti *nevím*.

Na základě výsledků odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. V míře spokojenosti rodičů v oblasti bydlení tedy existují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které rodiče žijí ($p < 0,01$). Tyto rozdíly se týkají rodičů, kteří žijí v rodinách neúplných – jejich míra spokojenosti s bydlením je výrazně nižší, než míra spokojenosti rodičů tvořící jak rodiny úplné, tak doplněné. Dle výsledku post-hoc testu jsou tedy rozdíly významné mezi rodiči z úplných a neúplných rodin, a také mezi rodiči z doplněných a neúplných rodin. Mezi mírami rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách významné rozdíly nejsou ($p = 0,101$).

Výsledky průměrných hodnot znázorňuje následující tabulka:

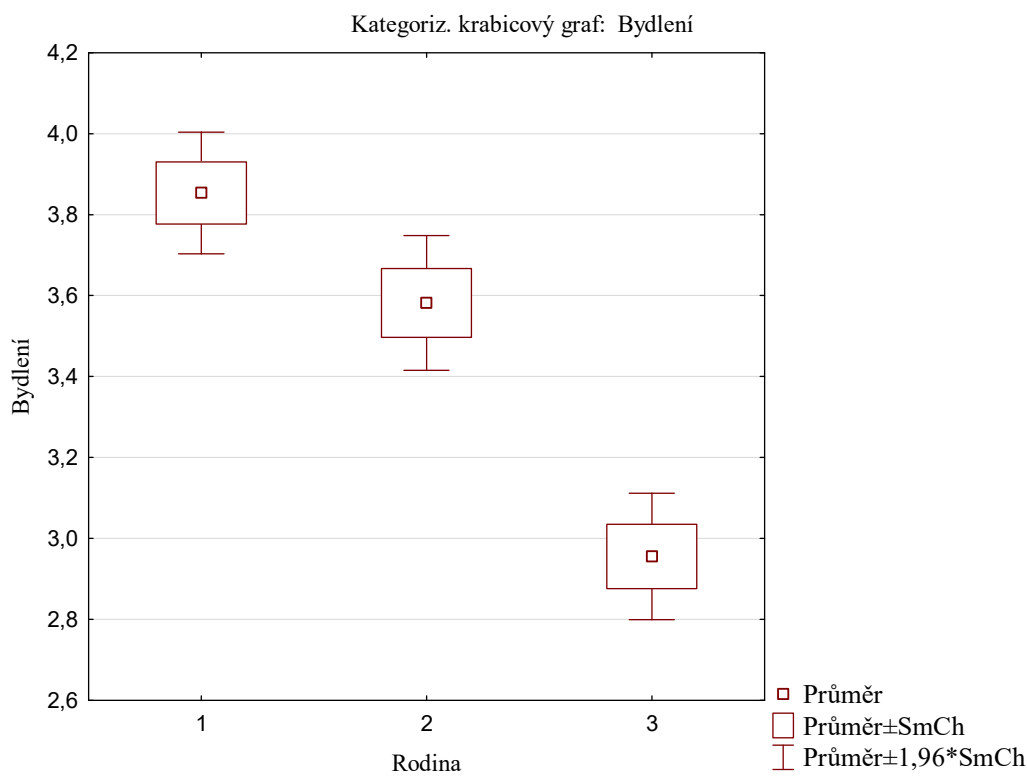
Tabulka 16 Hypotéza 8 – Průměrné hodnoty

Oblast bydlení			
Rodina	Průměr	N platných	Směr. odchylka
Úplná	3,854	82	0,694
Doplněná	3,582	52	0,612
Neúplná	2,955*	95	0,775
Všechny skupiny	3,419	229	0,816

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Pro lepší orientaci ve výsledcích přikládáme krabicový graf:

Graf 9 Hypotéza 8 – Krabicový graf

3. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách?

Podle výsledků (tabulka č. 17) oblast zdraví souvisí se všemi ostatními oblastmi – s oblastmi finanční situace, manželství či partnerství, mezilidských vztahů a bydlení (na hladině významnosti 0,01) a s oblastmi práce a vztahů s dětmi (na hladině významnosti 0,05). S rostoucí či klesající mírou spokojenosti těchto rodičů se zdravím rostou i klesají míry spokojenosti ve všech ostatních oblastech.

Co se práce a zaměstnání rodičů tvořících úplné rodiny týká, souvislost existuje mezi touto oblastí a oblastmi finanční situace, mezilidských vztahů a bydlení (na hladině významnosti 0,01), ale také s oblastí zdraví (na hladině významnosti 0,05). Avšak z tabulky vyplývá, že souvislost nenalezneme mezi oblastí práce a oblastmi manželství (partnerství) a dětí.

Finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách souvisí téměř se všemi ostatními oblastmi jejich životní spokojenosti. Souvislost nalezneme mezi touto oblastí a oblastmi zdraví, práce a zaměstnání, mezilidských vztahů a bydlení (na hladině významnosti 0,01).

Souvislost také najdeme s oblastí manželství či partnerství (na hladině významnosti 0,05). Výjimku tvoří spokojenost rodičů z úplných rodin s jejich dětmi – tato oblast s finanční situací nesouvisí.

Také spokojenost rodičů žijících v úplných rodinách s jejich manželstvím či partnerstvím souvisí téměř se všemi ostatními oblastmi (kromě oblasti práce a zaměstnání) – s oblastmi zdraví, dětí, mezilidských vztahů a bydlení (na hladině významnosti 0,01) a s oblastí finanční situace (na hladině významnosti 0,05). Vysoké míře spokojenosti v této oblasti tedy odpovídá také vysoká míra spokojenosti v oblastech ostatních, a naopak.

Oblasti, které souvisejí se spokojeností rodičů žijících v úplných rodinách s jejich dětmi, jsou manželství, mezilidské vztahy a bydlení (na hladině významnosti 0,01) a také oblast zdraví (na hladině významnosti 0,05). Mezi těmito oblastmi tedy najdeme určitou souvislost. Avšak spokojenost rodičů s dětmi nesouvisí s jejich spokojeností s prací či zaměstnáním a finanční situací.

Spokojenost v oblasti mezilidských vztahů souvisí – stejně jako zdraví – se všemi ostatními oblastmi (na hladině významnosti 0,01). Můžeme tedy tvrdit, že s rostoucí mírou spokojenosti rodičů z úplných rodin s mezilidskými vztahy, které tvoří, roste i míra spokojenosti ve všech ostatních oblastech jejich životní spokojenosti, a naopak. Rovněž tomu tak je u oblasti bydlení, kde také nalezneme souvislosti se všemi oblastmi ostatními.

Pro lepší orientaci přikládáme tabulku:

Tabulka 17 Úplné rodiny – Korelační matice

Souvislost mezi jednotlivými oblastmi rodičů z úplných rodin							
	Zdraví	Práce	Finance	Manžels.	Děti	Vztahy	Bydlení
Zdraví	-						
Práce	0,262*	-					
Finance	0,416**	0,379**	-				
Manžels.	0,420**	0,141	0,278*	-			
Děti	0,266*	0,104	0,152	0,295**	-		
Vztahy	0,309**	0,314**	0,391**	0,382**	0,428**	-	
Bydlení	0,308**	0,294**	0,610**	0,278**	0,349**	0,386**	-

* Souvislosti jsou významné na hladině 0,05

** Souvislosti jsou významné na hladině 0,01

H₉: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách.

H₉₀: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách.

H_{9A}: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných rodinách.

Podle výsledků (tabulka č. 17) můžeme konstatovat, že mezi mírou spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace existuje souvislost – přijímáme alternativní hypotézu a odmítáme hypotézu nulovou. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách v oblasti zaměstnání, tím je také vyšší míra jejich spokojenosti s finanční situací, a naopak. S rostoucí mírou spokojenosti rodičů tvořících úplné rodiny s jejich zaměstnáním tedy roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich finanční situací, a naopak.

H₁₀: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v úplných rodinách.

H₁₀₀: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v úplných rodinách.

H_{10A}: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v úplných rodinách.

Dle výsledků (tabulka č. 17) můžeme odvodit, že mezi mírami spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách v oblasti manželství či partnerství a v oblasti vztahů s dětmi existuje souvislost – odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů žijících v úplných rodinách s jejich manželstvím či partnerstvím, tím je také vyšší míra spokojenosti těchto rodičů s jejich dětmi, a naopak. S rostoucí mírou spokojenosti rodičů, kteří tvoří úplné rodiny, s jejich manželstvím či partnerstvím roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich dětmi, a naopak.

4. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v doplněných rodinách?

Oblast zdraví souvisí v případě rodičů tvořících rodiny doplněné s jejich spokojeností s finanční situací a spokojeností s jejich bydlením (na hladině významnosti 0,05). Míry ostatních oblastí životní spokojenosti (práce, manželství či partnerství, děti a mezilidské vztahy) s mírou spokojenosti se zdravím nikterak nesouvisejí.

Co se práce a zaměstnání týká, můžeme najít souvislost mezi touto oblastí a oblastí finanční situace (na hladině významnosti 0,01) a oblastmi dětí a vztahů s nimi, mezilidských vztahů a bydlení. S rostoucí či klesající mírou spokojenosti těchto rodičů se svou prací či zaměstnáním roste či klesá míra spokojenosti ve zmíněných oblastech. Pouze oblasti zdraví a manželství či partnerství s mírou spokojenosti v zaměstnání těchto rodičů nijak nesouvisí.

Finanční situace rodičů z doplněných rodin souvisí celkem se čtyřmi dalšími oblastmi jejich životní spokojenosti, a sice s prací a zaměstnáním a bydlením (na hladině významnosti 0,01), ale také s oblastmi zdraví a mezilidských vztahů (na hladině významnosti 0,05). Z tabulky také vyplývá, že oblast manželství či partnerství a oblast vztahů s dětmi se spokojeností s finanční situací naopak nesouvisí.

Oblast manželství a partnerství rodičů žijících v doplněných rodinách souvisí s oblastmi vztahů s dětmi, mezilidských vztahů rodičů (na hladině významnosti 0,01) a oblastí bydlení (na hladině významnosti 0,05). Ostatní oblasti – zdraví, práce a zaměstnání a finanční situace – s rodinným stavem rodičů žijících v doplněných rodinách nijak nesouvisí.

Oblasti, se kterými souvisí spokojenost rodičů žijících v doplněných rodinách s jejich děti, jsou manželství či partnerství (na hladině významnosti 0,01) a práce a mezilidské vztahy (na hladině významnosti 0,05). Avšak spokojenost rodičů s dětmi nesouvisí s jejich spokojeností se svým zdravím, s finanční situací a s bydlením.

Mezilidské vztahy, které rodiče z doplněných rodin tvoří, souvisejí téměř se všemi ostatními oblastmi životní spokojenosti (kromě zdraví) – manželství či partnerství a bydlení (na hladině významnosti 0,01) a také práce či zaměstnání, finanční situace a vztahy s dětmi (na hladině významnosti 0,05). Můžeme tedy tvrdit, že pokud dojde k nárůstu či poklesu míry spokojenosti těchto rodičů s mezilidskými vztahy, které tvoří, dojde ke stejnému jevu také v oblastech ostatních, kromě oblasti zdraví.

Oblast bydlení rodičů žijících v doplněných rodinách souvisí s oblastmi finanční situace a mezilidských vztahů (na hladině významnosti 0,01) a s oblastmi zdraví, práce či zaměstnání a manželství či partnerství (na hladině významnosti 0,05). Souvislost nenalezneme pouze s oblastí vztahů těchto rodičů s jejich dětmi.

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

Tabulka 18 Doplněné rodiny – Korelační matice

Souvislost mezi jednotlivými oblastmi rodičů z doplněných rodin							
	Zdraví	Práce	Finance	Manžels.	Děti	Vztahy	Bydlení
Zdraví	-						
Práce	0,194	-					
Finance	0,320*	0,529**	-				
Manžels.	-0,019	0,154	0,039	-			
Děti	0,019	0,318*	0,016	0,542**	-		
Vztahy	0,210	0,321*	0,341*	0,359**	0,338*	-	
Bydlení	0,340*	0,302*	0,502**	0,342*	0,238	0,365**	-

* Souvislosti jsou významné na hladině 0,05

** Souvislosti jsou významné na hladině 0,01

H₁₁: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v doplněných rodinách.

H₁₁₀: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v doplněných rodinách.

H_{11A}: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v doplněných rodinách.

Podle výsledků (tabulka č. 18) konstatujeme, že mezi mírou spokojenosti rodičů žijících v doplněných rodinách v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace existuje souvislost – přijímáme hypotézu alternativní. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů tvořících doplněné rodiny se svým zaměstnáním, tím je vyšší míra spokojenosti s jejich finanční situací, a naopak. S rostoucí mírou spokojenosti rodičů

žijících v doplněných rodinách se svým zaměstnáním roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich finanční situací, a naopak.

H₁₂: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v doplněných rodinách.

H₁₂0: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v doplněných rodinách.

H₁₂A: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v doplněných rodinách.

Na základě výsledků (tabulka č. 18) můžeme konstatovat, že mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v doplněných rodinách existuje souvislost – odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů žijících v doplněných rodinách s jejich manželstvím či partnerstvím, tím je také vyšší míra spokojenosti těchto rodičů s jejich dětmi a vztahy s nimi, a naopak. S rostoucí mírou spokojenosti rodičů, kteří tvoří doplněné rodiny, s jejich manželstvím či partnerstvím roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich dětmi, a naopak.

5. Jaká je souvislost mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách?

Oblast zdraví nesouvisí s žádnou další oblastí životní spokojenosti. Pokud tedy dojde k růstu či poklesu míry spokojenosti rodičů z neúplných rodin se svým zdravím, neznamená to, že dojde ke stejnému jevu i v ostatních oblastech. Stejně tak je tomu v oblasti spokojenosti těchto rodičů s jejich partnerstvím (popř. se spokojeností s jejich aktuálním rodinným stavem) – tato oblast také nesouvisí s žádnou jinou oblastí.

Co se práce a zaměstnání týká, míra spokojenosti rodičů tvořících neúplné rodiny v této oblasti souvisí pouze s mírou spokojenosti v oblastech finanční situace a bydlení (na hladině významnosti 0,01). Ostatní oblasti – zdraví, partnerství, vztahy s dětmi a mezilidské vztahy – s oblastí práce a zaměstnání nesouvisejí.

Spokojenost s finanční situací souvisí u rodičů tvořících neúplné rodiny se spokojeností s jejich prací, s mezilidskými vztahy, které tvoří, a s jejich bydlením (na hladině významnosti 0,01) a také s oblastí vztahů s dětmi (na hladině významnosti 0,05). Finanční situace rodičů z neúplných rodin nesouvisí pouze s oblastmi spokojenosti se zdravím a s partnerstvím (popř. se spokojeností s jejich současným rodinným stavem).

Spokojenost rodičů, kteří tvoří neúplné rodiny, s dětmi souvisí se spokojeností s finanční situací, s mezilidskými vztahy a se spokojeností s jejich bydlením (na hladině významnosti 0,05). Souvislost však nenalezneme s oblastmi zdraví, zaměstnání a partnerství.

Mezilidské vztahy rodičů z neúplných rodin souvisejí se spokojeností s jejich finanční situací a s jejich bydlením (na hladině významnosti 0,01) a také se vztahy s dětmi (na hladině významnosti 0,05). Spokojenost s mezilidskými vztahy však nesouvisí s oblastí zdraví, práce a zaměstnání či partnerství.

Oblast bydlení rodičů žijících v neúplných rodinách souvisí s oblastmi práce a zaměstnání, finanční situace a mezilidských vztahů (na hladině významnosti 0,01) a také s oblastí vztahů těchto rodičů se svými dětmi (na hladině významnosti 0,05). Ostatní oblasti – zdraví a partnerství – s oblastí bydlení nijak nesouvisejí.

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

Tabulka 19 Neúplné rodiny – Korelační matice

Souvislost mezi jednotlivými oblastmi rodičů z neúplných rodin							
	Zdraví	Práce	Finance	Manžels.	Děti	Vztahy	Bydlení
Zdraví	-						
Práce	0,034	-					
Finance	0,141	0,556**	-				
Manžels.	-0,023	0,133	-0,008	-			
Děti	0,041	0,106	0,225*	0,094	-		
Vztahy	0,134	0,072	0,304**	-0,131	0,257*	-	
Bydlení	0,082	0,459**	0,553**	0,081	0,205*	0,296**	-

* Souvislosti jsou významné na hladině 0,05

** Souvislosti jsou významné na hladině 0,01

H₁₃: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v neúplných rodinách.

H₁₃0: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v neúplných rodinách.

H₁₃A: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v neúplných rodinách.

Podle výsledků (tabulka č. 19) vidíme, že mezi mírou spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v oblasti práce a zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace existuje souvislost – zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů tvořících neúplné rodiny se svým zaměstnáním, tím je vyšší míra spokojenosti s jejich finanční situací, a naopak. S rostoucí mírou spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách se svým zaměstnáním roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich finanční situací, a naopak.

H₁₄: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v neúplných rodinách.

H₁₄0: Neexistuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v neúplných rodinách.

H₁₄A: Existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v neúplných rodinách.

Dle výsledků (tabulka č. 19) můžeme tvrdit, že mezi mírou spokojenosti v oblasti partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi rodičů žijících v neúplných rodinách neexistuje souvislost – přijímáme tedy nulovou hypotézu a zamítáme hypotézu alternativní. To, že roste či klesá míra spokojenosti těchto rodičů v oblasti partnerství (popř. jiného rodinného stavu), neznamená, že také roste či klesá míra jejich spokojenosti se svými dětmi a vztahy s nimi.

6. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících na Vsetínsku, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

Tabulka č. 20 znázorňuje faktory, které dle názoru rodičů žijících na Vsetínsku ovlivňují jejich životní spokojenost. Faktory jsou seřazené, a to od nejčastěji voleného. Nutno podotknout, že respondenti ve většině případu volili faktorů více.

Nejvíce dle rodičů jejich životní spokojenost ovlivňují vztahy v rodině. Tato možnost byla respondenty označena celkem 110x. Na pomyslném druhém místě se umístil faktor zdraví – jako faktor, který ovlivňuje životní spokojenost, jej zvolilo celkem 109 rodičů. 91 rodičů žijících na Vsetínsku uvedlo, že jejich životní spokojenost ovlivňuje také jejich finanční situace. Vztahy s přáteli a blízkými jsou pro životní spokojenost důležité pro 70 rodičů žijících ve Vsetíně a okolí. Možnost zaměstnání byla zvolena celkem 39x, možnost bydlení 10x. Pět rodičů uvedlo vlastní faktor ovlivňující jejich spokojenost, které si uvedeme v následujících tabulkách. Pro 4 rodiče je životní spokojenost ovlivněna jejich věkem.

Výsledky jsou znázorněny v následující tabulce:

Tabulka 20 Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících na Vsetínsku

Nabízené faktory	Počet zvolených odpovědí
Vztahy v rodině	110
Zdraví	109
Finanční situace	91
Vztahy s přáteli a blízkými	70
Zaměstnání	39
Bydlení	10
Jiné	5
Věk	4

6.1. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v úplných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

Dle rodičů žijících v úplných rodinách jejich životní spokojenost nejvíce ovlivňují vztahy v rodině, tato možnost byla zvolena celkem 47x. Na pomyslné druhé příčce se umístil

faktor zdraví s 42 zvolenými odpověďmi. 23 rodičů žijících v úplných rodinách uvedlo, že jejich životní spokojenost je ovlivněna finanční situací, 19 rodičů připisuje tento vliv svému zaměstnání. Vztahy s blízkými a přáteli ovlivňuje životní spokojenost 17 rodičů. Tři respondenti zvolili jako faktor ovlivňující jejich spokojenost bydlení, a rovněž tři rodiče uvedli faktory jiné, a sice manžela a dceru, pozitivní myšlení a vděčnost, sílu vůle a osobní integritu. Pouze dle názoru dvou rodičů tvořících úplné rodiny je jejich životní spokojenost ovlivněna věkem.

Pro lepší přehlednost přikládáme tabulku s výsledky:

Tabulka 21 Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v úplných rodinách

Nabízené faktory	Počet zvolených odpovědí
Vztahy v rodině	47
Zdraví	42
Finanční situace	23
Zaměstnání	19
Vztahy s přáteli a blízkými	17
Bydlení	3
Jiné	3
Věk	2

6.2. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v doplněných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

Nejvíce rodičů tvořících doplněné rodiny uvedlo, že jejich životní spokojenost ovlivňuje jejich zdraví – tato možnost byla zvolena celkem 29x. 24 rodičů uvedlo, že jejich spokojenost ovlivňují vztahy v rodině. Finanční spokojenost je pro míru životní pohody klíčová v případě 18 rodičů žijících v doplněných rodinách. Faktor vztahů s přáteli a blízkými označilo 14 rodičů, zaměstnání 6 rodičů. Pro 4 respondenty je jejich životní spokojenost ovlivněna bydlením. Možnosti věk či jiný faktor neuvedl žádný rodič tvořící doplněné rodiny.

Pro lepší přehlednost přikládáme tabulku s výsledky:

Tabulka 22 Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v doplněných rodinách

Nabízené faktory	Počet zvolených odpovědí
Zdraví	29
Vztahy v rodině	24
Finanční situace	18
Vztahy s přáteli a blízkými	14
Zaměstnání	6
Bydlení	4
Věk	0
Jiné	0

6.3. Jaké faktory, dle názoru rodičů žijících v neúplných rodinách, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti?

Nejvýznamnějším faktorem, který dle názoru rodičů žijících v rodinách neúplných ovlivňuje jejich životní spokojenost, je finanční situace – tento faktor zvolilo celkem 50 respondentů z celkového počtu 95, což je více než polovina těchto rodičů. Vztahy v rodině ovlivňují spokojenost 39 rodičů tvořících neúplné rodiny. Na pomyslném třetím místě se umístil faktor zdraví s 38 odpověďmi, 14 rodičů uvedlo, že je jejich spokojenost v životě ovlivněna zaměstnáním. Vztahy s přáteli a blízkými jsou klíčové pro životní spokojenost 9 rodičů, faktor bydlení pro 3 rodiče. Dle názoru 2 respondentů je tato spokojenost ovlivněna věkem, stejný počet rodičů zvolil také možnost jiného faktoru, a to všechny vztahy (jak rodina, tak přátelé) a spokojenost dětí.

Opět přikládáme tabulku s výsledky:

Tabulka 23 Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v neúplných rodinách

Nabízené faktory	Počet zvolených odpovědí
Finanční situace	50
Vztahy v rodině	39
Zdraví	38
Zaměstnání	14
Vztahy s přáteli a blízkými	9
Bydlení	3
Věk	2
Jiné	2

7. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem?

H₁₅: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem.

H₁₅0: Neexistují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem.

H₁₅A: Existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem.

Podle výsledků (tabulka č. 24) můžeme konstatovat, že nejnižší míru životní spokojenosti vykazují rodiče, kteří při otázce, jak jsou spokojeni se svým současným rodinným stavem, uvedli odpověď *rozhodně nespokojen*. Průměrná hodnota činí 3,275 bodů na škále od 1 do 5. Rodiče, kteří v souvislosti se spokojeností s rodinným stavem zvolili možnost *spíše nespokojen*, vykazují na škále od 1 do 5 míru životní spokojenosti v průměru 3,337 bodů. Rodiče, kteří si spokojeností s rodinným stavem nejsou jisti, a proto zvolili možnost *nevím*, vykazují na škále od 1 do 5 v průměru míru životní spokojenosti v hodnotě 3,344 bodů.

Kladné odpovědi na otázku spokojenosti se současným rodinným stavem s sebou přinášejí také vyšší míry celkové životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku. Rodiče, kteří zvolili možnost *spíše spokojen* se současným rodinným stavem, vykazují míru spokojenosti v životě 3,666 bodů (na škále od 1 do 5). Nejvyšší míru životní spokojenosti vykazují rodiče, kteří na otázku spokojenosti s rodinným stavem zvolili možnost *rozhodně spokojen*. Hodnota celkové míry životní spokojenosti těchto rodičů činí na škále od 1 do 5 v průměru 4,067 bodů.

Na základě výsledků odmítáme hypotézu nulovou a přijímáme hypotézu alternativní – v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku existují rozdíly v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem ($p < 0,01$). Tyto rozdíly se týkají respondentů, kteří na otázku, jak jsou spokojeni se svým současným rodinným stavem, odpověděli *spíše ano* či *rozhodně ano*. Právě tyto respondenti se průměrnou hodnotou míry životní spokojenosti odlišují od respondentů, kteří volili možnosti *nevím*, *spíše nespokojen* a *rozhodně nespokojen*.

Výsledky znázorňuje následující tabulka:

Tabulka 24 Hypotéza 15 – Průměrné hodnoty

Celková životní spokojenost v závislosti na spokojenosti s rodinným stavem			
Spokojenost s rodinným stavem	Průměr	Platných N	Směr. odchylka
Rozhodně ne	3,275	13	0,337
Spíše ne	3,337	51	0,385
Nevím	3,344	21	0,492
Spíše ano	3,666*	77	0,478
Rozhodně ano	4,067*	67	0,430
Všechny skupiny	3,658	229	0,528

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Jelikož se nám slovní popis (ne)významných rozdílů mezi jednotlivými možnostmi jeví jako nepřehledný, pro lepší orientaci přikládáme tabulku s výsledky post-hoc testu:

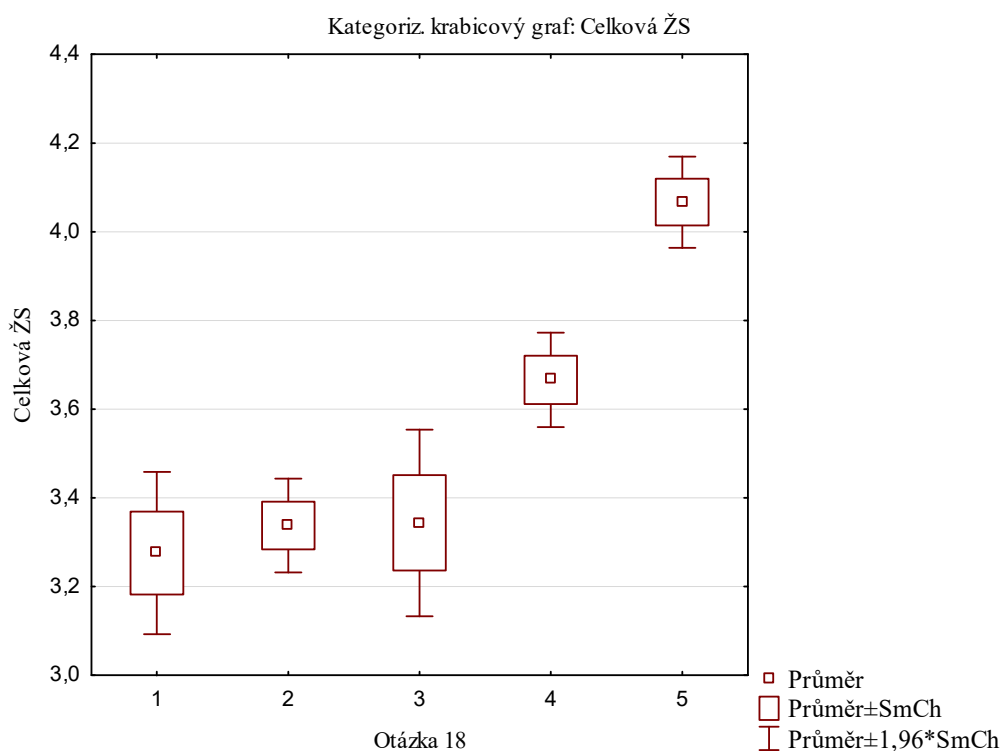
Tabulka 25 Rozdíly mezi mírami spokojenosti se současným rodinným stavem

	Rozhodně ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Rozhodně ne
Rozhodně ano	-				
Spíše ano	0,995	-			
Nevím	0,995	0,999	-		
Spíše ne	0,692	0,002*	0,067	-	
Rozhodně ne	0,001*	0,001*	0,001*	0,001*	-

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Rovněž přikládáme krabicový graf:

Graf 10 Hypotéza 15 – Krabicový graf

8. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti?

H₁₆: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti

H₁₆₀: Neexistují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti.

H_{16A}: Existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti.

Podle výsledků můžeme tvrdit, že rodiče, kteří jsou zaměstnaní, vykazují v průměru vyšší míru životní spokojenosti než rodiče nezaměstnaní. Průměrná hodnota životní spokojenosti zaměstnaných rodičů žijících na Vsetínsku činí 3,716 bodů na škále od 1 do 5. Co se nezaměstnaných rodičů týká, na škále od 1 do 5 je průměrná hodnota jejich životní spokojenosti 3,521 bodů.

Podle výsledku můžeme konstatovat, že v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku tedy existují rozdíly v závislosti na jejich zaměstnanosti či nezaměstnanosti ($p < 0,01$). Míra životní spokojenosti zaměstnaných rodičů se v průměru pohybuje okolo odpovědi *spíše spokojen*, nezaměstnaní v průměru volili možnost v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen*.

Pro lepší orientaci přikládáme tabulku:

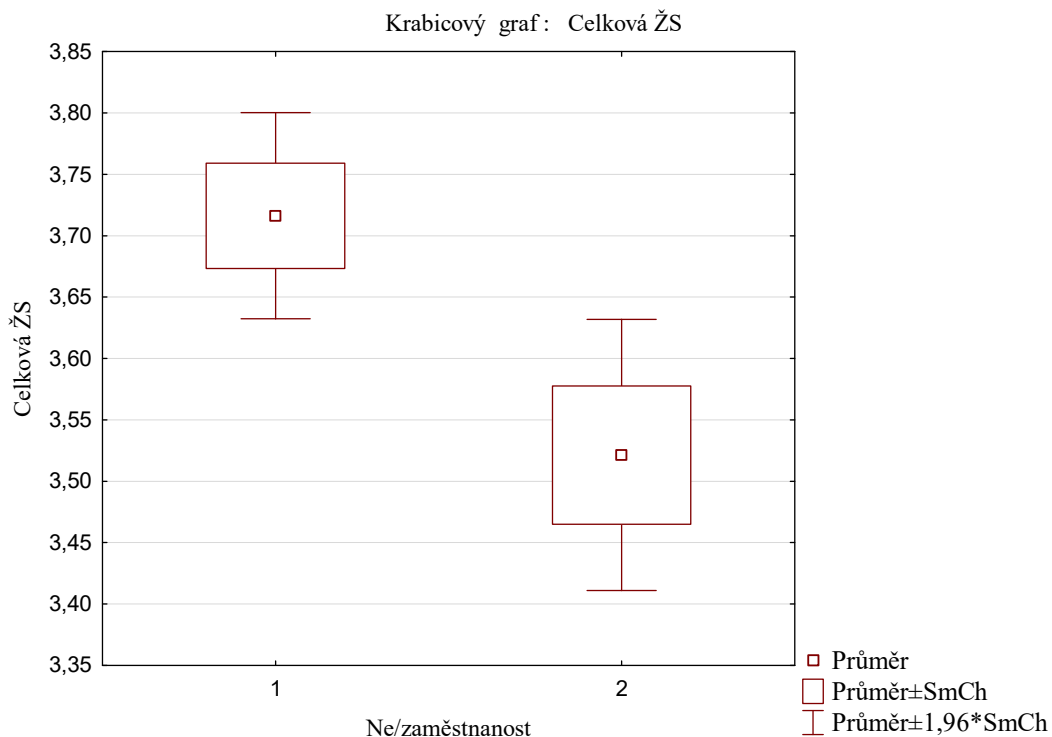
Tabulka 26 Hypotéza 16 – Průměrné hodnoty

Celková životní spokojenost v závislosti na ne/zaměstnanosti			
Zaměstnanost	Průměr	Platných N	Směr. odchylka
Zaměstnaní	3,716	161	0,544
Nezaměstnaní	3,521*	68	0,465
Všechny skupiny	3,625	229	0,505

* Rozdíly jsou významné na hladině 0,01

Výsledky také znázorňuje následující krabicový graf:

Graf 11 Hypotéza 16 – Krabicový graf

9. Jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny?

H₁₇: Předpokládáme, že existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny.

H₁₇0: Neexistují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny.

H₁₇A: Existují rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny.

Podle výsledků (tabulka č. 27) vidíme, že průměrné míry životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách jsou téměř stejné, a to nezávisle na důvodu vzniku této neúplné rodiny. Všichni respondenti volili v průměru možnost v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen*. Průměrná hodnota celkové životní spokojenosti rodičů, u kterých došlo

k rozvodu či rozchodu z jejich strany, je 3,310 bodů na škále od 1 do 5. U rodičů, kteří žijí v neúplné rodině kvůli rozvodu či rozchodu ze strany partnera, je průměrná hodnota 3,309 bodů na škále od 1 do 5. Rodiče rozvedeni na základě společné domluvy s manželem či partnerem disponují na škále od 1 do 5 mírou spokojenosti v hodnotě 3,447 bodů. Průměrná hodnota spokojenosti v životě rodičů, kteří tvoří neúplnou rodinu důsledkem úmrtí partnera (pouze tři respondenti), činí 3,517 bodů na škále od 1 do 5. Dva respondenti uvedli, že důvod vzniku jejich neúplné rodiny byl jiný než nabízené možnosti. Průměrná hodnota životní spokojenosti těchto rodičů je 3,304 bodů na škále od 1 do 5.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách tedy neexistují rozdíly v závislosti na důvodu vzniku neúplné rodiny ($p = 0,645$) – přijímáme nulovou hypotézu.

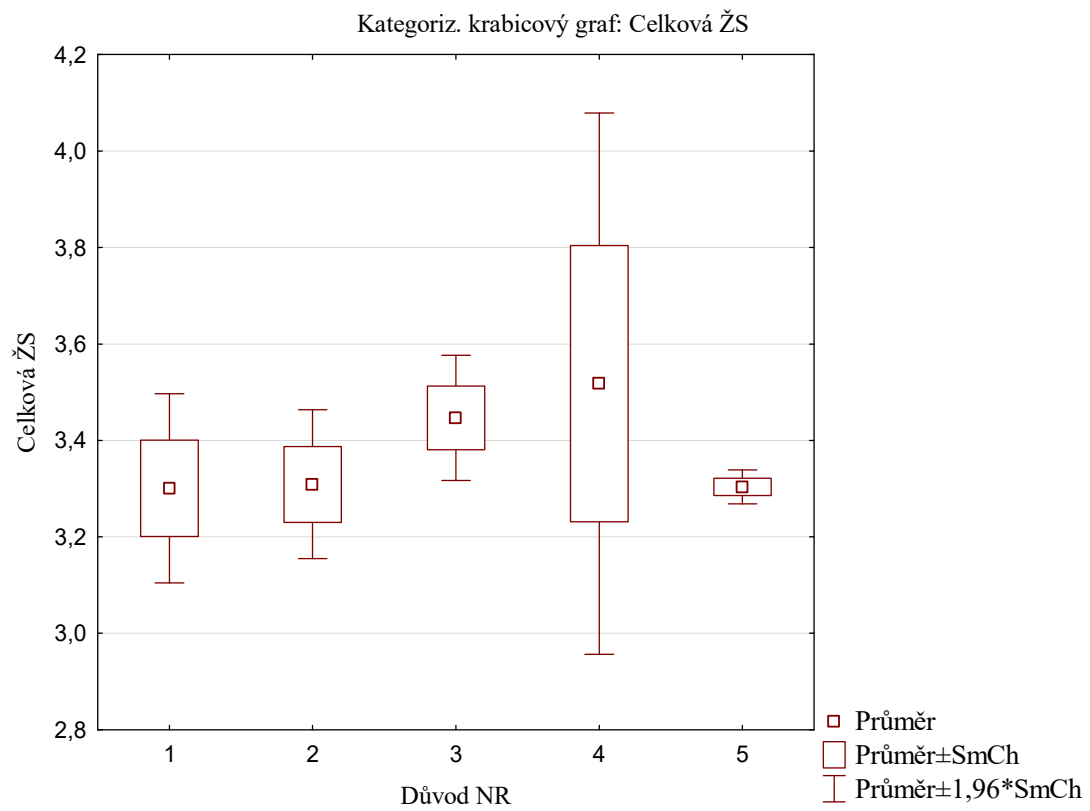
Přikládáme tabulku znázorňující průměrné hodnoty:

Tabulka 27 Hypotéza 17 – Průměrné hodnoty

Celková životní spokojenost rodičů z neúplných rodin v závislosti na vzniku neúplné rodiny			
Důvod vzniku NR	Průměr	Platných N	Směr. odchylka
Rozvod ze strany respondenta	3,301	26	0,510
Rozvod ze strany manžela/partnera	3,309	33	0,452
Rozvod po společné domluvě	3,447	31	0,369
Úmrtí partnera	3,517	3	0,496
Jiné	3,304	2	0,025
Všechny skupiny	3,358	95	0,439

Rovněž přikládáme krabicový graf znázorňující výsledky:

Graf 12 Hypotéza 17 – Krabicový graf

10 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V následující kapitole předložené diplomové práce se budeme zabývat interpretací a shrnutím výsledků, kterých jsme v praktické části dosáhli.

První výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, jaká je celková míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku. Výsledky znázorňuje tabulka č. 7, dle které vidíme, že průměrná míra životní spokojenosti těchto rodičů se pohybuje okolo 3,658 bodů na škále od 1 do 5. Můžeme tedy tvrdit, že v průměru se rodiče přiklánějí ke kladné odpovědi *spíše spokojen*, což vnímáme jako pozitivní zjištění.

V rámci první výzkumné otázky jsme se rovněž zaměřili na zkoumání míry spokojenosti v jejich jednotlivých oblastech. Výsledky znázorňuje tabulka č. 8, dle které vidíme, že nejnižší míru spokojenosti vykazují rodiče v oblasti finanční situace – v průměru rodiče uvedli, že si spokojeností se svou finanční situací nejsou jisti – průměrná hodnota této oblasti činí 3,1 bod na stupnici od 1 do 5, což v praxi odpovídá možnosti *nevím*. Jednou z příčin této relativní nespokojenosti s finanční situací rodičů na Vsetínsku může být vysoká nezaměstnanost, která ve městě Vsetíně momentálně přetrvává. Odkazujeme na graf č. 1, který znázorňuje podíl nezaměstnaných osob v okresech Zlínského kraje. Také 68 rodičů z celkového počtu 229 respondentů uvedlo, že jsou v současné době nezaměstnaní – také tento fakt může přispět ke skutečnosti, že rodiče vykazují v oblasti finanční situace nejnižší míru spokojenosti. Naopak nejvyšší míru spokojenosti vykazují rodiče ze Vsetínska v oblasti vztahů se svými dětmi. Zde v průměru volili možnost *spíše spokojen* (4,2 body na stupnici od 1 do 5). Hodnoty ostatních oblastí životní spokojenosti se pohybují lehce nad hodnotu 3 bodů.

Druhou výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí (tabulka č. 9). V rámci této výzkumné otázky jsme si rovněž stanovili hypotézu, kterou jsme posléze potvrdili – v celkové míře spokojenosti rodičů se svým životem tedy v závislosti na typu rodiny, ve které žijí, rozdíly existují. Nejvyšší mírou spokojenosti disponují rodiče, kteří žijí v rodinách úplných. Na pomyslném druhém místě se umístili rodiče z doplněných rodin. Naopak nejnižší míru vykazují rodiče tvořící rodiny neúplné. Rozdílných hodnot tedy dosáhli rodiče z neúplných rodin, kteří se touto mírou odlišují jak od rodin úplných, tak doplněných. Mezi rodiči žijícími v úplných a doplněných rodinách významné rozdíly nejsou.

Rovněž jsme se zaměřili na hledání rozdílů v mírách jednotlivých oblastí životní spokojenosti rodičů v závislosti na typu rodiny, ve které žijí (tabulky č. 10-16). V rámci každé oblasti jsme si také stanovili hypotézu, kterou jsme pomocí příslušného testu ověřovali. Co se oblasti zdraví týká, zde jsme přijali hypotézu nulovou – v míře spokojenosti rodičů v oblasti zdraví neexistují rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které žijí. Můžeme tedy konstatovat, že míry spokojenosti v této oblasti jsou přibližně shodné, ať už se jedná o výsledky rodičů žijících v úplných, doplněných či neúplných rodinách. Totéž platí také pro oblast práce či zaměstnání, i v mírách spokojenosti v této oblasti v závislosti na typu rodiny, kterou rodiče tvoří, neexistují významné rozdíly.

V ostatních oblastech životní spokojenosti, kterými jsou finanční situace, manželství či partnerství, vztahy s dětmi, mezilidské vztahy a bydlení, rozdíly v závislosti na typu rodiny respondentů najdeme – přijímáme tedy alternativní hypotézy. Co se oblasti finanční situace týká, nejvyšší míru spokojenosti vykazují rodiče žijící v úplných rodinách. Podobných výsledků dosáhli také rodiče, kteří tvoří rodiny doplněné, avšak výrazně nižších výsledků dosáhli rodiče z rodin neúplných – jejich hodnota je oproti rodičům tvořící ostatní dva typy rodin nižší téměř o jeden bod, a proto se od těchto rodičů významně odlišují. Mezi výsledky rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách významné rozdíly nejsou.

Také v oblasti manželství či partnerství nejvyšší míru spokojenosti vykazují rodiče z úplných rodin, nejnižší opět rodiče tvořící rodiny neúplné. Musíme však podotknout, že rodiče, kteří žijí v neúplné rodině, ve většině případů uvedli, že v současné době partnera nemají (tabulka č. 5). Tito rodiče proto v sekci otázek týkajících se oblasti manželství či partnerství zodpovídali pouze otázku, do jaké míry jsou s tímto současným rodinným stavem spokojeni. Nejnižší míra spokojenosti rodičů tvořící neúplné rodiny v této oblasti může být tedy mimo jiné způsobena také faktem, že tyto rodiče ve většině případů partnera nemají.

Jak již bylo zmíněno, spokojenost rodičů v oblasti vztahů s dětmi dosáhla nejlepších výsledků. Avšak i v této oblasti najdeme významné rozdíly v závislosti na typu rodiny, ve které respondenti žijí. Nejlepších výsledků opět dosáhli rodiče žijící v rodinách úplných, naopak nejnižší míru spokojenosti v této oblasti vykazují rodiče z rodin neúplných. Významné rozdíly v mírách této spokojenosti spatřujeme mezi rodiči, kteří žijí v úplných a neúplných rodinách. Mezi rodiči žijícími v úplných a doplněných rodinách, a také v doplněných a neúplných rodinách, rozdíly nejsou.

Další z oblastí životní spokojenosti, kterou jsme výzkumem zkoumali, je oblast mezilidských vztahů. Rovněž v této oblasti nejlepších výsledků dosáhli rodiče, kteří žijí v úplné rodině. Na pomyslném druhém místě se opět umístili rodiče z doplněných rodin, nejnižší mírou spokojenosti s mezilidskými vztahy disponují rodiče tvořící rodiny neúplné. Míry spokojenosti v této oblasti rodičů z různých typů rodin tedy jsou rozdílné. Rozdíly spatřujeme mezi rodiči žijícími v úplných a neúplných rodinách. Mezi rodiči, kteří žijí v úplných a doplněných rodinách, rozdíly významné nejsou, stejně jako mezi rodiči z doplněných a neúplných rodin.

Ani výsledky poslední zkoumané oblasti, a sice oblasti bydlení, nepřinášejí žádná překvapení. Nejlepších výsledků opět dosáhli rodiče z úplných rodin, nejhorších rodiče z rodin neúplných – výsledky tedy jsou rozdílné, významné rozdíly najdeme mezi rodiči z úplných a neúplných rodin, a také mezi rodiči z doplněných a neúplných rodin. Mezi výsledky rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách rozdíly nejsou.

Další tři výzkumné otázky jsou zaměřeny na souvislosti mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných a neúplných rodinách. Jak vidíme podle tabulek č. 17, 18 a 19, těchto souvislostí je celá řada. V rámci jejich interpretace se proto zaměříme pouze na ty výsledky, které jsou nějakým způsobem překvapující.

Asi nejvíce překvapující výsledky jsme zjistili v rámci oblasti manželství či partnerství. Pokud se zaměříme na rodiče, kteří tvoří rodiny úplné a doplněné (tzn. rodiče, kteří žijí v manželském či partnerském svazku), tato oblast životní spokojenosti souvisí s několika dalšími oblastmi. U rodičů z rodin úplných se jedná o všechny oblasti kromě práce a zaměstnání, v rámci rodičů z rodin doplněných potom spatřujeme souvislosti se všemi oblastmi kromě zdraví, práce a zaměstnání a finanční situace. Avšak co se rodičů tvořících neúplné rodiny týká, oblast spokojenosti těchto rodičů v oblasti partnerství nesouvisí s žádnou další oblastí. Tito rodiče se od rodičů z ostatních dvou typů rodin liší především faktem, že žijí pouze s dětmi, nikoli s životním partnerem. Avšak můžeme tvrdit, že ač jsou tito rodiče v oblasti partnerství spokojeni nebo ne, tento fakt se spokojeností v ostatních oblastech – na rozdíl od rodičů z úplných a doplněných rodin – nijak nesouvisí.

Rozdílných výsledků dosáhli rodiče také v oblasti zdraví. Pokud se podíváme na tabulku č. 17, vidíme, že co se rodičů tvořících úplné rodiny týká, tato oblast souvisí se všemi ostatními oblastmi. Můžeme tedy tvrdit, že pokud dojde k nárůstu či poklesu míry

spokojenosti těchto rodičů se svým zdravím, dojde ke stejnému jevu také v rámci všech ostatních oblastí. Avšak v rámci rodičů, kteří žijí v rodinách doplněných (tabulka č. 18), oblast zdraví souvisí pouze s oblastmi finanční situace a bydlení. Mezi ostatními oblastmi tedy není vůči oblasti zdraví žádná souvislost. Nejvíce překvapující jsou výsledky rodičů tvořící rodiny neúplné (tabulka č. 19) – v jejich případě oblast zdraví nesouvisí s žádnou další oblastí. Vysoké či nízké míře spokojenosti těchto rodičů se svým zdravím tedy neodpovídá vysoká či nízká míra spokojenosti v ostatních oblastech, které tvoří jejich životní spokojenost.

Nyní se zaměříme na hypotézy, které jsme si v rámci hledání souvislostí mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti stanovili ($H_9 - H_{14}$) – v první řadě se jedná o oblasti práce či zaměstnání a finanční situace. Jak jsme uvedli v teoretické části předložené diplomové práce, nejvíce zásadním faktem, který spokojenost jedince v zaměstnání ovlivňuje, je fakt, že se jedná o práci placenou (Možný, 2002, s. 94). Proto zjišťujeme, zda existuje souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti práce či zaměstnání a mírou spokojenosti v oblasti finanční situace rodičů žijících v úplných (H_9), doplněných (H_{11}) a neúplných (H_{13}) rodinách. Dle výsledků můžeme konstatovat, že spatřujeme souvislost mezi těmito dvěma oblastmi životní spokojenosti u rodičů ze všech tří typů rodin. Potvrzujeme tedy domněnku vyslovenou v teoretické části diplomové práce. Spokojenost rodičů v zaměstnání tedy souvisí se spokojeností s jejich finanční situací (příjmem a platem).

V teoretické části předpoložené práce se rovněž zmiňujeme, že většina výzkumů zaměřujících se na rodiny uvádí, že děti drží manželství, popř. soudružnost rodiny, pohromadě (Možný, 2006, s. 223). Proto v rámci našeho výzkumu zjišťujeme, zda mezi mírami životní spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a v oblasti vztahů s dětmi existuje souvislost, a to u rodičů žijících v úplných (H_{10}), doplněných (H_{12}) a neúplných (H_{14}) rodinách. Dle výsledků můžeme konstatovat, že tuto souvislost spatřujeme pouze co se rodičů tvořících úplné a doplněné rodiny týká. Čím je tedy vyšší míra spokojenosti rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách s jejich manželstvím či partnerstvím, tím je také vyšší míra spokojenosti těchto rodičů s jejich dětmi a vztahy s nimi, a naopak. Souvislost mezi těmito dvěma oblastmi však nenalezneme u rodičů žijících v rodinách neúplných. Vysoké či nízké míře spokojenosti těchto rodičů v oblasti partnerství tedy neodpovídá vysoká či nízká míra spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi.

Šestou výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, jaké faktory, dle názoru samotných rodičů žijících na Vsetínsku, ovlivňují celkovou míru jejich životní spokojenosti (tabulka č. 20).

Nutno podotknout, že respondenti ve většině případů volili faktorů více. Nejvíce míru této spokojenosti dle názoru rodičů ovlivňují jejich vztahy v rodině – tuto možnost rodiče volili nejčastěji (celkem 110 respondentů). Jak jsme zmínili v teoretické části diplomové práce, jakýkoliv blízký vztah mezi lidmi tvoří jádro samotné sociální existence, což pro vztahy v rodině platí dvojnásob, neboť rodina je nejpřirozenějším prostředím, ve kterém každý jedinec žije. Není proto žádným překvapením, že se právě vztahy v rodině umístily, co se důležitosti v rámci životní spokojenosti týká, na pomyslném prvním místě. Avšak překvapující je zjištění, že vztahy s přáteli a blízkými jakožto důležitý faktor ovlivňující životní spokojenost zvolilo téměř o polovinu méně rodičů, než těch, kteří označili již zmíněné vztahy v rodině (70 respondentů). Překvapující je také zjištění, že na pomyslném třetím místě se umístil faktor finanční situace – celkem 91 rodičů se domnívá, že právě finanční situace jejich životní spokojenost ovlivňuje nejvíce. Tento faktor byl zvolen vícekrát než například již zmíněné vztahy s přáteli a blízkými či zaměstnání a bydlení. Faktor ovlivňující životní spokojenost, který zvolilo nejméně respondentů, je věk.

V rámci šesté výzkumné otázky jsme se rovněž zaměřili na rodiče jednotlivých typů námi zkoumaných rodin (tabulky č. 21-23). Co se rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách týká, jejich životní spokojenost nejvíce ovlivňují vztahy v rodině a zdraví. Obě tyto možnosti tyto rodiče volili nejčastěji. Faktor finanční situace se pomyslně umístil na třetí příčce, a to jak v rámci rodičů z úplných, tak doplněných rodin. Velmi překvapující jsou pro nás výsledky rodičů žijících v rodinách neúplných – tyto rodiče se ve své většině domnívají, že právě finanční situace míru jejich životní spokojenosti ovlivňuje nejvíce. Tuto možnost zvolila více než polovina rodičů tvořící neúplné rodiny (50 respondentů). Můžeme tedy tvrdit, že pro rodiče žijící v neúplných rodinách je finanční situace podstatnější determinantou jejich životní spokojenosti, než pro rodiče z rodin úplných či doplněných. Tito rodiče také v oblasti finanční situace vykazují mnohem nižší míru spokojenosti, než rodiče z rodin úplných a doplněných.

V teoretické části rovněž zmiňujeme, že kromě proměny samotné instituce rodiny dochází také k proměnám rodičovství a manželství, což může míru životní spokojenosti ovlivňovat. Rovněž poukazujeme na fakt, že z pohledu životní spokojenosti je jedním z klíčových faktorů, které míru této spokojenosti ovlivňují, rodinný stav a spokojenost v něm (Hamplová, 2004, s. 17). **Sedmá výzkumná otázka** se proto zaměřuje na zjišťování, jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na spokojenosti s jejich současným rodinným stavem. Stanovili jsme proto hypotézu (H₁₅),

kteřou jsme na základě příslušného testu potvrdili – v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku tedy existují rozdíly v závislosti na jejich spokojenosti se současným rodinným stavem. Tyto rozdíly můžeme zjednodušeně vyjádřit následovně – čím je vyšší míra spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku s jejich současným rodinným stavem, tím je také vyšší míra jejich celkové životní spokojenosti, a naopak. Nejvyšší míru životní spokojenosti tedy vykazují rodiče, kteří jsou se svým současným rodinným stavem *rozhodně spokojeni*, nejnižší naopak ti, kteří jsou *rozhodně nespokojeni*. Výsledek našeho výzkumu se tedy s Hamplovou (2004) shoduje.

V teoretické části diplomové práce jsme rovněž uvedli, že životní spokojenost může být výrazně ovlivněna jedincovou zaměstnaností, popřípadě nezaměstnaností. Proto jsme si **osmou výzkumnou otázkou** kladli za úkol zjistit, jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti. Stanovili jsme si také hypotézu (H_{16}), kterou jsme potvrdili – v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku tedy existují rozdíly v závislosti na jejich ne/zaměstnanosti. Tyto rozdíly jsou zřejmé. Vyšší míru životní spokojenosti vykazují rodiče, kteří jsou zaměstnaní. Nutno však podotknout, že rozdíly mezi mírou spokojenosti zaměstnaných a mírou spokojenosti nezaměstnaných rodičů nejsou nikterak markantní, míra životní spokojenosti zaměstnaných rodičů se v průměru pohybuje okolo odpovědi *spíše spokojen* (3,716 bodů na škále od 1 do 5), nezaměstnaní v průměru volili možnost v rozmezí *nevím* a *spíše spokojen* (3,521 bodů na škále od 1 do 5).

Poslední výzkumná otázka se zaměřuje pouze na rodiče, kteří žijí v rodinách neúplných. Jak již bylo zmíněno v teoretické části diplomové práce, tento typ rodiny může vzniknout z mnoha příčin, které mohou mít na míru životní spokojenosti rovněž vliv. Proto **devátou výzkumnou otázkou** zjišťujeme, zda a jaké jsou rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách v závislosti právě na důvodu vzniku neúplné rodiny. Hypotézu stanovenou v rámci této výzkumné otázky (H_{17}) jsme však nepotvrdili. Můžeme tedy tvrdit, že v míře spokojenosti rodičů z neúplných rodin se svým životem nenajdeme rozdíly v závislosti na důvodu vzniku tohoto typu rodiny. Na základě tohoto výsledku, a také výsledků předchozích, můžeme odvodit, že rodiče tvořící rodiny neúplné vykazují nejnižší míru životní spokojenosti, která může být způsobena mnoha faktory, avšak důvod vzniku neúplné rodiny s sebou žádné významné rozdíly v míře životní spokojenosti těchto rodičů nepřináší.

Jelikož výsledky našeho výzkumu poukazují zejména na fakt, že rodiče žijící v neúplných rodinách disponují nižší mírou životní spokojenosti než rodiče z rodin úplných a doplněných, a to ve všech oblastech této spokojenosti, naše doporučení pro praxi se bude zaměřovat právě na tuto skupinu. V první řadě se jako nejlepší řešení, které by mohlo vést ke zvýšení spokojenosti se životem, jeví zlepšení situace do takové míry, aby k rozpadu rodiny vůbec nedošlo. Doporučujeme proto zkvalitnit ty sociální služby, které pracují s partnery procházející manželskou či partnerskou krizí, což jsou zejména manželské či rodinné poradny. Poradny by také měly zprostředkovat dostatek informací široké veřejnosti ale i cílové skupině, aby rodiče případně věděli, že tato zařízení v jejich bydlišti existují a mohou jim poskytnout své služby. Pokud je rozvod či rozchod nevyhnutelný, nebo pokud dojde ke vzniku neúplné rodiny z důvodu úmrtí partnera, doporučujeme zejména zkvalitnit ty sociální služby, které s neúplnými rodinami pracují (sociální poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi apod.). Domníváme se, že pokud dojde k rozpadu rodiny, většina pozornosti je přirozeně zaměřena na dítě, a potřeby rodičů se dostávají do pozadí. Avšak rozpad rodiny může samozřejmě negativně ovlivnit také tyto zakladatele rodin, a to – jak výzkumem zjišťujeme – ve všech sférách, které životní spokojenost tvoří. Doporučujeme proto zkvalitnit sociální poradenství, služby sociální péče a prevence poskytované rodičům, kteří procházejí složitým životním obdobím, kterým rozvod či úmrtí partnera bezesporu je.

ZÁVĚR

Závěrem můžeme konstatovat, že předložená diplomová práce splnila své cíle. Podařilo se nám v rámci ní vymezit jednotlivá teoretická východiska v oblasti životní spokojenosti, vymezili jsme také pojem well-being, štěstí a přiblížili možnosti měření životní spokojenosti. Také jsme vymezili jednotlivé determinanty životní spokojenosti, zaměřili jsme se na determinanty osobnostní, biologické, sociodemografické a sociální. V neposlední řadě jsme také osvětlili problematiku rodiny, proměn současné rodiny, uvedli jsme typologie rodiny a přiblížili jsme roli rodičovství.

V praktické části předložené práce jsme pomocí kvantitativně orientovaného výzkumu analyzovali jednotlivá data získaná dotazníkovým šetřením. Došlo k dosažení výzkumných cílů, k zodpovězení stanovených výzkumných otázek a k ověření stanovených hypotéz.

Výzkumem byla objasněna míra životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku, která v průměru odpovídá míře *spíše spokojen*. Také byly objasněny míry spokojenosti těchto rodičů v jednotlivých oblastech životní spokojenosti, které se pohybují v rozmezí možností *nevím až spíše spokojen*. Výzkumem bylo rovněž zjištěno, že nejvyšší mírou životní spokojenosti – jak celkové tak v jejich jednotlivých oblastech – disponují rodiče z rodin úplných, nejnižší míru vykazují rodiče tvořící neúplné rodiny. Rodiče z doplněných rodin se svými výsledky ve většině případů přibližují rodičům, kteří tvoří rodiny úplné.

Výzkumem jsme také zjistili souvislosti mezi jednotlivými oblastmi životní spokojenosti u rodičů žijících v jednotlivých typech rodiny. Bylo mimo jiné zjištěno, že s rostoucí mírou spokojenosti rodičů žijících v úplných, doplněných a neúplných rodinách se svým zaměstnáním roste i míra spokojenosti těchto rodičů s jejich finanční situací, a naopak. Výzkum také odhalil, že souvislost mezi mírou spokojenosti v oblasti manželství či partnerství a mírou spokojenosti v oblasti vztahů s dětmi existuje pouze u rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách, avšak u rodičů z neúplných rodin nikoliv.

Výzkumem bylo také zjištěno, že dle názoru samotných rodičů žijících v úplných a doplněných rodinách míru jejich životní spokojenosti a pohody nejvíce ovlivňují vztahy v rodině či zdraví, avšak co se rodičů žijících v neúplných rodinách týká, jejich míra spokojenosti je ve většině případů ovlivněna finanční situací.

Výzkumem jsme rovněž odhalili skutečnost, že v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku existují významné rozdíly, a to v závislosti na spokojenosti těchto

rodičů se svým současným rodinným stavem. Zjistili jsme, že čím vyšší je míra spokojenosti rodiče se svým současným rodinným stavem, tím je také vyšší celková míra jeho spokojenosti v životě, a naopak.

Výzkum rovněž odhalil rozdíly v celkové míře životní spokojenosti rodičů žijících na Vsetínsku v závislosti na jejich zaměstnanosti či nezaměstnanosti. Zjistili jsme, že zaměstnaní rodiče jsou v životě spokojenější než rodiče nezaměstnaní.

V neposlední řadě jsme výzkumem rovněž odhalili skutečnost, že v míře životní spokojenosti rodičů žijících v rodinách neúplných nenajdeme významné rozdíly v závislosti na důvodu vzniku této neúplné rodiny. Důvod vzniku neúplné rodiny s sebou tedy žádné významné rozdíly v celkové míře spokojenosti těchto rodičů se svým životem nepřináší.

Předložená diplomová práce tedy poukazuje především na skutečnost, že míra životní spokojenosti rodičů žijících v neúplných rodinách se významně odlišuje od míry spokojenosti rodičů, kteří tvoří rodiny úplné a doplněné. Můžeme tedy tvrdit, že neúplnost rodiny míru této spokojenosti ovlivňuje, a to jak míru celkovou, tak v jejich jednotlivých oblastech. Diplomová práce také poukazuje na doporučení, jak tuto situaci zlepšit, a sice zlepšením sociálních služeb, které se zaměřují na poskytování pomoci a podpory rodinám s dětmi, či samotným rodičům. Pro další výzkumy doporučujeme zaměřit pozornost ryze na rodiny neúplné, na jejich jednotlivé členy a na možnosti zlepšení či řešení jejich nepříznivé životní situace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- [1] BLATNÝ, Marek et al., 2005. *Psychosociální souvislosti osobní pohody*. Brno: Masarykova univerzita a Nakladatelství MSD. ISBN 80-86633-35-37.
- [2] BOKOVÁ, Ludmila et al., 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. ISBN 978-80-904920-1-1.
- [3] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicentrum. ISBN 08-040-86.
- [5] EEKELAAR, John and Petar ŠARČEVIĆ, 1993. *Parenthood in Modern Society – Legal and Social Issues for the Twenty-First Century*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers. ISBN 0-7923-2123-5.
- [6] GRECMANOVÁ, Helena et al., 1998. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANE. ISBN 80-85783-24-X.
- [7] HAMPLOVÁ, Dana, 2004. *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 80-7330-063-X.
- [8] HAMPLOVÁ, Dana et al., 2014. *Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti*. Praha: Sociologické nakladatelství v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR. ISBN 978-80-7419-169-5.
- [9] HAMPLOVÁ, Dana, 2015. *Proč potřebujeme rodinu, práci a přátele: štěstí ze sociologické perspektivy*. Praha: Fortuna Libri. ISBN 978-80-7321-947-5.
- [10] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [11] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [12] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 1994. *Mít pro co žít*. Praha: Návrat domů. ISBN 80-85495-33-3.

- [13] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2001. *Psychologie zdraví*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-774-4.
- [14] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2010. *Pozitivní psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 973-80-7367-726-8.
- [15] LUX, Martin et al., 2002. *Bydlení – věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-12-1.
- [16] MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-85282-83-6.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-24-9.
- [18] MICHALOS, Alex, 1991. *Global Report on Student Well-Being – Life Satisfaction and Happiness*. New York: Springer-Verlag. ISBN 978-0-387-97460-4.
- [19] MINUCHIN, Salvador, 2013. *Rodina a rodinná terapie*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-262-0371-1.
- [20] MOŽNÝ, Ivo, 1999. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-75-3.
- [21] MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-624-1.
- [22] MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-58-X.
- [23] PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3470-5.
- [24] PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA, 2014. *Andragogický slovník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4748-4.
- [25] SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-559-8.

- [26] ŠŤASTNÁ, Anna, 2009. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7416-039-7.
- [27] ŘÍČAN, Pavel, 2010. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3133-9.
- [28] VESELÁ, Renata, et al., 2003. *Rodina a rodinné právo*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-48-3.
- [29] YARBER, Annice and Paul SHARP, 2010. *Focus on Single-Parent Families – Past, Present and Future*. Oxford: Praeger. ISBN 978-0-313-37950-5.

Elektronické zdroje

- [30] HAMPLOVÁ, Dana, 2006. Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích. *Sociologický časopis AV ČR* [online]. roč. 42, č. 1, s. 35-55 [cit. 2015-12-12]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf
- [31] HOGREFE, ©2000-2013. Dotazník životní spokojenosti. *Testcentrum.com* [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.testcentrum.com/testy/d%C5%BEs>
- [32] KRPOUN, Zdeněk, 2012. Sociální opora. *E-psychologie* [online]. roč. 6, č. 1, s. 42-50 [cit. 2016-01-25]. ISSN 1802-8853. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/krpoun.pdf>
- [33] MACŮRKOVÁ, Ivona, ©2015. Měsíční statistická zpráva – říjen 2015. *Portal.mpsv.cz* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/zlk/statistika/rok_2015/info_o_tp_-_rijen_15.pdf
- [34] PETERKOVÁ, Michaela, ©2011. Existuje recept na spokojený život? *Portal.cz* [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/-existuje-recept-na-spokojeny-zivot/43719/>

- [35] POSITIVE PSYCHOLOGY PROGRAM, ©2016. Life Satisfaction and Its 7 Contributors. *Positivepsychologyprogram.com* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://positivepsychologyprogram.com/life-satisfaction/>
- [36] ŠMIGURA, Marek, 2015. *Soužití majority s romskou minoritou ve Vsetíně*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/33443>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Balvín, Jaroslav.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
cit.	citováno
č.	číslo
et al.	a kolektiv
např.	například
popř.	popřípadě
s.	strana
resp.	respektive
roč.	ročník
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
vyd.	vydání
WHO	World Health Organization
%	procento
Σ	suma

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Podíl nezaměstnaných osob v okresech Zlínského kraje k 31. 10. 2015	62
Graf 2 Hypotéza 1 – Krabicový graf	72
Graf 3 Hypotéza 2 – Krabicový graf	74
Graf 4 Hypotéza 3 – Krabicový graf	76
Graf 5 Hypotéza 4 – Krabicový graf	78
Graf 6 Hypotéza 5 – Krabicový graf	80
Graf 7 Hypotéza 6 – Krabicový graf	82
Graf 8 Hypotéza 7 – Krabicový graf	84
Graf 9 Hypotéza 8 – Krabicový graf	86
Graf 10 Hypotéza 15 – Krabicový graf	99
Graf 11 Hypotéza 16 – Krabicový graf	101
Graf 12 Hypotéza 17 – Krabicový graf	103

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1</i> Otázky v dotazníku týkající se životní spokojenosti.....	61
<i>Tabulka 2</i> Seznam základních a středních škol ve Vsetíně.....	64
<i>Tabulka 3</i> Počet respondentů dle úplnosti rodiny, ve které žijí.....	65
<i>Tabulka 4</i> Důvod vzniku neúplné rodiny.....	65
<i>Tabulka 5</i> Současný rodinný stav rodičů žijících v neúplných rodinách.....	65
<i>Tabulka 6</i> Počet respondentů dle jejich ne/zaměstnanosti.....	66
<i>Tabulka 7</i> Průměrná hodnota celkové životní spokojenosti.....	69
<i>Tabulka 8</i> Průměrné hodnoty v jednotlivých oblastech životní spokojenosti.....	71
<i>Tabulka 9</i> Hypotéza 1 – Průměrné hodnoty.....	72
<i>Tabulka 10</i> Hypotéza 2 – Průměrné hodnoty.....	73
<i>Tabulka 11</i> Hypotéza 3 – Průměrné hodnoty.....	75
<i>Tabulka 12</i> Hypotéza 4 – Průměrné hodnoty.....	77
<i>Tabulka 13</i> Hypotéza 5 – Průměrné hodnoty.....	79
<i>Tabulka 14</i> Hypotéza 6 – Průměrné hodnoty.....	81
<i>Tabulka 15</i> Hypotéza 7 – Průměrné hodnoty.....	83
<i>Tabulka 16</i> Hypotéza 8 – Průměrné hodnoty.....	85
<i>Tabulka 17</i> Úplné rodiny – Korelační matice.....	87
<i>Tabulka 18</i> Doplněné rodiny – Korelační matice.....	90
<i>Tabulka 19</i> Neúplné rodiny – Korelační matice.....	92
<i>Tabulka 20</i> Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících na Vsetínsku.....	94
<i>Tabulka 21</i> Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v úplných rodinách.....	95
<i>Tabulka 22</i> Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v doplněných rodinách.....	96
<i>Tabulka 23</i> Faktory ovlivňující životní spokojenost dle názoru rodičů žijících v neúplných rodinách.....	97
<i>Tabulka 24</i> Hypotéza 15 – Průměrné hodnoty.....	98
<i>Tabulka 25</i> Rozdíly mezi mírami spokojenosti se současným rodinným stavem.....	99
<i>Tabulka 26</i> Hypotéza 16 – Průměrné hodnoty.....	100
<i>Tabulka 27</i> Hypotéza 17 – Průměrné hodnoty.....	102

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

Do rukou se Vám dostal dotazník, který slouží k výzkumu mé diplomové práce zaměřené na životní spokojenost rodičů žijících v úplných či neúplných rodinách. Dotazník je zcela anonymní, odpovídejte, prosím, pravdivě. Výsledky budou sloužit pouze pro účely výzkumu. Zvolte vždy jednu možnou odpověď.

Děkuji za spolupráci,

Bc. Kateřina Gattermayerová

1. V současné době žijete v rodině:
 - a) **Úplné** – s manželem/manželkou (partnerem/partnerkou) a Vašimi společnými dětmi (*pokračujte, prosím, otázkou č. 4*)
 - b) **Doplněné** – s manželem/manželkou (partnerem/partnerkou), který(á) není biologickým rodičem Vašich dětí, a Vašimi dětmi, popř. dětmi Vašeho manžela/manželky (partnera/partnerky) (*pokračujte, prosím, otázkou č. 4*)
 - c) **Neúplné** – pouze s Vašimi dětmi či sám (sama)
 - d) **V současné době v rodinné domácnosti nežijete** – žijete pouze sám (sama), popř. pouze s manželem/manželkou (partnerem/partnerkou) (*pokračujte, prosím, otázkou č. 4*)

2. Důvodem vzniku neúplné rodiny byl(o):
 - a) Rozvod či rozchod z Vaší strany
 - b) Rozvod či rozchod ze strany manžela/manželky či partnera/partnerky
 - c) Rozvod či rozchod po společné domluvě
 - d) Úmrtí partnera
 - e) Jiné

3. V současné době partnera:
 - a) Máte, ale nežijete spolu
 - b) Nemáte

4. V současné době jste:
 - a) Zaměstnaný(á)
 - b) Nezaměstnaný(á)

Následující položky v dotazníku jsou škálové – zaškrtněte, prosím, odpověď na stupnici od 1 do 5, a to dle následující tabulky:

Rozhodně ne	1
Spíše ne	2
Nevím	3
Spíše ano	4
Rozhodně ano	5

Zdraví:

5. Se svým tělesným zdravotním stavem jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
6. Se svým duševním zdravotním stavem jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
7. Při myšlence na to, jak často bývám nemocný(á), jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
8. Se svým pocitem celkového zdraví jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Práce a zaměstnání (pokud jste v současné době nezaměstnaný(á), v této sekci zodpovězte pouze otázku č. 9):

9. Při myšlence na to, že jsem zaměstnaný(á) či nezaměstnaný(á), jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
10. Se svým současným zaměstnáním jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
11. S úspěchy dosaženými v mém zaměstnání jsem spokojen(a)...

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
12. S atmosférou na pracovišti jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
13. S mírou povinností a zátěží na pracovišti jsem spokojen(a)....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Finanční situace:

14. Se svým platem (příjmem), jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
15. Se svým majetkem jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
16. S materiálními možnostmi, které mohu nabídnout své rodině, jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
17. S vidinou svých budoucích finančních možností jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Manželství a partnerství (pokud jste v současné době bez manžela/manželky či partnera/partnerky, v této sekci zodpovězte pouze otázku č. 18):

18. Se svým současným rodinným stavem jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
19. S požadavky svého manželství (partnerství) jsem spokojen(a).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
20. Se způsobem trávení našeho společného volného času jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
21. S bezpečím a ochotou pomoci, kterou mi mé manželství (partnerství) poskytuje, jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Děti:

22. S tím, jak vycházím se svými dětmi, jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
23. S úspěšností mých dětí ve škole či zaměstnání jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

24. Při myšlence na to, kolik radosti mi mé děti přinášejí, jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Mezilidské vztahy:

25. S okruhem mých přátel jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

26. Se vztahy se mými příbuznými jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

27. S podporou, kterou mi moji příbuzní, přátelé a známí poskytují, jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

28. Se svým společenským životem jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Bydlení:

29. S mým celkovým způsobem bydlení jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

30. S vybavením mého bytu (domu) jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

31. S výdaji za mé bydlení jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

32. S polohou a okolím mého bydliště jsem spokojen(a).....

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

33. Který z těchto faktorů dle Vašeho názoru nejméně ovlivňuje Vaši spokojenost v životě a životní pohodu?

- a) Zdraví
- b) Věk
- c) Zaměstnání
- d) Finanční situace
- e) Vztahy v rodině
- f) Vztahy s přáteli a blízkými
- g) Bydlení
- h) Jiné: